23 AGUSTOS 1958 SAYI : 224

AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

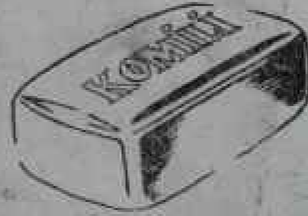

B.M.M. Toplanıyor
REFİK KORALTAN

FİYATI : 100 KURUŞ

Cilt güzelliğinizi
temin edecek
yegâne sabun

KOMİLİ

NECMİ KOMİLİ - İSTANBUL TEL: 27 31 18

AKİS

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Yıl: 5, Cilt: XIII, Sayı: 224
Yazı İşleri:
Rüzgarlı *Sokak Ovehan Kat 3 Daire* 7
Tel: 18992 P. K 582 - Ankara
İdare:
Denizciler Caddesi 23/B
***Rüzgarlı Matbaa* Tel: 1 5 2 2 1**
Fiyatı 100 Kuruş

Başyazar:
Metin TOKER

Neşriyat Müşaviri
Yusuf Ziya **ADEMHAN**
*
AKİS ***Neşriyat Ltd, Şirketi adına İmtiyaz sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mesul Müdür:***
Tarık HALULU

Umumi Neşriyat Müdürü
İlhami SOYSAL
*

Karikatür:
TURHAN
*
Fotoğraf:
Ege AJANSI
Associated **Press**
Türk Haberler Ajansı
*
Klişe:
Doğan Klişe
*
Müessese Müdürü:
Mübin TOKER
*
Abone şartları:
3 aylık (12 nüsha): 10 lira
6 aylık (25 nüsha): 20 lira
1 senelik *(52* nüsha): 40 lira
*
İlan şartları:
Santimi: 8 lira
3 renkli arka kapak: 750 lira
*
Dizildiği ve Basıldığı yer:
Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel : 15221
Basıldığı tarih: 21.8.1958

Kapak resmimiz :
Refik Koraltan
Bekleyen vazifeler var

Kendi Aramızda

Sevgili AKİS okuyucuları

Bir meşhur hikayecimizin bir meşhur hikâyesi vardır: Önce Ekmekler Bozuldu.. Bu meşhur hikâye İkinci Dünya Savaşı yılları içinde yazılmıştır. Harb yıllarının sıkıntısı içinde ekmeklerin nasıl bozulduğunu ve bu bozukluğu başka bozuklukların nasıl takip ettiğini, en sonunda insanların da ağzının tadının bozulduğuna anlatır. D.P. iktidarı devrinde de meşhur "ümit çağı"ndan sonra -1950-1954-, önce basın rejimi bozulmuşlar. Tırmandıkları merdivenleri basın sayesinde tırmananlar, yukarılara çıktıklarında ilk iş olarak kendilerine omuz verenleri al aşağı etmek için çalışmışlardır. Basın Kanunu tadil edilmiş, tadil edileniyle de iktifa edilmemiş daha yeni ve daha ağır maddeler icat edilmiş, Nazi Al manyası, Faşist İtalyası örnek olarak alınmış gazetecilerle hapishaneler doldurulmuştur. Aradan zaman geçmiş, gazetelerin ve gazetecilerin -tabii bazlarının- yılmadığı görülünce, basın için daha başka kolaylıklar düşünülmüştür. Kâğıtlar tahdide tabi tutulmuş, dolayısıyla gazetelerin hükümetin arzu ettiğinden fazla sayıda basılmasına mani olunmuştur. İade gazetelerin satışlarına kayıtlar konulmuştur. İkinci, üçüncü baskı yapmak imkânları kaldırılmıştır. Bütün bunlardan sonra gene de yılmayanlar olduğu görülünce daha başka yollar Aranmıştır. Dışardan kâğıt ithali müsadesi kaldırılmış, kâğıt bir tekel maddesi haline getirilmiş ve bu işin tanzimi İktidarın keyfine bırakılmıştır. O da yetmeyince gazetelerin can damarlarıyla oynanmıştır. Önce resmi ilânlar birer atıfet olarak dağıtılırken, bu kere hususi ilânlar da İktidar tekeline alınmış, istenilen gazeteye ilan verilmiş, istenilmeyene verilmemiştir. Bu da yetmemiştir! Gazeteciler hapishaneleri doldurmakta kullanılmış, mahkeme kapılarını mekan ittihaz etmek için türlü vesileler İcat edilmiş, fakat bütün bu maddi ve manevi baskılara rağmen gene de bazılarını yollarından döndürmeye imkân bulunamamıştır. -Bu pek az gazete ve gazeteci için böyledir ama, böyleleri daima bulunmuştur-. Sıra fiyatlarla oynamağa gelmiştir. 1956 yılında tonu 600 lira olan kâğıt, ay nı yılın şubat ayında 890 liraya çıkarılmıştır. Bu da yetmemiştir! Basının kullanmaya mecbur olduğu baskı, dizgi makineleri, klişehaneler, gazeteler için çalışan fotoğrafçılar binbir sıkıntıyla karşı karşıya bırakılmıştır. 1956'da ufak bir ihtar mahiyetinde yapılan zam, 1958'de bir kere daha tekrarlanmış, 890 liralık kâğıt 1000 liraya çıkarılmış üstelik bu zammın yanında türlü türlü tahditler de getirilmiştir. D.P. İktidarının basınseverliği sayesinde fiyatlarını 10 kuruştan 15'e, 15 kuruştan da 25 kuruşa çıkmak zorunda kalan gazeteler tabiatıyla kendi çektikleri sıkıntıları halka nakletmişlerdir. Bu gün ise, dış yardım aldık, zaferler kazandık diye bayram ve bir kere daha Görülmemiş Kalkınmanın methiyesini yapanlar, basma son bir azizlik daha etmekten de kendilerini alamamışlar ve tonu 1000 lira olan kâğıdı bir çırpıda 2500 liraya çıkarmışlardır. Gene dış yardım sayesinde yükselen akaryakıt Hatlarının yapışık kardeşi nakliye fiyatlarının da kabarması, tonu 2500 liraya çıkarılmış kâğıt fiyatlarına bir başka zam eklemiştir. Bu arada yeni döviz kuruna göre klişe çinkolarının, klişe malzemelerinin, matbaa mürekkep lerinin ve daha bunlara benzer yüzlerce maddenin fiyatlarına yapılan anormal zamlar bu haftanın başında gazeteleri Shakespeare'nin meşhur mısraı ile karşı karşıya getirmiştir: Olmak veya olmamak

Şimdi ne olacaktır? Olacaklar gayet basittir. Gazeteler ya batmamak için kapanacaklar, ya da fiyatlarını yeni baştan gözden geçireceklerdir. Yenibaştan gözden geçirilecek fiyatlar nereye kadar çıkarılabilir ve zaten geçim sıkıntısı içinde bunalan okuyucu bütçesinde kocaman bir gedik açarak gazete okumak için para ayırabilir mi? Fiyatlarını artırmayan gazeteler olmayacak mıdır? Elbette olacaktır. Pek mümkündür ki Zafer ve Havadis, nasıl şimdiye kadar 15 kuruşta kalmışlarsa, bundan sonra da hadi hadi 25 kuruşa çıkıp demir atacaklar ve okuyucuyu avlamağa çalışacaklardır. Ama sırtlarını İktidara dayamayan gazeteler biter istemez fiyatlarım artıracaklar, fiyatlarını artırınca satışları düşecek ve pek çok gazete kapanmak zorunda kalacaktır. Eh İktidarın da istediği bundan başka birşey olmasa gerektir. Ama İktidar şunu da bilmelidir ki, herşeye rağmen mücadele meydanım terk etmeyecek, zararlara katlanmak bahasına da olsa hakikatleri yazacak gazete ve mecmualar daima var olacaktır. Nasılki, şimdiye kadar daima var olmuştur.

Saygılarımızla
AKİS

Mille!

Görülmemiş Pahalılık

Bu hafta, tatlı hayallerini sonuna kadar muhafaza etmiş olanlar da dahil, herkes kati şekilde anladı ki Türkiyede hayat görülmemiş bir şekilde pahalılaşmak üzeredir. Tabiî, "Görülmemiş" lere pek meraklı D. P. bu yeni harikayı ötekiler gibi propaganda etmemektedir. Ama gündelik hayatını yaşayan vatandaş hissetmiştir ki eğer iş sıkı tutulabilirse fiyatlar bir misli artacaktır. İpin ucu kaçırıldığı takdirdeyse pahalılığın haddi hesabı olmayacaktır. Son günlerde birbirini takip eden zamlar ve onların tabii, kaçınılmaz neticesi olarak ortaya çıkacak yeni "ayarlama zaruretleri" fiyatları bugünkü seviyelerinin çok üstüne götürecektir. O kadar ki, bu hafta pek çok kimse "Yahu, bu yeni borçları hayat seviyemiz mi. yoksa fiyat seviyemiz mi yükselsin diye aldık?" demek suretiyle hayretini ifade ediyordu.

Ama bu, İktidarın daha ilk günden yaptığı bir hatanın neticesidir. Zira yeni borç sağlamak için kabul edilen şartların Türkiyeye kısa vadede ferahlık, ucuzluk getiremiyeceği, bilâkis, meselâ İngilterenin meşhur "Austerity Rejime = Sıkıntıya katlanma rejimi" gibi bir rejimin tatbikini zaruri kıldığı bilindiği halde Görülmemiş Başarı türküleri söylemek böyle bir hayal sukutuna yol açmıştır. Gerçi İktidarın, meşhur 'Görülmemiş Kalkınmanın, işte, sonda bu Görülmemiş Pahalılığı doğurduğunu ve bunun bir hatalı iktisadi politikanın tabii neticesi olduğunu itiraf etmesi kolay değildi. Ama hiç olmazsa çalım satılmayabilirdi. Zira şimdi, artan her fiyat karşısında, geçiminin biraz daha zorlaştığı her anda vatandaş Paris dönüşü söylenen o türküleri acı acı hatırlayacak ve her şey kendisine aşık açık anlatamadığından memnuniyetsizliği büyük olacaktır.

İnönü

Barutçu

Oklar!

Aksal

B. M. M.

Meydan muharebesi

(Kapaktaki Başkan)

Bu haftanın ortasında çarşamba günü, Ankaranın en ziyade aranılan a d a m l a r ı milletvekilleriydi. Pek çok kimse milletvekillerinin peşinde koşuyor, evlerine gidiyor, sokakta yollarını kesiyordu. İstedikleri bir "Meclise giriş kartı" ydı. Fakat D. P. milletvekillerini de, C. H. P. milletvekillerini de bulmak kolay olmadı. Zira öğleden sonra hepsi, kendi Meclis Gruplarının toplantısına katılmak üzere Ankara Palasın karşısındaki meşhur ve tarihî binaya girdiler, oradan ancak geç saatte çıktılar. Fakat davetiye avcılarının elinden kurtulmak kolay olmamalıydı ki bazı milletvekilleri gece evlerine veya otellerine döndüklerinde -içlerinden çoğu yaz bekârıydı- karşılarında "Partiye yürekten bağlı" bir seçmen vatandaş buldular. Sadece bu bile milletvekillerine, bir gün sonra yapacakları toplantıya milletin ne kadar büyük ehemmiyet verdiğini ve oradaki tutumlarının nasıl dikkatle takip edileceğini göstermeye yetti. Hakikaten, uzun zamandır beklenen meydan muharebesinin bu defa D. P. tarafından âdeta mecburen kabul edileceği ve perşembeden itibaren Büyük Mecliste cereyan edeceği çarşamba günü akşam üzeri ortaya çıktı. Bu, davetiye talebini süratle bir misli arttırdı.

Çarşamba sabahı **saat** 9.35'de Ankara garına giren yataklı ekspres bol sayıda milletvekilini peronun

Menderes

Zorlu

Hedefler

Polatkan

Haftanın İçinden

ŞARTLI VAZİFE

Metin TOKER

İnsanlar tuhaf oluyorlar. Bir vazifenin ifası gerekiyor da biz o vazifeyi, türlü şahsi sebeplerden dolayı yapamıyor muyuz, hemen bahanesini keşfediyor ve kendimizi mazur göstermek için bin dereden su getiriyoruz. Size tavsiye ederim, eğer Demokrat milletvekillerinden ahbaplarınız varsa bu günlerde kendileriyle görüşünüz. Hayatınızın en eğlenceli anlarını yaşayacaksınız. Mevzuu istediğiniz noktaya getirmek için her hangi bir zahmete katlanmanıza lüzum olmayacaktır. Muhatabınız kendiliğinden, sanki soran varmış gibi, size siyasi tutumunun izahını yapacaktır. Anlatacaktır ki D. P. Meclis Grubunun son tebliği bir mecburiyetin neticesidir. D. P. Meclis Grubunda İktidarın icraatına karşı bir hareket mevcuttur. Kalabalık bir kütle bu icraatı tasvip etmemekte ve yapılanları beğenmemektedir. Zaten yapılanları beğenmeğe imkân mı vardır? Hakikatleri herkes gibi, D. P. Meclis Grubunun bir çok âzası -ve bu arada sizin muhatabınız, da görmektedir. "D. P. tecrübesi" nin muvaffak olmadığı aşikârdır. Devlet idare etmenin kolay olmadığı ortaya çıkmıştır. Üstelik D. P. Meclis Grubunda hemen herkes samimiyetle kanidir ki başta İsmet İnönü, C. H. P. bir ihtilâl partisi değildir. Fakat partinin içinde iki zümre vardır ve bunlar "sübversif" hareketleri bilerek veya bilmeyerek desteklemekte, kuvvetlendirmektedir. Zümrelerden birincisi kısa yoldan İktidara gelmek isteyenler, ikincisi ise partinin alt kademeleridir. Bunların tutumlarının memleket düşmanlarının ekmeğine yağ sürdüğü mesuliyet sahipleri tarafından ifade edilmiştir. Bu ifadenin delilleri gerçi açıklanmamıştır ama, vaziyetin kapalı şekilde dahi izahı D. P. Meclis Grubunu dikkatli davranmaya sevketmiştir. İktidara gelince, onu D. P. Meclis Grubu muma çevirmek niyet ve azmindedir. Bunun zarureti de ortadadır. Ama, şu Muhalefetin tutumu yok mu? İşte o, D. P. Meclis Grubunun elini, ayağını bağlamakta, onu hareketsiz hale getirmektedir. Ne olur, Muhalefet biraz sesini kesse de, D. P. Meclis Grubu murakabe vazifesini yerine getirse, İktidarı frenlese, yurtta huzursuzluğu arttıran şiddet tedbirlerini teker teker kaldırsa.. Muhalefet biraz muhalefetten vazgeçse ve o işi de "milleti temsil eden" D. P. Meclis Grubuna bıraksa, bakınız nasıl her şey halledilecek, hattâ İktidarın başı tutumunu değiştirmediği takdirde devrilecektir. Zaten iş bir kere o raddeye gelse, İktidarın başının tutumunu değiştirmemesi bahis mevzuu bile değildir. Kısacası muhatabınız D. P. Meclis Grubundan ittifakla çıkan ve Demokrasiyle zerre kadar alâkası bulunmadığı hususunda aynı ittifak mevcut olan tebliği "yüreği kan ağlayarak" imzalamıştır, Büyük Mecliste de Grup kararlarına yüreği kan ağlayarak uyacak ve belki de yeni şiddet tedbirlerinin alınması için parmağını kaldıracaktır. Bunun, millet ve memleket huzuruna zararlı olduğunu bile bile..

Ama bu ruh haleti, sadece İktidara münhasır değildir. Muhalefetin kendi iç dertlerinin halledilememesi de aynı mealde sebeplere bağlanmaktadır. Bir C. H. P. li ile konuşunuz. İki cümlenin üçüncüsünde size, bir sayın zatın parti için her bakımdan bir zaaf olduğunu söyleyecektir. Onun hafifliklerini, C. H. P. ye verdiği zararları, sırf mevkiinde kalabilmek için bütün teşkilâtı nasıl, tek meziyetleri kendisini tutmaktan ibaret bulunan bir takını kalitesiz insanlarla doldurmaya çalıştığını anlatacaklar, şahsi endişeleri öteki asıl endişelerden üstün tutmanın mahzurunu söyleyeceklerdir. Sonra, sanki büyük bir esef duyuyorlarmış gibi ilâve edeceklerdir: "Ama İktidar bütün toplarını bu zata tevcih etmişken, nasıl olur da onu feda edebiliriz?"

Bu zihniyet değişmedikçe işlerin iyilik istikametini tutması imkânsızdır.

Halbuki aslında bu, insanların bir tuhaf olmaları neticesidir. (Söz ziyadesiyle meşhurdur: Herkes kendi kapısının önünü temizlerse, sokaklar pırıl pırıl olurdu! Aynı şekilde, herkes kendi vazifesini, başkalarının vazife yapıp yapmadıklarına bakmaksızın yerine getirse memlekette ne huzursuzluk kalırdı, ne de halledilemeyecek mesele.. Zaten başkalarının vazifelerini yapmadıkları sözü de, çok zaman bir bahaneden başka şey değildir ya..

D. P. Meclis Grubunda eğer İktidarın hatalı yolda bulunduğuna samimiyetle kani olanlar varsa ve bunlar memleket menfaatlerini parti mülâhazalarının üstünde tutuyorlarsa, son D. P. Meclis Grubu tebliğinin hiç olmazsa ittifakla çıkmaması gerekirdi. Bu tebliğ ittifakla çıktığına göre, hayal etmenin âlemi yoktur. İktidarın tutumunu, bir muayyen gayeye müteveccih telâkki etmek şartıyla, yadırgamak doğru sayılmayabilir. Yardırganması gerekenler o gayeyi mübah, faydalı ve erişilmesi mümkün görmedikleri halde, sırf şahsi endişeler dolayısıyla fikirlerini söylemeyenler, bu fikirler uğrunda mücadele etmeyenler ve sonra, sizinle konuşurken gelip "Ama birader, şu Muhalefet de muhalefet etmekten bir türlü vazgeçmiyor ki.." diyenlerdir. Aynı şekilde, Muhalefet saflarında olan ve Muhalefetin zararına faaliyet gösteren otları ayıklamayı daima "bir sonraki Kurultay" a bırakan ateşli muhalifleri de anlamaya imkân yoktur.

Eğer bu memleket hepimizinse ve bu topraklar üzerinde bizim, çocuklarımızın mesut, korkudan azade, hür yaşamamızı istiyorsak yapacağımız ilk iş omuzumuzdaki vazifeyi bir şartlı vazife saymaktan vazgeçmemizdir. Bunun kolay olmadığı aşikârdır. Alışkanlıkların süratle yenilemeyeceğini de herkes bilir. Ana nihayet, bu bir mecburiyettir.

D. P. Meclis Grubunun İktidarı tasvip etmeyen bir mensubunun en tabii vazifesi Meclis kürsüsünde olmasa dahi Grup kürsüsünde fikirlerini dile getirmesi, mücadelesini yapması, partisi ile kanaatleri arasında bir farkı görüyor ve bunu ortadan kaldıramıyorsa çekip gitmesidir. Aynı şekilde, bugünkü Muhalefetin yarın bugünkü İktidardan farklı olması gerektiğini görenlerin derhal kolları sıvamaları ve tabiatları itibariyle, huyları itibariyle, yetişme tarzları itibariyle, kafa teşekkülleri İtibariyle muzir sayılan şahısları bir tasfiyeye tâbi tutmalarıdır. Aksi, şahıslara tapmaktır.

Aslına bakılırsa, Demokrasilerde en büyük tehlike demagoglardır. Demagoglar insan karakterini, kuvvetli tarafları ve zaaflarıyla iyi bildiklerinden o tellerde başarıyla oynarlar. İş, insanın kendi kendisini aldatmamasıdır. Eğer bir kimse kendi kendisini aldatmamaya niyetliyse, azimliyse demagogların mantık oyunları yağmurun süpürdüğü kirlilikler gibi akıp gider. Bunu yapmayanlar, boşuna hayale kapılmamalıdırlar, zira herkes kendileri hakkındaki notu mükemmelen vermektedir ve kendileri herkesten çok bizzat kendilerini aldatmaktadırlar. Vazifenin şartlısının ve şartsızının olmadığı hakikati bir kere akıllara girerse yolun en azından yarısı katedilmiş olur. Bunun çaresi ise, gelip size fütursuzca martaval atanların, "Canım, Muhalefet bırakmıyor ki.." veya "Canım, İktidar bırakmıyor ki.." diyenlerin yüzüne istihfafla bakmak ve bir kahkaha atmaktır.

Ben, öyle de yapıyorum.

taşları üstüne bırakıverdi. Muhalefet lideri vardı, Bakanı vardı, Meclis Başkan vekili vardı, Grup Başkanı vardı. Grup Başkan vekili vardı, "sade milletvekili" vardı. Milletin temsilcilerinin, nedense bu sefer treni uçağa tercih etmiş oldukları görülüyordu. Yalnız Kasım Gülek. hem elinde bir Basın Kartı bulunduğu için yarıyarıya tenzilâtlı yolculuk yaptığından, hem de Havayollarına karşı hususi sevgi duyduğundan uçaktan vazgeçmedi. Milletvekillerinden pek azı çarşamba sabahı gardan evine gitti. Ekseriyeti, bilhassa ertesi günkü toplantıda rolü olacaklar çalışmak üzere arkadaşlarıyla buluştular. Öğleyin de Ankara Palasın yemek salonu, İzmit Körfezinde batan meşhur Üsküdar vapurundan biraz tenhaydı.

Meydan muharebesi, askerî manasıyla bir meydan muharebesi olmaktan ziyade -yani iki taraftan birinin yok olması neticesini veren bir çatışma- büyük bir hesaplaşma mahiyetini- taşıyacaktı. Fakat çarşamba günü başkentte esen hava hesaplaşmanın sert cereyan edeceğini gösteriyordu.

Tarafların kuvvetleri

Taraflar perşembe gününe, karşılıklı iki tebliğle hazırlandılar. Buna pek âlâ, topçu ateşi denilebilir. Fakat topçuluktan yetişme İsmet İnönünün endahtının daha tesirli olduğu görüldü. Zira D. P. Meclis Grubunun tebliği mahdut D. P. çevrelerinin haricinde ne kadar kötü tesir uyandırmışsa C. H. P. Meclis Grubunun tebliği gene aynı çevrelerin haricinde son derece müsbet karşılandı. Bunu anlamak için, başmakale neşreden gazeteleri okumakla yetinmek istemeyecekler sokağa çıkabilirler ve otobüsten vapura, trenden tramvaya, konuşulanlara kulak verebilirler. Bu, umumi efkârı, Meclisteki çatışmada Muhalefete karşı peşin bir sempati beslemeye sevkedecektir. Topçu ateşlerinden politikada beklenen de böyle bir sempati okluğuna göre Muhalefet mücadeleye daha avantajlı bir vaziyette girmektedir.

Muhalefetin bir başka avantajı müdafaa edeceği dâvaların millet tarafından benimsenmiş dâvalar olmasıdır. Bu dâvaların zafer kazanması için onların şampiyonu diye bilinen D. P. safhalarında çarpışmış olan büyük kuvvetler, şimdi ayıldıklarından, Muhalefet saflarındadırlar. C. H. P. nin, son tebliğinde, bütün huzursuzluğun bir anda dağılabileceğini, bunun için Büyük Meclisin kolları sıvamasının kâfi geleceğim bildirmiş olması Muhalefet geniş manevra imkânı vermektedir. Halbuki D. P. saflarından bu haftanın ortasına kadar yükselen sesler mânâsız ve artık hiç kimsenin kılını kıpırdatmayan tehditlerden başka şey olmamıştır. D. P. sertlik yolunda elbette ki biraz daha ilerleyebilir. Fakat tedbir diye alacağı o kadar az şey kalmıştır ki ve zaten mücadele imkânları öylesine sınırlandırılmıştır ki.. Artık "kafi adım" atılmaksızın, yani bir "rejim ihtilâli" yapılıp "deklare totaliter idare" kurulmaksızın, bunun için de İsmet İnönü tevkif edilip C. H. P. milletvekilleri kulaklarından tutularak Büyük Meclisten kapı dışarı edilmeden şiddet yolundaki her yeni adım D. P. idarecilerinin düşüşünü biraz daha yaklaştıracaktır. Öteki adım ise tabii, düşüşü "emr-i hak" haline getirecektir!

Buna mukabil eğer D. P. bu meydan muharebesinde hakikaten ustaca bir manevra yapar ve Muhalefeti "duvarın dibinde kıstırmış" havası yaratıp "huzur mu istiyorsunuz, pek âlâ, geliniz konuşalım" derse ve fiilî Bahar Havası yaratırsa,

Dr. Namık Gedik
Susturursun, söylemezler!

bunun ilk delillerini de verirse bütün memlekette derin sempati toplayacağı şüphesizdir. Fakat bu haftanın ortasında D. P. içindeki kuvvetler muvazenesini, kuvvet sahiplerinin birbirleriyle münasebetlerini, mevcut ayakbağlarını ve nihayet bazı çevrelerin bu mevzudaki fikirlerim bilenler böyle bir müsbet manevraya fazla ihtimal vermiyorlardı.

Mamafih, D. P. nin bir büyük kuvveti olacaktır: Meclisin bu toplantısına C. H. P. Grubu bir eksik, D. P. Grubu bir fazla milletvekiliyle iştirak edecektir. Zira C. H. P, li Niğde Milletvekili Ali Gürün partisi "şiddet partisi" olduğundan istifa etmiş, D. P. "munis parti" olduğundan ona girmiştir. Telâkki meselesi! D. P. de şimdi herkes Lütfi Kırdar, Sebati Ataman ye Server Somuncuoğlundan sonra Ali Gürünün de kabineye girmesini beklemektedir.

Muhalefet sözcüleri

Çarşamba günü C. H. P. Meclis Grubu toplandığında ertesi günkü Mecliste takip edilecek taktik üzerinde görüşüldü. Muhalefet mevzuları üçe ayırmıştı. Dış politikayı bizzat İsmet İnönü üzerine almıştı. Muhalefet lideri salı günü, oğlunun Maltepedeki evinde denize girdikten sonra oturdu ve uzun zamandan beri kafasında hazırladığı "dış politika çerçevesi" ni kâğıt üzerine döktü. İsmet İnönü Meclis kürsüsünde yalnız tenkid yapmayacak, aynı zamanda, o bilinen vukufuylâ Türkiyenin dış politikasının nasıl olması lâzım geldiğini. C. H. P. nin dış politikadan ne anladığını anlatacaktı.

İktisadi ve malî meseleler İsmail Rüştü Aksalın üzerindeydi. İsmail Rüştü Aksal hâdiselerin başlangıcından beri meşhur bahçesine dahi vakit ayırmaksızın arkadaşlarıyla çalıştı. Genel Merkezde partili iktisadçı, maliyeci ve iş adamlarının iştirakiyle bir görüş teatisi yapıldı. Partinin Araştırma Bürosu istenilen malzemenin çoğunu sağladı. Bütün bunlara mevcut bilgiler eklenerek bir senteze girişildi. Çarşamba akşamı C H. P. milletvekilleri o sahadaki çalışmalardan dolayı memnunluklarım bildiriyorlar ve yapılacak tenkidlerin yapıcılık vasıfları üzerinde duruyorlardı. Hakikaten C. H. P. içinde bulunduğumuz çıkmazdan kurtulmak için alınmakta olan tedbirlerin "mevcut tek mâkul tedbirler sistemi"ni teşkil ettiğini bu sistemi senelerdir teklif etmiş bir parti olmanın rahatlığı içinde- belirtiyor, Onları bu bakımdan destekliyor, fakat tatbikat üzerinde ciddi itirazlara sahip bulunuyor. C. H. P. İktidardan bir takım garantiler isteyecek, bilhassa iktisadi tutum üzerindeki Meclis murakabesinin yeni kurulan "kambiyo fonu" na teşmilini, aşağı yukarı yılda iki milyar lirayı bulacak bu fonun gelişigüzel sarfedilmemesini şart koşacaktı. Çarşamba günü bir C. H. P. milletvekili "İktisadi ve mali sahadaki görüşlerimiz, eminiz, iyiniyet sahibi herkesi tatmin edecektir" dedi.

Çatışmaların en çetinlerinden birini teşkil edecek olan iç politika tartışmasında ise C. H. P. adına kürsüye Faik Ahmet Barutçu çıkacaktı. Muhalefet partisi vaziyetim Grup tebliğinde bildirmişti. D. P. nin şimşeklerinden çekinen yoktu. C. H. P. ye gayrimeşruluk damgası vurmaya çalışmak ise, beyhude gayretti. Muhalefet, meşru Muhalefet vazifesini yapıyordu. İhtilâle gelince, İktidar vehimleri bıraksa pek iyi ederdi, zira ihtilâle karşı tek tedbir demokratik rejimin esaslarına avdetti. Mübalâğaya ve mügalâtaya lüzum yoktu. Barutçu, o kendisine has sevimli Karadeniz çocuğu samimiyetiyle İktidarı bir defa daha ikaz edecek-

ti: Geliniz, elbirliğiyle bu vaziyetin içinden çıkmaya çalışalım.

Çarşamba akşamı görüldü ki C. H. P. meseleleri ikiye ayırmıştır. Derhal halledilmesi kabil huzursuzluk unsurları vardır. Büyük Meclis, hemen bu toplantısında, hâkimlerin Bakanların arzusuyla emekliye ayrılmalarına' dair kanun maddesini değiştirebilir; Büyük Meclis, hemen bu celsesinde, hapishanelerde bulunan gazetecileri hürriyetlerine kavuşturabilir; Büyük Meclis, hemen bu celsesinde, bundan sonra yapılacak ilk seçimin ıslah edilmiş bir seçim kanunuyla yapılabileceğini ilân edebilir. Bunlar, C. H. P. nazarında, iyiniyetin en basit, fakat elzem işaretleridir. Bunlarla yola çıkıldıktan sonra Meclis, demokratik rejimin müeyyidelerini tesbit için bir prensip kararı alır ve komisyonlar kurarak onlara Kasımda ikmali şart vazifeler verir. Muhalefete göre bu yola girildiği takdirde önümüzdeki iki buçuk ay bir "huzur denemesi" devri olacaktır ve görülecektir ki "Meclis hâdiselere müdahele edince" Türkiyede, Türk Milleti arasında halledilmeyecek mesele yoktu.

Faik Ahmet Barutçu C. H. P. adına ve milletin önünde, İktidara işte Meclis kürsüsünden bunları teklif edecektir. Bu teklifin çok geniş akisleri olacağı şüphesizdir.

Çatık kaşlı İktidar

Çarşamba akşamı başkentte söylenenlere göre İktidarın görüşlerini ise üç Bakan açıklayacak ve meydan muharebesine D. P. namına onlar katılacaktır. Dış politikayı bu haftanın başında Amerikadan alelacele çağırılan Fatin Rüştü Zorlu üzerine alıyordu. İktisadiyatımızdaki Görülmemiş Başarıyı Maliye Bakam Hasan Polatkan izah edecekti, İç politika ise elbette ki Dr. Namık Gedikin ihtisas sahasına giriyordu,

Bu haftanın başında salı gecesi, geç vakit gelen bir uçaktan, arkasında mutad veçhile Ziya Tepedelenli olduğu halde inen Fatin Rüştü Zorluyu karşılayan gazeteciler Dışişleri Bakanını sanki Kıbrıs, mevzuunda yeni bir hüsrana uğranıldığından habersizmiş gibi çalımlı gördüler. Zorlu, kendisinden emin tavırları içinde -hiç bir başarısızlığın insanın kendisine olan emniyetini sarsmaması dünyadaki bütün meziyetlerin en mühimidir!- muhabirlere Birleşmiş Milletlerden haberler verdi. Zorlu, bizim de dahil bulunduğumuz "Sulh Cephesi" nin politikasından bahsetti, o politikayı desteklediğimizi belirtti. Çarşamba günü başkente gelen Dışişleri Bakanı, öğleden sonra D. P. Meclis Grubunun toplantısına katıldı. Dış politika üzerindeki mücadelede D. P. İsmet İnönünün şiddetli tenkidlerini tecavüzlerle karşılamaya çalışacaktır. Fatin Rüştü Zorlunun Mecliste, bir miting havası içinde konuşması biç kimseyi şaşırtmamalıdır. Dışişleri Bakanının soracağı ithamkâr sual şimdiden bilinmektedir: "Biz, sulh cephesinin politikasını takip ediyoruz, buna itirazınız varsa, bizim sulh cephesinden ayrılıp tarafsızların safını tutmamızı istiyorsanız bunu açıkça söyleyiniz, ağzınızda gevelemeyiniz". Tabii bu, armutlarla elmaları birbirine karıştırmaktır. Zira C. H. P. nin tenkidlerinin Sulh Cephesi içinde takip ettiğimiz dış politikaya karşı olduğu, yoksa Sulh Cephesine zaten C. H. P. devrinde katıldığımız herkesin malûmudur. Fakat Zorlunun, başarısız bir dış politikanın temsilcisi olması dolayısıyla meseleyi o seviyeden alıp öteki seviyeye götürmesi kuvvetle muhtemeldir. İnönü o takdirde edasını değiştirmekten ve İktidara, işitmekten hoşlanmayacağı bazı hakikatleri ifadeden çekinmeyecektir. Zira zorlu metodların tenkidini mensup bulunduğumuz cephenin değiştirilmesi arzusuyla bir göstermek, Muhalefet liderinin nazarında objektif, serinkanlı bir dış politika tartışmasını imkânsız kılacak ve miting havasına dönülecektir. Kürsüde bağırmanın, hattâ Murat Âli Ülgen gibi D. P. nin kıymetli dış politika, mütehassıslarının Murat Âli Ülgen İktidar liderlerine zaman zaman dış seyahatlerde refakat etmekte ve çok faydalı olmaktadır- çılgınca alkışlarını toplamanın bir şeyi halletmeyeceği açıktır.

Refik Koraltan eşi ve çocuklarıyla

"Koraltan pilavı" iyi besliyor

Maliye Bakanı Hasan Polatkana gelince, onun, yeni borç temini işini D. P. iktidarı bakımından bir Görülmemiş Kalkınma olarak takdim etmesinin üzerinden çok geçmemiştir. Bu bakımdan Polatkan o iddiasını, belki daha mütevazi şekilde tekrarlayacaktır. Fakat Polatkan - Aksal mücadelesinin daha sakin, daha yüksek seviyede cereyan etmesi; teknik bahislerin bir takım sertlikleri hafifletmesi kuvvetle muhtemeldir. Hayatın pahalılaşması karşısında Maliye Bakanının herkesi memnun edecek sözler söylemesi kolay olmayacaktır. Buna mukabil, memurlara zam meselesi konuşmayı sempatik hale getirebilir. Fakat devalüasyon ve deflasyonla hizmet ücretlerini arttırmanın kâğıt üzerinde telifi kolay olmayacaktır.

Meclisin en sert tartışması, muhtemelen Barutçu - Gedik mücadelesi olacaktır. Çarşamba akşamı başkentte D. P. Meclis Grubunun kararları hakkında resmen sessizlik hüküm sürüyordu. İlk Grup tebliğinde bahsi geçen tedbirlerin Meclisin bu fevkalâde içtimaında kanunlaşması, hattâ o yola gidilmesi pek az muhtemeldir, Bu tehditlerin savrulmasının bile bütün yurtta ne kadar kötü tesir bıraktığı D. P. milletvekillerinden hepsinin gözünden kaçmış değildir. Bu sefer onların müdahele etmesi imkânsız sayılmaz.

İç politikada D. P. adına Meclis kürsüsünde ifade edilecek görüş, Radyo Gazetesi edebiyatından pek az farklı olacaktır. Meşhur "Ama Karagöz ne yazmış, siz biliyor musunuz?" tekerlemesinin başka şekiller içinde tekrarlanmasını beklemek lazımdır. İç politikada D. P. nin elindeki tek tesirli silâh C. H. P. Genel Sekreterinin bir Amerikan gazetesine yaptığı münasebetsiz beyanattır. Kasım Gülekin buna cevap vereceğini ilân ettiği halde susmayı tercih etmesi ve ağzını açamamış olması tasvibi imkânsız, Muhalefetin seviyesiyle bağdaşmayan, üstelik herkesin hissini hakikaten rencide eden bu beyanatın C. H. P. aleyhinde kullanılmasını imkân dahiline

sokmuştur. Ancak bu silâh, Muhalefetin umumi tutumu da, Genel Sekreterin hususiyetleri de malûm bulunduğundan fazla mübalâğa edilmemelidir. Kasım Gülek olsa olsa D. P. li meslekdaşları tarafından yuhalanacaktır ki, bunu tamamiyle haketmiş olduğu aşikârdır. Böylece. geçen celsede yuhalanan D. P. liler haklı bir mukabele fırsatı bulacaklardır.

Mücadeleye Menderes, D. P. çok Sıkışırsa müdahele edecektir.

Başkan kim olacak?

Fakat Meclisin toplanmasının arefesinde, Ankarada bir husus daha merak ediliyordu:: Celseye kim başkanlık edecektir? Zira başkanın şahsı, müzakerelerin cereyan tarzı hakkında fikir verecektir. Eğer perşembe günü saat 15'de Meclisin büyük çanını, frakları içinde daha heybetli görünen Refik Koraltan çalarsa görüşmelerin sükûnet içinde cereyan etmesi ihtimali artacaktır. Kürsüde bizzat Meclis Başkanım görmek. Muhalefeti memnun dahi edecek ve ona, daha işin başında, haklarını bizzat korumak mecburiyetinde kalmayacağı hissini telkin edecektir ki bu, reaksiyonları önleyecektir. Buna mukabil kürsüde Başkan vekillerinden biriyle karşılaşmak Muhalefeti "tetkik üzerine" alacaktır.

Hakikaten geçen haftanın sonunda, Meclis Başkanının Meclisi toplantıya davet eden tebliğinin kaleme alınış şekli memnunluk uyandırdı. Refik Koraltan Muhalefetten ve İktidardan gelen talepler üzerine Anayasanın icabı olarak Meclisi toplantıya çağırıyordu. Gazeteciler, sadece bu davetten dahi bu defa Muhalefete konuşma imkânının verileceği neticesini çıkarttılar. Böylece, 68 yasında bulunduğu halde, bilhassa şahane renkteki saçları ve iri vücuduyla şaşılacak kadar genç gösteren Refik Koraltan küçük de olsa, bir ümit ışığı yakmaya muvaffak oldu.

D. P. kuruluncaya kadar ismi pek bilinmeyen ve sadece C. H. P. Din resmî kurucularından biri olması itibariyle tarihe geçen Koraltan böylece hem C. H. P. nin, hem D. P. nin kurucusudur- Meclis Başkanı seçildikten sonra asıl şöhretine kavuşmuştur. Hiç kimsenin o tarihe kadar bilmediği bir çok hususiyetleri de Anadolu Ajansının ciddi çalışmaları sayesinde gün ışığına «Bıkmıştır. Meselâ Koraltan ailesinin "Türk Tarihinde büyük hizmetleri olan 700 senelik bir aile" olduğu bu çalışmalar neticesinde öğrenilmiştir. Bugünün Meclis Başkanı Divrikde doğmuş, tahsilini İstanbulda yapmış ve Hukuk Fakültesinden. Anadolu Ajansının tesbite muvaffak olduğu gibi, "aliyülâlâ" dereceyle mezun olmuştur. Genç mezun Adliyeye intisap etmiş, müteakiben dahiliye teşkilatında çalışmış, Polis Müdürlüklerinde bulunmuştur. Trabzonda, yine Anadolu Ajansının cümleleriyle "Trabzonun fedakâr çocuklariyle birleşerek ve ilk defa olarak Müdafaai Hukuku Vatan Cemiyetinin kurulmasını kolaylaştıracak" hizmetlerde bulunmuştur. Damat Ferit hükümetinin kurulmasını müteakip İstanbula gelmiş, avukatlığa başlamıştır. Koraltanın Millî Mücadele esnasındaki hizmetlerini, Anadolu Ajansından dinlemek lâzımdır:

"Fakat o günün şartları içinde İstanbulda çalışmak imkânını göremediğinden evvelce Divanı harbi örfi müddeiumumisi ve fırka hukuk müşaviri olarak çalıştığı Konyaya gelmiş, orada kuvvayî milliye teşkilâtını kurmaya başlamıştır. Damat Feridin sağ eli olan Konya Valisi Cemal ile çetin mücadeleler yapmış ve Sivas kongresi sıralarında Valinin Konyadan firarını müteakip, Konya müdafaai hukuk teşkilâtım resmen -faaliyete getirmiş, Sivas Kongresi karariyle millî kuvvetleri idare selâhiyetini üzerine almış olan ve heyeti temsiliye adı ile işe başlayan teşkilâtla işbirliği yapmış ve akabinde Ankarada toplanan Büyük Millet Meclisine Konya Mebusu olarak 23 Nisan 1920 tarihinde iltihak etmiştir. Sakarya muharebesinin devamı sıralarında teşkil edilen ve millî mücadele tarihinde mühim ve başarılı hizmetleri görülen 5 numaralı istiklâl mahkemesi (Yozgat, Kayseri, Niğde, Kırşehir Vilâyetleri) Reisliğinde bulunmuş ve ordunun arka cephesini devamlı faaliyetlerile tutmaya ve orduyu takviyeye hizmet etmiştir."

Refik Koraltan
Sükûnetin anahtarı

Koraltan 15 yıl müddetle Türkiye Büyük Millet Meclisinde Konyayı temsil etmiş, 1935 senesi sonlarında yeniden idari hayata geçerek valiliklerde bulunmuş ve 1943 de tekrar -bu sefer İçeli temsilen. Meclise girmiştir.

1946da üç arkadaşıyla beraber D. P. yi kuran Koraltan dört yıl müddetle Anadoluyu dolaşmış ve renkli cümleleri, davudi sesi, babayiğit edasıyla milletin yeni partiye bağlanmasında son derece mühim rol almıştır. Halk, miting kürsülerinde Koraltanı görmekten daima memnunluk duymuştur. D. P. nin zafer kazanması üzerine de devletin 2 numaralı makamı olan Meclis Başkanlığına getirilmiştir.

Refik Koraltan evlidir ve üçü erkek, biri kus dört evlâda sahiptir. Bu ona, müşfik, babacan halim verir; 35 yaşındaki Orhan Koraltan Denizcilik Bankası Umum Müdür muavinidir. 28 yaşındaki Oğuz Koraltan serbest meslek sahibidir ve İstanbulda Rotary Klübünün başkanı dır. Cengiz Koraltan ise Amerikada filmcilik ihtisası yapmaktadır ve bir Amerikalıyla evlidir. Kızı Ayhan, Balıkesir milletvekili Halûk Timurtaşın eşidir. Oğullarından Orhan Koraltan babasını şöyle tarif eder: "Hoş sohbet, bonkör, heyecanlı müşfik. Memleket ve millet kelimelerini duyunca dahi gözleri yaşaracak kadar vatanperver". Koraltan bütün Türk yemeklerini sever. Koyu ayrana bayılır. Hayatında bulgur pilâvının müstesna bir yeri vardır. Bir de bizzat imal ettiği domatesli, soğanlı bir pilâv vardır ki ona "Koraltan pilavı" adını vermiştir. Sevdiği misafirlerine onu yapıp, ikram eder. Çocukları, babalarının fevkalâde bir hatip olduğu hususunda müttefiktirler. Son senelerde, Atatürkün en yakın ideal ve çalışma arkadaşlarından biri olduğu hakikati de, tarihi bir hâdise olarak tesbit edilmiştir. Bu hususun şimdiye kadar gizli kalmış bulunması hakikaten şayanı hayrettir. Koraltanın hali vakti, şimdi mükemmeldir.

Fakat Meclisin perşembe günkü toplantısında Başkanlık kürsüsünde Refik Koraltanı görmek Muhalefeti ve tarafsızları başka bir sebepten dolayı sevindirecektir. Koraltan, bilhassa son zamanlarda, elindeki kudret fazla bulunmamakla beraber D. P. içinde daima bir itidal unsuru rolünü üzerine almıştır. Belki Koraltanın halkla teması ve bilhassa çocuklarından bazılarının milletin nabzı hakkında kendisine doğru bilgi vermeleri bu D. P. kurucusuna hakikatleri başka D. P. büyüklerinden daha iyi göstermektedir. D. P. içinde şikâyetçi olanlar da Koraltanın şahsında kendilerini dinleyen, hattâ hak veren bir muhatap bulmaktadırlar. Ancak Koraltanın işler üzerindeki tesiri mübalâğa edilmelidir. Buna rağmen Meclis Başkanının eski arkadaşlarına karşı muamelesi asla değişmemiştir ve vaktiyle hürmet ettiği kimselere, o kimseler artık İktidarda değiller diye hürmetsizlik etmek kompleksi Koraltanın yüreğinde yer bulmamıştır.

İşte, Meclisin tarihi toplantısının arefesinde, bu haftanın ortasında başkentteki hava buydu,

Kıbrıs

Kovadis!

Yeni İngiliz plânının bu kadar çabuk ilân edileceğini doğrusu kimse beklemiyordu. Sohbetlerde bulunmak arzusu ile Atina. Ankara ve Lefkoşede Akdeniz turuna çıktığını ihsasa çalışan MacMillan sürat rekorunu kırdı. Londraya varır varmaz kabineyi topladı ve geçen haftanın sonuna doğru muaddel İngiliz plânını ilân etti.

Yeni plan, eskisine nazaran bir hayli aleyhimizdedir. Kıbrıslıların çifte vatandaşlık taşıma hakkı meçhul bir tarihe kadar "tehir" edilmiştir. Adeta, Valinin muavini olarak düşünülen Türk ve Yunan temsilcilerinin apoletleri sökülmüştür. Bu temsilciler, bundan böyle Valinin başkanlığındaki bir cins kabine rolü oynıyacak olan konseye giremiyeceklerdir. Sadece basit bir müşahit olarak Adada bulunacaklardır. Türkiyeye verilen tâviz eğer tâviz sayılırsa, Adada ayrı belediyelerin teşkilinden ibarettir. Fakat eski ve yeni plân nasıl olsa cemaat işlerinin idaresi için iki ayrı meclisin kurulmasını tanımaktadır. Bu meclislerin dışında ayrı belediyelerin kurulması hemen hemen hiç bir şey ifade etmemektedir.' Bundan başka yapacakları iş bir türlü tarif edilmiyen cemaat meclislerinin selâhiyetlerinin kısılması mümkündür. Her şeyden fenası, yeni plân ileride "iki cemaatın biraraya gelebileceği"ni yazarak, gayenin taksim olmadığını ihsas etmektedir! Hattâ yeni plân, Ada Türk ve Rumlarını tek bir mecliste toplamayı bile düşünmektedir.

Yeni plân, İngiliz Başbakanı MacMillan'ın sürpriz seyahatinin mânâsını açıkça ortaya koymaktadır: Türkiyeyi nasıl olsa ikna edebileceğinden emin olan Majestelerinin Hükümeti Kıbrıs plânının sahneye konabilmesi için, Yunanistana bazı tavizler vermek zorunda olduğuna inanmıştır. MacMillan bu kanaate herhalde şu meşhur dış yardım arefesinde yapılan Londra konferansında varmıştır. O sıralarda Newsweek'in meşhur periskop sütununda, Kıbrıs meselesinde uzlaşıcı bir tutum takınmayan Türkiyeye yeni kredilerin açılmasına Majestelerinin Hükümetinin aleyhtar olduğu yazılıyordu. Buna rağmen yardım yapıldı ve İngiltere de 10 milyon dolarla kredi verenler arasına katıldı. Anlaşılan Londra konferansı, MacMillan'ın maneviyatını kuvvetlendirdi. Bunun üzerine İngiliz Başbakanı Atinaya koştu ve Foot plânı hakkında Yunanistanın endişelerinin nazarı itibare alınacağını bildirdi.

Atina Hükümeti çoktan beri muhtariyeti kabul etmeğe ve self - determination iddiasını gayri muayyen bir müddet için unutmağa hakirdi. Foot Plânına yaptığı tenkidler, planın ileride taksime yol açabilecek hükümler ihtiva etmesinden ibaretti Eğer taksime götürülebilecek hükümler kaldırılırsa, Atina, Foot Plânını kabule hazırdı. Ankaradaki Yunan elçisi bu görüşü tanıdıklarını defalarca anlatmıştır. Nitekim Karamanlis ve Makarios Atinada, MacMillana ve Foot'a taksim kapısını Fiilen kapamak şartıyla, yedi senelik bir muhtariyet devrini kabule hazır olduklarını bildirmişlerdir. Şimdi Londranın da kısmen bu görüşü benimsediği anlaşılmaktadır. Cifte vatandaşlık fikrinden vazgeçilmesini ve Adadaki Türk ve Yunan temsilcilerinin rollerinin sıfıra indirilmesini başka türlü izaha imkân yoktur.

MacMillan Atinadan sonra. Türk Hükümetinin son tereddütlerini yenmek, ve yanlış tefsirlere meydân vermemek için Ankaraya gelmiştir. Ankarada kısalıkları hayret uyandıran görüşmeler yapılmış ve "görüş teatisi" nde bulunulduğunu bildiren müzakereler gibi kısacık" bir tebliğ yayınlanmıştır.

İşlerin sarpa sardığı zamanlarda neşri âdet olan bu tarz bir tebliğe rağmen,' MacMillan hususi Comet uçağına binerken son derece iyimserdi. Tebliğin kısalığının iyiye alâmet olduğunu söyliyerek, iyimserliğini gazetecilerden saklamadı.

Çuvaldaki mızrak

İngilterenin yeni planı Ankarada en ufak bir tepki uyandırmadı. Bu haftanın ortasında Ankarada manidar bir sessizlik hüküm sürmektedir. Foot Plânının şimdikine nazaran son derece lehimize olan ilk versiyonundan evvelki günleri hatırlamamaya imkan yoktur: "Ya taksim, ya ölüm" sadalarının çınladığı günlerdi. Dışişleri Bakanı Zorlu "derhal taksim" den başka lâf söylemiyor, gece ya--ları İngiliz Büyük Elçisini huzu-

Hüsran!.. Gene Hüsran!..

Dış politikamız bir defa daha başarısızlığa uğramış bulunuyor. Hem de, milletçe büyük ehemmiyet verdiğimiz bir meselede. Kıbrıs meselesinde. Yeni hüsranın "uyanık, durendiş ve azimli dış politikamız"ın, vazifesi İktidarı murakabe olan D. P. Meclis Grubu tarafından teşekküre layık bulunmasından sadece bir hafta sonra gelip eski hüsranlara eklenmiş bulunması insanı düşündürecek Ur meseledir.

Dış politikaların başarı kazanması veya başarısızlığa uğraması elbette ki her zaman sadece hariciyelerin elinde bulunan bir şey değildir. Şartlar en kudretli hariciyeleri mat edebilir, yahut beceriksiz hariciyeler gene şartların oyunu neticesi zafer kazanabilir. Zira dış politikada, tâbirin de ifade ettiği öyle dış faktörler vardır ki bunlar hesaba katılmaksızın bir hariciyenin başarısı veya başarısızlığı hakkında hüküm verilemez. Ama bir hariciyenin başarısızlığı hadiselere yanlış teşhis koyması, hayallerini hakikat sanması ve nihayet doğru olmayan bir takım hususları doğruymuş gibi göstermeye çalışması neticesiyle mutlaka bir tedbir almak zarureti vardır. Bu tedbiri ise, Demokrasiyle idare edilen memleketlerde, eğer Hariciyenin başındaki zat tebdil-i mekândaki ferahlık faziletini bizzat kavramıyorsa, İktidar partisinin teşrii grubları halleder.

İngiltere şöyle yaptı, İngiltere böyle yaptı, işte İngiltereye güvenilmez, bizim kıymetimizi bilmiyorlar! Bunların hepsi güzeldir. Fakat bir D. P. milletvekilinin sorması lâzım değil midir: Peki, İngiltere yeni plânını takdim ettikten bu yana Dışişleri Bakanı Zorlunun beyanatları nedir? Bu beyanatlarda söylenenler ile bugün karşımıza çıkan acı gerçek arasında dağlar kadar fark vardır. Kusur kimdedir, bilinmez. Ancak bilinen ya bizim hariciyenin kendisine söylenenleri anlamadığı, ya söylemek istediklerini anlatamadığı, ya da günü gün etmenin, bugünü atlatıp yarın için Allah kerim demenin Dışişleri Bakanlığında başlıca prensip olduğudur.

Bir d:ş politikanın iç politika usulleriyle idare edilmeyeceğini, edilirse sadece hüsran getireceğini son üzücü netice bir defa daha gözler önüne koymaktadır. Zorlu metodlar, dış politikanın görüşüldüğü meclisleri miting meydanlarıyla karıştırmak, hâdiseleri hakiki mahiyetlerinden başka şekilde .göstermeye çalışmak ve sonra sahiden öyleymişler gibi bir tavır takınmak hariciyemizin son senelerdeki mütemadi başarısızlıklarının neticesidir.

Meseleyi gözler önüne sermek lâzımdır: Kıbrıs mevzuunda İngiltere bir plân teklif etmiştir. Bu plân üzerinde iki hariciye manevraya girişmiştir. Şimdi plân, tâdillerle tatbike konuluyor. Ne görüyoruz? İlk plân Türkiyenin aleyhine ve Yunanistanın lehine bir şekil almıştır. Türkiyenin esas hedefinden -Taksimden- uzaklaşmıştır, Yunanistanın esas hedefine -Enosis- yaklaşmıştır. Eğer durendiş, uyanık ve azimli hattı hareket buysa söyleyecek söz kalmaz. Ama bu hattı hareket ne durendiştir, ne uyanıktır, ne azimlidir; sadece ve sadece gaf doludur.

Yazık değil mi Kıbrısa?

runa çağırttırıyor ve muzaffer bir edâ ile İngiliz plânının reddedildiğini bildiriyordu. O coşkunluk içinde "evvela verileni alın, sonra daha fazlasını isteyin" diyen tecrübeli devlet adamı İnönünün sözlerine kulak vermekte pek acele edilmedi. Fazıl Küçük, elinde büyük bir kılıç şehir şehir dolaşıyor, cengâver nutuklar veriyordu. Zafer tıpkı Muhalefete yüklenirmiş gibi, büyük bir celâdetle Majestelerinin Hükümetine meydan okuyordu.

Halbuki şimdi menfaatlerimiz bakımından çok daha kötü bir plân sahneye konulmak üzeredir. Buna rağmen zorlu metodları seven Dışişleri Bakanının bütün söylediği "İngiliz planı ile taksim tezinin bağdaşabileceği" nden ve bu tutumun "müsbet bir anlayışı" gösterdiğinden ibarettir. Eski celâdet günleri çok gerilerde kalmıştır. Zafer, Kıbrıs meselesini sütunlarının arasında saklıyabilmek için mutad gayretlerinden birini göstermektedir. Radyonun Kıbrıs saati, asıl konuşmasının gerektiği bir anda pazar gecesi vaktini marş çalmakla dolduruyordu. Fazıl Küçük yeni İngiliz plânı hakkında lâf söylemekten -herhalde Ankaradan talimat gelmediği için- kaçınmaktadır.

Hafızası sanıldığından daha az nisyan ile malûl olan vatandaş, bu acaip sessizliği hayretle seyretmektedir. Nitekim ilk reaksiyonlar gelmekte gecikmemektedir. Sendika liderleri, gençlik temsilcileri ve basın sesini yükseltmeğe başlamıştır. Bu durum İktidarı konuşmağa zorluyacaktır. İktidarın, Taksim tezinden vazgeçmenin bahis konusu olmadığı, Taksimin ergeç gerçekleşeceği ve NATO tesanüdüne ehemmiyet vermek gerektiği gibi sözlerle durumu yatıştırmağa çalışacağı muhakkaktır. Halk efkârının tazyiki altında Adaya temsilci gönderilmemesi ve hattâ yeni plânın bazı hükümlerinin tasvip edilmediğinin bile söylenmesi mümkündür. Elbette ki bu sözler kimseyi tatmin etmiyecektir. Hiç kimse iki ay evvel daha iyi bir plânı reddeden bir hükümetin, daha kötü bir plânı müsamahayla karşılamasını anlamıyacaktır. "ya taksim, ya ölüm" gösterilerinden sonra tekrar boynuna sarıldığımız büyük dost İngiltere, nasıl olur da daha çok aleyhimizde bir plânla ortaya çıkabilirdi? Bu gerilemenin sebepleri, hiç şüphesiz B. M. M. nin olağanüstü toplantısında bahis konusu edilecektir.

Virajlı bir yol

Yunanlılara beğendirmek için süslenen yeni İngiliz plânı Adadaki fiilî mütarekeyi bozmadı. Fazıl Küçükün partisinin icra komitesi derhal toplandı, "boynumuz kıldan ince" mealinde bir tebliğ yayınladı. Kıbrıs Türktür Partisi, anavatan ne derse onu yapacaktı. Halbuki daha bir iki hafta evvel Fazıl Küçük. Türk askerlerinin Cuma namazlarım Kıbrısta kılacaklarım söylüyordu... Mamafih Küçük, viraj almakta son derece mahirdir. Cumhuriyet Hükümetinin Taksim tezini benimsediği bir sırada, Taksim aleyhinde nutuklar veren Küçük, Ankaraya varır varmaz. Taksimci kesilmiştir. Şimdi de "iki cemaat bir arada yaşıyamaz, derhal Taksim" sözlerim unutmasını bilecektir.

Küçükün değişmeyen tarafı, hiç şüphesiz küçük metodlara olan zaafıdır. Vali Foot bütün gazetelere konan sansürü kaldırdığı halde, Fazıl Küçükün AKİS üzerindeki sansürü devam etmektedir. AKİS'in bu sayısı ancak Küçük müsaade ederse Kıbrıslı okuyucuların eline geçebilecektir. Mamafih AKİS, Kıbrıslı liderin gazabına uğruyan ilk gazete değildir. Küçük metodların mazisi bir hayli eskidir: Küçük, "Ateş" gazetesini mürettipsiz bırakarak kapatmasını bilmiştir, Ağzı yüzü darmadağın edilen "İstiklâl" gazetesinin sahibi sahneden çekilmeği uygun bulmuştur. "Hürsöz" fiilen bertaraf edilmiştir. Adada, halen tahsisattan yana sıkıntı çekmiyen ve yakınlarda bir matbayaa kavuşan Küçük basına hâkimdir.

Son gelişmeler

Ankaranın sustuğu bir anda, yeni İngiliz plânına karşı ilk tepkiler Yunanistandan geldi. Yakında Adaya dönebileceği resmen vaadedilen Makarios, plânın aleyhinde konuşmakta gecikmedi. Karamanlis tatilini yarıda bırakarak Atinaya geldi ve kabineyi topladı. Muhalefet isterse Meclisin çağırılması mümkündür.

Dr. Fazıl Küçük
Sürat *felâkettir!*

Yunan Hükümeti henüz bir şey söylememektedir. Mamafih plâna aleyhtar bir tutum takınacağı ve bunu haftanın ortasında ilân edeceği, sanılmaktadır. Nitekim Yunan Hükümeti Kıbrıs meselesini yeniden Birleşmiş Milletlere getirmiştir.

Adım adım gayesine doğru ilerliyen Yunanistanın maksadı aşikârdır. Zamanın kendi lehine çalıştığına inanan Yunanistan, İngiliz plânından Taksim hayalini uyandıracak en ufak izi silmek istemektedir. Gaye yedi sene sonra Adanın ilhakını temindir. Bu sebeple, ayrı meclis, ayrı belediyeler ve Adada Türk ve Yunan temsilcilerinin bulunması gibi hükümleri kaldırtmağa çalışacaktır. Birleşmiş Milletlere müracaat bir pazarlık silâhını elde tutmak arzusunun neticesidir. Son derece öfkeli olduğu söylenen Makarios, plânın ilânından sonra Foot'a gönderdiği sert mektupta bunu saklamamaktadır. Makarios, iki cemaat arasında "Farklar" ve "ayrılıklar" tesisine karşı ateş püskürmekte, ancak bu "Farklar" kaldırılırsa yedi yıl için işbirliğine hazır olduğunu söylemektedir. Aksi halde "vahim neticeler"in vukuundan İngiltere mes'ul olacaktır!

Mamafih ilk menfi reaksiyonlara rağmen, Yunanistanın yeni İngiliz plânı ile yetinmesini tasvip etmemekle beraber, plânın tatbikine ses çıkartmaması da imkânsız değildir. Yalnız bunun için, Londra ve bilhassa Washington'un daha bir hayli gayret sarfetmesi lâzımdır.

C.HP.

"Dönersek kahpeyiz..."

Tren Ankara garından ayrılırken peronu dolduran kalabalıktan bir alkış sesi yükseldi. 20.35 ekspresinin üçüncü vagonunun 9 numaralı kompartımanının penceresinde duran beyaz saçlı, biraz yorgun, fakat müsterih yüzlü adam elinde tuttuğu iri şapkasını salladı. Bir ses "Yaşa baba!." diye bağırdı. Bunu başka sesler takip etti. Beyaz saçlı adam gülümsiyerek tezahürata mukabele etti. Tren yavaş yavaş ilerledi ve dumanım savura savura karanlıklar içinde uzaklaştı. İsmet İnönü İstanbula dönüyordu.

C. H. P. Genel Başkanı pencereyi kapadıktan sonra bir "Ohh!" çekerek oturdu. Hâdise gecen haftanın son günü cereyan ediyordu. İsmet İnönü haftanın ortasından beri kesif bir faaliyet içindeydi. Ama, şimdi iş bitmişti ve C.H.P. Meclis Grubunun tebliği basına verilmişti. C.H.P. Genel Başkanı İstanbulda üç gün ailesiyle beraber kalacak, hava! iyi giderse meşhur çivileme atlayışını yapacak ve sah gecesi tekrar başkente hareket edecekti. Çarşamba günü öğleden sonra C. H. P. Meclis Grubu, perşembe günü de Büyük Meclis toplanıyordu.

İnönü başkente çarşamba günü.

İnönü İstanbula gitmek üzere trene biniyor

Basiret, korku demek değildir

güneşin batmak üzere olduğu bir saatte geldi. Günün alâka çekici tesadüfü Yeşilköy hava meydanında cereyan etti. Saat 16 idi ki, İnönüyü Ankaraya götürecek olan uçak meydana kondu. Ankaradan geliyordu. Kapı açıldı ve ilk yolcu olarak kahverengi elbiseleri içinde Adnan Menderes göründü. Yanında "huzuru mutad zevat", yani İçişleri Bakanı Dr. Namık Gedik ve Hususi Kalem Müdürü, kibar tavırlı Muzaffer Ersü vardı. Bu sırada C. H. P. Genel Başkanı yukardaki bekleme salonunda, pencerenin önünde oturuyordu. Etrafındakiler "Menderes geldi" diyerek aşağıyı seyre koştular. İnönü "Yaa!" demekle iktifa etti. 00.073 plâkalı Cadillac uçağın önüne yanaşmıştı. Arabaya sağ kapıdan Menderes girdi, Dr. Gedik arkadan dolaşarak sol kapıyı açtı ve Başbakanın soluna oturdu. Aradan onbeş dakika geçmişti ki hoparlör Ankara yolcularını Baz uçağına davet etti. Uçakta İnönünün yeri, biraz evvel Menderesin oturduğu yerdi. Bir yolcu "Eee, Demokrasi budur! Biri kalkar biri oturur" dedi. Ama D. P. Demokrasiyi sadece uçak koltuklarına inhisara hevesli görünüyordu.

Genel Başkanı Ankarada, meydanda, C. H. P. milletvekilleri kalabalık bir grup halinde karşıladılar. Hepsi neşeli ve azimli görünüyorlardı. Akşam gazetesinin muhabiri Güngör Yerdes cevabını herkesin merakla beklediği suali İnönü ye sordu:

"— Efendim Grubun tebliği nasıl olacak?"

Genel Başkan bir kahkaha attı:

"— Ben ne bileyim? Tebliği Grup neşredecek.. Ben de seninle beraber öğreneceğim".

Hava meydanından doğruca Parti Merkezine gidildi. İnönü orada arkadaşlarıyla ilk istişareyi yaptı Milletvekilleri D. P. Meclis Grubuna cevabın en aşağı ithamlar kadar sert olmasını istiyorlardı. C. H. P. nin muhalefet vazifesini yılmadan yapacağım herkes kati surette anlamalıydı, görmeliydi. C. H. P. meşru hudutlar içindeydi. Onu oradan ne ileriye, ama ne de geriye kımıldatmak mümkün değildi. Bunun için katlanılacak fedakârlık varsa, C. H. P. Milletvekillerinin hepsi buna razıydılar. İnönü, işittiklerinden memnun *olduğunu* saklamadı. Fakat mesele onun nazarında sertlikten, yumuşaklıktan ötede, bir hal çaresi bulmaktı ve nihayet bir eda işi olan üslûbun ehemmiyeti aşikâr bulunmakla beraber C. H. P. asıl, yurtta huzurun şartlarını sarih teklifler halinde gözler önüne sermeliydi,

O gece Bulvar Palasın serin terasında yemek yiyenler aralarında İsmet İnönüyü de gördüler. İsmet İnönü bir küçük kadeh rakı içti ve az yemek yemeğe çalıştı. Bulvar Palasın sahibini nefis şiş kebabından dolayı tebrik etmeyi de unutmadı. Başka bir şey isteyip istemediği sorulduğunda ellerini açarak:

"— Yoo, dedi. Bu akşam çalışacağım"

Hakikaten o gece, İsmet İnönünün Mebusevlerinde kaldığı evin kütüphanesinde ışık sabahın tam üç buçuğuna kadar yandı. Genel Başkan o saatte çalışmasını bitirdi. Hazırladığı, ertesi gün Grupta arkadaşlarına vereceği notlar ve yanacağı konuşmanın esaslarıydı. İnönü bunları tabii yeni türkçe olarak ve o meşhur eğri yazısıyla, dikkatli şekilde kâğıda geçirdi.

Sabahın üç buçuğunda yatağa giren yetmiş dört yaşındaki lider, saat yedibuçukta uyandı ve mutadı veçhile derhal yıkanıp, traş olup giyinerek hafif bir kahvaltı eti, bir akşam evvelki çalışmalarını yeniden gözden geçirdi, bazı rötuşlar yaptı, sonra bir arabaya binip Meclise gitti. C H. P. Grubunun bir bakıma tarihi sayılacak toplantısı, saat onda başladı.

Bir kumandan

Demokrat liderler İsmet İnönüyü çekingen bir insan sayıyorlardı. Hattâ hususi -sohbetlerde "İsmet Paşa korkaktır" demekten çekinmiyorlardı. 1946'dan itibaren iç politikada hava bir çok defa kızışmıştı. İsmet Paşa her seferinde- bu gerginliği, Demokrat büyüklerce taviz vererek yumuşatmıştı. Bu bakımdan, İsmet Paşanın üstüne yürünürse Paşanın mutlaka gerileyeceği, mücadeleyi göze alamayacağı zehabı bu çevrelerde uyanmıştı. Hele 1947'de, Menderesin ifadesiyle "iki jandarma gönderip D. P. yi kapatabilecek kudrete sahip olduğu günlerde" -Menderes bu kanaatini geçen devre Büyük Millet Meclisi kürsüsünde söylemiştir- gerilemiş olması böyle bir zehabın doğruluğuna inananları çoğaltmıştı. Öyle ya, bütün kudret elindeyken iktidarı ver! Bu, korkaklık değil de, neydi? C. H. P. nin Muhalefet yıllarında da İsmet Paşanın, bazılarınca beklendiği halde, ileriye hiç gitmemiş olması "korkaklık"ının delili olarak gösteriliyordu. Bunun, kuvvetlerini tartan, iyi hesap eden bir kumandanın ihtiyatlı olduğu gözden kaçmışa benziyordu. Nitekim son hadiseler İsmet Paşanın hareketlerinde korkunun değil, basiretin hakim bulunduğunu gösterdi.

İstanbulda İsmet Paşa kuvvetler muvazenesinin değişmiş olduğunu, anlayışı kuvvetli bulunanlara, vah Ethem Yetkinerin müdahale teşebbüsüne mukabelesiyle ilk defa gösterdi. İnönünün nazarında kuvvet, kaba kuvvet değildi. Milletin desteğinin verdiği, kuvvetti. İsmet Paşa şimdi arkasında onu hissediyordu. Nitekim İstanbul Valisinin aldığı cevabı daha sonra başkaları da aldılar. Şimdi, bir çok kimsenin kanaatince D. P. ileri gelenleri yeni bir deneme yapıyorlardı. Ama bu haftanın sonunda Ankarada. C. H. P. çevrelerinde esen havayı tahlil edenler İsmet Paşayı ve arkadaşlarını kıpırdatmanın dahi kabil olmadığım anladılar. Demokratik rejimin onikinci senesinde ve bugünkü siyasi şartlar altında, rejime malolacak bir ihtiyatsızlıkları İsmet Paşanın yüreğini oniki senedir titretmiş olanlar artık böyle bir ihtiyatsızlıkla rejimi değil, ancak kendilerini zarara sokabilirlerdi ve İsmet Paşa bunu biliyordu. Nitekim Gruptaki bütün müzakereler bu hava içinde cereyan etti. Toplantının "tarihi" vasfı, böyle bir dönüm noktasını teşkil etmesinden geliyordu.

Heyecanlı bir hava

Grup toplantılarına ait tafsilâtı yazmak yasaktır ve bu yasak D. P. Grubu için olduğu kadar C. H. P. Grubu için de varittir. O yüzden gazeteler C. H. P. Meclis Grubunda konuşanların neler söylediklerini nakledemediler. Fakat geçen haftanın son iki günü C. H. P. milletvekilleriyle görüşenler Grupta nasıl bir havanın estiğini farketmekte zorluk çekmediler. İstisnasız bütün milletvekilleri D. P. Meclis Grubu tebliği karşısında bir müdafaa taktiği kullanılmasını şiddetle reddettiler. Ricat ise kimsenin aklına dahi gelmedi. Bilâkis, mademki C. H. P. muhalefeti meşru yoldaydı, o halde aynı meşruiyet içinde daha da çok azimle, metanetle çalışması lazımdı. İhtilâl ha? İhtilâl bir tek C. H. P. milletvekilinin arzusu değildi. Ama başka türlü bir ihtilâlin başkalarının gönlünde yatmadığı aynı derecede muhakkak mıydı? Mesele, işte oydu. Murakabeyi kendi içlerinden başlıyarak kademe kademe yok edenler, C. H. P. nin Kanuni murakabe hakkım şimdi ötekilere benzetmek istiyorlardı. C.H.P. milletvekilleri buna müsaade etmemek azminde olduklarını bildirdiler. Üstelik D. P. Meclis Grubunun son tebliğinin bütün yurtta hattâ Demokrat çevrelerde son derece menfi akisler, tesirler yaratmış olması C. H. P. milletvekilleri için yeni bir kuvvet kaynağı oldu.

İki gün müddetle C. H. P. de son derece heyecanlı bir hava esti. Cuma günkü Gruptan sonra bir redaksiyon komitesi faaliyete geçti ve cumartesi akşamı basına verilen tebliği hazırladı. Komite Faik Ahmet Barutçunun başkanlığındaydı. Bir raportörler heyeti cuma gecesi Bülent Ecevitin içinde hiç uyumadan ve sadece Ecevitin Amerikadan gelirken getirdiği kahvenin son kırıntılarını içerek çalıştı.

Son müzakereler

Cumartesi sabahı erken saatte İsmail Rüştü Aksalın evinin kapısı önüne dayanan Adana 10418 plâkalı yeşil otomobilden çıkanlar, işte bu raportörlerdi. Aynı araba, raportörler Aksalın nefis ve serin bahçesinde kahvaltılarım ettikten sonra, İnönünün kaldığı evin önüne geldi. İçindekiler Turhan Feyzioğlu, Bülent Ecevit, Suphi Baykam ve İsmail Rüştü Aksaldı. Bunların sadece, Suphi Baykam tarafından kullanılan bir otomobile binmiş olmaları yüreklerinin pekliği hakkında mükemmel fikir veriyordu! Biraz sonra onlara Faik Ahmet Barutçu da katıldı. Tebliğ tasarısı orada gözden geçirildi ve esasları itibariyle beğenildi, muvafik görüldü.

Bir gece evvel, C. H. P. Grup toplantısının bitmemiş, olması kargısında yeni bir gözdağı vermeye kalkışan radyo gazetesinin neşriyatının ne kadar menfi tesir yaratmış olduğu tebliğde belli oluyordu. Cuma gecesi radyo gazetesi Muhalefet liderlerinin yola gelmiyeceklerinin bunların son beyanlarıyla sabit olduğunu söylüyor ve bir takım tehditleri '"tefsir' edası" içinde s a y ı p döküyordu. Devlet Radyosu tefsircilerinin Muhalefet liderlerini tehdit ettikleri tek demokratik memleket ünvanını kazanmak suretiyle yeni bir rekor kırıyorduk. Fakat C.H.P. Grubu içinde bu gayrimesul tehditlere de pabuç bırakan çıkmadı.

Nitekim cumartesi günkü toplantıdan sonra gazetecilerle görüşen C. H. P. milletvekilleri' tebliğin olsa olsa bilhassa son kısımlarında fazla yumuşak olmasından şikâyet edebileceklerim söylüyorlardı. O gün sabahleyin ve öğleden sonra, iki defa toplanıldı. Tebliğin son rötuşları yapıldı. Bir gün evvel yorgunca görünen İnönü son derece canlı ve dinçti.

T. Feyzioğlu

S. Baykam

B. Ecevit

Yürekleri pek

Üstelik, mücadele azminde arkadaşlarının hepsinden ilerideydi.. Kumandan, kuvvetlerinden memnun haldeydi.

İşte, C. H. P. tebliği böyle hazırlandı.

Tebliğ

Tebliğ, C. H. P. Grubunun temayülünü tam olarak aksettirdi. Hakikaten Grupta bunlar konuşulmuştu ve bunlar üzerinde ittifak hasıl olmuştu. Tebliğ üç noktayı açıkça ortaya kokuyordu: 1) C. H. P. yi ürkütüp meşru muhalefet vazifesinden alakoymaya çalışmak hayaldir. 2) Huzursuzluk D. P. idarecilerinin -tutumu neticesidir ve memleketi onlar bir ihtilâle zorlamaktadırlar. 3) Buna mani olmanın yolu vardır ve C. H. P. o yola sapıklığı takdirde elinden gelen yardımı yapacaktır.

Tebliğin boyu bir hayli uzundu. Fakat içinde lüzumsuz kelime yoktu. Söylemek istenenler herkesin anlıyacağı bir açıklıkla ifade edilmişti, Vekarlı ve tok bir ifade ile, Muhalefetin dâvaları açıklanıyordu. İddialar havada bırakılmıyor, delilleri de birlikte gösteriliyordu.

C. H. P. ye göre, D. P. idarecileri, C. H. P. yi T. B. M. M. nin nüfuz ve kudretine tecavüzle suçlandırırken, tam manasıyla kendi kusurunu karşısındakine yüklemeğe çalışan bir kimse durumundaydılar. Çünkü, yıllardan beri "T. B. M. M nin kudret ve nüfuzunu azaltarak kendi kudret ve nüfuzlarını demokratik murakabeden uzak bir şekilde tesis etmeğe" çalışmışlardı.

C. H. P. meşruiyetçi idi. C. H. P., "ihtilâli lüzumsuz kılan bir rejim olduğu içindir ki, demokrasinin bütün icaplarıyla yerleşmesine" çalışmaktaydı. Fakat İktidarın Muhalefetin haklarım çiğnemeğe çalışması Anayasaya ve meşruluğa sığmayan bir hareket tarzı olurdu.

C. H .P. ye göre, D. P, idarecileri 1950 den beri Muhalefeti yok etmek veya sindirmek için her çareye başvurmuşlar, muvaffak olamamışlardı. Şimdi de, "Irak hâdiselerinin uyandırdığı vehimlerin tesiri altında" yem şiddet tedbirleri peşinde koşar görünüyorlardı. Bu yol çıkar yol değildir. Şiddet hevesi, sadece memlekete değil, kendilerini bu hevese kaptıranlara da sadece hüsran getirebilirdi.

C. H. P. çıkar yolu da gösteriyordu: Siyasi mücadeleler ortasında tarafsız Devlet Başkanlığı -12 Temmuz örneği, ortada idi-, tarafsız Meclis Başkanlığı, tarafsız ve müstakil adalet gibi müesseseler kurulur, idare vatandaşa eşit muamele yapar, milletin ana hürriyetleri millete iade edilirse, iktisadi alanda: da

geçim darlığı yüzünden ıstırap çeken milyonların derdi ön plânda ele alınırsa, memleket huzura kavuşur, İrandan D. P. de şeref payını alabilirdi.

Yoksa, C. H. P. yi tehditle, ter--iple yolundan ve mücadelesinden alıkoymağa çalışmak boştu. Çünkü C. H. P. iki büyük kuvvete dayanıyordu: Dâvalarının haklı oluşu ve Türk Milletinin gitgide kabaran sevgisi. Tebliğ şu sözlerle sona eriyordu: "C. H. P., büyük ve tarihi vazifesine, hak muzaffer oluncaya kadar, adalet muzaffer oluncaya kadar, hürriyet muzaffer oluncaya kadar yılmadan devam edecektir".

D. P.

Yılan hikâyesi

Bu hafta gazetelerde D. P. ile ilgili bir tek haber çıktı: D. P. Büyük Kongresi Ekimde yapılacaktı! Haberi okuyanlar gülümsemekten kendilerini alamadılar. Zira D. P. Büyük Kongresinin yapılacağı haberi gazetelerin beylik haberleri arasına çoktan girmişti ve hangi Ankara muhabiri habersiz kalsa, - gazetesinden söz işitmemek için, hoşuna giden bir tarihi D. P. Büyük Kongresinin kararlaşmış tarihi olarak bildiriyordu. Son havadise göre bütün kademe kongrelerinin Ekime kadar tamamlanması lüzumu D. P. teşkilâtına Genel Merkez tarafından tamim olunmuştu. Büyük "Kongre de Ekimde Ankarada, muhtemelen soğuk hava tertibatlı Büyük Sinemada -sahibi C. H. P. devrinde C. H. P. liydi ve sinemasını D. P. kongresi için kiraya vermezdi, D. P. devrinde D. P. lidir ve sinemasını C. H. P. Kurultayı için kiraya vermez-yapılacaktı.

Haberi okuyanların gülümsemesi sebepsiz değildir. Zira İstanbul gazetelerinin bu D. P. Büyük Kongresi neviinden başka havadisleri de vardır. Meselâ yaz gelip haberler kesatlaştı mı, Haziran ayında bir mesele sütunlarda boy gösterir: Yenikapı sahillerinde, açıkta denize girenler! Temmuz ayı, sinek istilâsına karşı Belediyenin hareketsiz kalışım tenkid ayıdır. Ağustosta şehrin susuz kalmış olması dile dolanır. Eylülde haber piyasasında tekrar hareket başlar ve böylece klâsik havadisler yerlerini ciddi havadislere terkeder. Bu hal, senelerden beri sürüp gitmektedir. Son zamanlardaki tek ilâve D. P. Büyük Kongresinin de bunlara katılmış olmasından ibarettir.

Hakikaten bu hafta, bazı gazeteler Büyük Kongrenin Ekimde yapılacağını yazarlarken İktidar Partisinin köstebek yuvasına dönmüş Rüzgârlı Sokaktaki Genel Merkezinde cinler "top oynuyordu ve bir hademe "beylerin nerede olduğu" nu soranlara, gözleri, hayretten açık:

"— Yazın beylerin burada ne işi var?" cevabını veriyordu.

A danadaki Amerikalılar Meselesi

Bir mesele, üzerinde haftalardır ısrar edildiği halde, karanlıkta bırakılıyor: Adanaya men Amerikan kuvvetleri oraya nasıl gelmiş» lerdir? Bu husus, Büyük Meclisin geçen toplantısında hükümet adına verilen ve Dr. Namık Gedike kıraat ettirilen izahatta meskût geçiliyordu. Sanki böyle bir hâdise olmamıştı, sanki dost dahi olsa nihayet yabancı askerler topraklarımızdaki bir üsse yerleşmemişti, sanki Adanalıları bir gece sabaha kadar uyutmayan uçak seslerini Ankarada kimse duymamıştı. Daha sonra, Muhalefet lideri tarafından açıkça ve umumi efkâr önünde İktidara tevcih edilen bu yoldaki sual de şimdiye kadar selâhiyetli veya makûl konuşan ağızlar tarafından cevaplandırılmamıştır. Sadece iktidar organları böyle bir sualin sorulmasını, mutad veçhile, İnönünün tahrik yaptığının, C. H. P. tarafından ihtilâl hazırlandığının, Muhalefetin gayrimeşru yolda olduğunun delili olanak damgalamışlardır! Böylece C. H. P. nin suçları hanesine, Karagöz gazetesinin bir yazısından sonra İsmet İnönünün bu suali de alâkalı zevat tarafından kaydedilivermiştir. Şimdi ümit edilir ki, bu satırların okunduğu sırada toplantısına başlayacak olan Büyük Mecliste hükümet Adanada Amerikan askerlerinin ne aradıklarını ve bunların hangi mekanizmanın işlemesi neticesi oraya (geldiklerini izah lûtfunda bulunsun.

Zira Adanadaki üs bir NATO üssü olmakla beraber Amerikan askerlerinin oraya gelmesinin bir NATO karan icabı olmadığı açıklanmıştır. Hattâ NATO'nun bundan ancak müteakiben haberdar edildiği de bilinmektedir. Üstelik her NATO âzası devletin her NATO üssüne, istediği anda asker indirme yetkisi olmamak gerekir. Yoksa, Ankaradaki bir basın toplantısında belirtildiği gibi, bakarsınız. Yunan askerleri Türkiyedeki bir NATO üssüne, Türk askerleri Yunanistandaki bir NATO üssüne selâmsız sabahsız inivermişler. Bunun ciddiyetle bir alâkası yoktur ve mesele halen umumi efkâr bakımından karanlıktadır, mutlaka aydınlanmasına lüzum vardır.

Bir noktanın belirtilmesi gerekir: Türkiyenin menfaati icap ettirdiği hallerde Amerikan askerlerinin yanı başımızda bulunmalarına hiç kimsenin itirazı yoktur. Hattâ dünya barışı bakımından görülecek askeri zaruretleri de bu millet kolaylıkla takdir eder. Amerikalıların Adanaya dostane maksatların dışında gelmiş oldukları ise hiç kimsenin aklının köşesinden dahi geçmemektedir. Amerikaya karşı Türkiyede derin bir sevgi ve emniyet vardır. Fakat milletlerarasındaki sevgi ve emniyet daima bakım isteyen nadide çiçeklere benzer. Washington'daki idareciler İkinci Dünya Harbini hemen takip eden günlerde dünyanın dört bir tarafında belirmiş olan bu sevgi ve emniyetin sırf bir takım psikolojik hatalar yapıldığı için şurada veya burada nasıl zayıflayıp hırpalandığını, hattâ "Welcome US" ların "Go Home US" 1ar haline geldiğini unutmamalıdırlar. Türkiyede umumi efkârın Adana meselesi hakkında aydınlatılmasını isteyenler herkesten çok bu endişeyi yüreklerinde duyanlardır. Amerikalılar Adanaya bir talep karşılığında mı gelmişlerdir, yoksa oraya inmeyi kendileri mi talep etmişlerdir? İki hükümet arasında karşılıklı bir anlaşmanın mevcudiyeti muhakkaktır, fakat bu anlaşmanın mahiyeti nedir, hangi zaruretin İcabı olmuştur, bunların bilinmesi lâzımdır. Türk - Amerikan dostluğu aydınlık üzerinde ayakta durabilir ve ancak o takdirde müsbet işler.

Zaten bu hâdise üzerine gerekli ışığın dökülmesi niçin şimdiye kadar ihmal edilmiştir, anlamak son derece zordur. Böyle genişlikte bir askeri hareketin elbette ki akisleri olacaktır. İşine geldiği zamanlar "Muhalefetin tahriklerinden düşman radyoları faydalanıyor" diye feryat eden D. P. organları İktidarın sükûtundan aynı düşman radyoların nasıl faydalandıklarını niçin göz önünde tutmaz?

Mesele bir prensip meselesi olarak ele alındığı takdirde yanlış anlamalar hemen bertaraf ediliverir. Türkiyede İktidar ve Muhalefet bir çok noktada ayrılsalar bile Amerikaya karşı dostluk duymakta tam mutabakat halindedirler. Orta Doğunun sayısız memleketinde İktidar değişikliği Batıya karşı tutumda da bir değişiklik doğurabilir. Böyle bir ihtimalin Türkiyede mevcut bulunmadığını bilecek kabiliyette Amerikan diplomatlarının memleketimizde vazife gördüklerini ümit ederiz. Ama bu, Adana meselesi çapında bir hareket hakkında aydınlık esirgenirse Muhalefet liderinin -en ziyade Türk - Amerikan dostluğunun İstikbalini *göz* önünde tutarak- vaziyet almasına elbette ki mâni değildir. Türkiyede bu vaziyeti İsmet İnönü almazsa kim alacaktır?

Hükümet Meclisin bu seferki toplantısında her halde zararlı ihmalini telâfi edecek ve mesele de, aydınlanır aydınlanmaz bir mesele olmaktan çıkacaktır.

Cümbüşlü geçen bir D. P. kongresi
Tüzük rafa kalkarsa...

Tüzüğü takip eden parti

Aslında, tüzüğün rafa kalkmasını takiben topyekûn (D.P. de rafa kaldırılmış ve bir tek şahsın arzusuna göre o raftan bazan indirilmekte, bazan tekrar yerine konulmaktadır. Partinin artık hiç bir hayatiyeti kalmamıştır ve eğer Büyük Kongre toplanmıyorsa bu, D. P. büyüklerinin ona ayıracak zamanları bulunmaması neticesidir. Yoksa, her hangi bir esaslı münakaşadan veya mücadeleden çekinen yoktur. Büyük Kongre toplansa delegeler coşkun tezahürat arasında Adnan Menderesi liderliğe, onun tasvibinden geçmiş bir ekibi Genel İdare Kuruluna seçeceklerdir ve kongre bir tesanüt havası içinde sona erip, gidecektir. Kongreden bir şeyler bekleyenler, delegelerin hakikatleri haykıracaklarım sananlar' sadece ziyadesiyle safdillerdir. Bilâkis, D. P. Büyük Kongresinde olsa olsa Muhalefete hücum edilebilir ve Muhalefet vatan sathında huzursuzluk yaratmakla suçlandırılabilir! Zira D. P. diye bir siyasi teşekkül kalmamıştır ve D. P. nin bir gün eski D. P. haline gelebilmesi artık son derece müşkül, bedbinler için imkânsız hal almıştır. Şahıslara tapmak, bundan sadece 12 sene evvel büyük bir cevvali yete namzet olarak doğmuş ve bu cevvaliyeti hakikaten beş, altı sene göstermiş olan bu siyasi teşekkülü ufalamış, ufalamış ve bugünkü haline getirip bırakmıştır.

O bakımdan, Büyük Kongrenin şu tarihte veya bu tarihte yapılacağı haberlerinin hiç birinin aslı yoktur. D. P. Büyük Kongresinin delegeleri Genel Başkanın keyfi istediği zaman bir araya gelecekler ve gene Genel Başkanın arzularım tescil edip dağılacaklardır. Hayatiyeti sıfır olan bir teşkilâtın ' Büyük Kongresinin başka şartlar altında cereyan etmesini beklemek bir hayaldir.

Bu haftanın ortasında, kongrelerden gene bir haberin çıkmadığı günlerde bir 1946 Demokratı acı acı başını sallayarak:

"— Biliyor musunuz, dedi, D. P. için tek ümit ilk seçimleri kaybetmektir, Allahtan ki bu ihtimal, yüzde yüz tahakkuk edecek hale gelmiştir. D. P. değil seçim kazanmak, seçimi yapmak imkânına bile sahip değildir. Ne var ki, parti bünyesini kongre yapmamak suretiyle zaafa düşürdüğümüzden Muhalefete geçtiğimizde C. H. P. gibi ayakta kalabilecek miyiz, kalamayacak mıyız? Zira C .H. P. hem en kuvvetli, hem en kuvvetsiz bulunduğu devrelerde Kurultayını muntazaman toplamak başarısını göstermiştti!"

İşin eğlenceli tarafı şuydu ki vaziyet böyleyken D. P. Meclis Grubu ve devlet radyolarının sözcüleri C. H. P. li vatandaşlara hitap ettiklerini söyleyerek haykırıyorlardı: "Başınızdaki idareciler sizi fena yerlere sürüklüyorlar, partinizi seviyorsanız onları değiştiriniz".

Gözdeki merteği görmemenin de bundan iyi bir misali bulunamazdı!

Politikacılar

Politika - komik skandal

Geçen haftanın sonlarında bir gün İstanbulda, bir çok dansözün avukatı olan Cahit Altınkumun kardeşi Nihat Altınkumun yazıhanesi-

YAZISIZ

nin bulunduğu binanın kapısından çıkıp Eminönüne doğru ilerliyen iki genç adamdan biri durdu ve büyük bir pişmanlıkla:.

"— Tuh! İç politikamızın büyük münakaşa mevzularından birini esaslı şekilde halledebilirdik.. Tam görgü şahidini yakalamıştık. Yazık oldu, yahu!" dedi.

Arkadaşı hayretle kendisine bakarken birincisi izah etti:

"— Kasım Gülekin sünnetli mi» yoksa sünnetsiz mi olduğu münakaşası!"

Teklif ötekine de cazip görünmüş olmalı ki iki ahbap . İstanbul gazetelerinden ikisinin muhabiriydiler - bir ara dönüp, hatırlarına yeni gelen suali de avukat yazıhanesinde basın toplantısı yapan mahcup tazeye sormayı düşündüler ama, kızın evine gitmiş olacağını hesapladıklarından vaz geçtiler. Eee, mahcup taze ailesinden ne derece çekindiğini biraz evvel ihsas etmemiş miydi?

Gazeteciler o gün dünyanın en garip basın toplantısında hazır bulundular ve bir kısmı, gözlerinden yaş boşanıncaya kadar güldüler. Toplantıyı yapan esmer, kısa saçlı, pat burunlu, vücudunun alt kısmı üst Kısmına nazaran daha gelişmiş, güzellikle veya cazibeyle alâkası pek az bir genç kadındı. Mahcup taze Devlet Hava Yollarında hostesdi. Zaten kendisinin de, yanındaki arkadaşlarının da üzerlerinde mavi etek - beyaz gömlekten müteşekkil hostes üniforması vardı ve keplerini ellerinde tutuyorlardı. Mahcup taze adını da söyledi, resim çekilmesi için poz da aldı. Ama gazeteciler ilk isminin baş harfini yazmakla iktifa ettiler: B. Görülmemiş toplantının temi şuydu: C. H. P. Genel Sekreteri Kasım Gülek beni nasıl iğfal etti! Mahcup taze bu işin bütün tafsilâtını, her halde basına karşı duyduğu geniş sevgi dolayısıyla, hiç bir teferruatı saklamaksızın anlattı.

Gazeteciler mahcup tazenin çıplak ve "alâka çekici" bir resmini o gün Akşam gazetesinde görmüşlerdi. Mahcup taze o resimde pek "iştahaver" göründüğünden kendisinin bir basın toplantısı yapacağı Babıâlide kulaktan kulağa süratle yayılmış, -zaten gazetelere telefonla haber de verilmişti-, büyük memnunluk uyandırmıştı. Fakat gazeteciler alâkalıyla karşılaştıklarında hayal sukutuna uğramışlardı. Allahtân, mahcup tazenin anlattıklarının "tuzlu ve biberli" olması, manzaranın doğurduğu bu hayal sukutunu kısmen izale etti.

Bir iğfalin hikâyesi

Mahcup tazenin anlattığına göre hâdise şöyle cereyan etmişti: Mahçup taze, yanında vefakâr arkadaşı -kendisi gibi hostes- C bulunduğu halde bir gün Ayazpaşadan otomobille geçerken kaldırımda yürüyen Kasım Güleki görmüştü. İki kız "politik sebeplerden dolayı büyük hayranlık duydukları" Genel Sekretere elle işaret etmişlerdi. Açıkgöz Genel Sekreter de kendilerine mukabele etmiş ve yanma gelmelerini istemişti. Bunun üzerine hayran kızlar arabayı savmışlar, "büyük iftihar duyarak" Kasım Gülekin yanına gitmişlerdi. Kasım Gülek de kendilerini evine davet etmişti.

Mahcup taze hikayenin burasında' Kasım Gülekin evinin bütün hususiyetlerini anlattı. Evi bilenler, eğer B. yi oraya Kasım Gülek götürmediyse B. nin mutlaka bir "apartman faresi" olacağı hususunda ittifak ettiler. Mahcup taze devam etti. Evde' oturmuşlardı. Genel Sekreterin kendilerine pek bir şey ikram etmediği anlaşılıyordu. Genel Sekreteri tanıyanlar B. nin bu açıklamasının da his olmazsa Kasım Güleki iyi tanıyan biri tarafından B. ye -eğer- B. silât da Kasım Gülekin yaz aylarında evinde nasıl dolaştığım bilenler tara--ından yadırganmadı. Genel Sekreter B. ye bir duş yapmasını tavsiye etmişti. Gerçi duşla politik tenvir arasında münasebet kurmak kolay değildi ama, mahcup taze "saflığından" buna da rıza göstermişti. Duşunu yaptıktan sonra bâr bornoza bürünmüş ve odaya dönüp koltuk üzerine oturmuştu.

Mahcup tazenin 'hikâyesinin bundan sonrası, -kendisinin Brigitte Bardot olmaması hariç-, meşhur "Ve.. Allah kadını yarattı" filminin sansür edilmiş kısımlarındaki tafsilat kadar bol tafsilata büründü. Gazeteciler, işin o faslını yazamıyacaklarını bildikleri halde, mahcup tazenin anlattıklarım can kulağıyla dinlediler.

Mahcup taze daha sonra Genel Sekreterle aynı derecede istifadeli

Mahçup Tazenin meşhur resmi

Bu da bir poz

nin anlattıkları hayal mahsulüyse-fısıldandığını kabul zorunda kaldılar. Kasım gülek orada, iki hayranına, dans teklif etmişti. Kızlar kabul edince de pikaba Mambo İtalyano plâğını koymuştu ve dans edilmişti. Dans dansı takip etmiş, kızlar Güleke yalnız politikadaki değil, danstaki maharetinden dolayı da hayranlık duymaya başlamışlardı! Sonra mahcup taze ve arkadaşı gitmek için izin istemişlerdi. Fakat Genel Sekreter mahcup tazeden daha kalmasını, kalmazsa arkadan yalnız gelmesini rica etmişti. B. "O kadar ısrar etti ki, dayanamadım" dedi. İhtimal ki, saf bir *genç* kız olduğundan, Gülekin kendisini niçin C. H. P. ye rey vermek lâzım geldiği hususunda tenvir edeceğini sanmıştı. B. Gülekin evine yalnız geldiğinde sevimli Genel Sekreteri yeşil bir şortla bulmuştu.

Mahcup tazenin verdiği bu taf-"hasbihal"lerde bulunmuştu. Zaten ilk ziyarette "işin farkına vardığında bağırıp evin tenhalığı dolayısıyla sesini işittirememiş olması karşısında Gülekin arzusuna ram olduğu" için ziyaretlere devamda mahzur görmemişti. Fakat bu sırada "hâdiseyi ailesinin duyması" endişesi yüreğine düşmüştü. İşte ihtimal ki simdi, sırf bu endişenin neticesi basın toplantısını yapıp "içine sokulduğu vaziyeti" umumi efkârın bilgisine arzediyor ve gene bu endişe neticesi, gazete fotoğrafçılarına poz veriyordu. Zaten iki gün evvel de savcılığa resmen müracaat ederek "Kasım Gülek tarafından iğfal edildiği"ni bildirmiş, hakkının korunmasını Adaletten talep etmişti. Adalet, mülkün temeli değil miydi?

Mukabil taarruz

Hâdise, bahis mevzuu Kasım Gülek olduğu i ç i n geçen haftanın sonunda derhal "günün hâdisesi" oldu. Ha-

vadis salı gecesi, yani B. nin savcılığa müracaatının hemen akabinde Ankaraya geldi, gazeteciler arasında yayıldı. Çarşamba günü Akşam gazetesi mahcup tazenin ellerde dolaşan meşhur resimlerinden birini üç sütun üzerine basarak meseleyi duyurdu. Perşembe günü Yeni Sabah Kasım Gülek ile B. nin büyük poz birer portrelerini birinci sayfasına bastı ve kocaman puntolarla "Ağır itham: Gülek bir genç kızı iğfal etmiş" başlığını koydu. Alttaki yazıda "genç kız"ın basın toplantısında verdiği bütün tafsilât vardı! Kasım Gülek kendisini müdafaa için derhal harekete geçti ve avukat olarak bazı partilileri vazifelendirdi. Gülek ve avukatları ilk iş olarak mahcup tazenin dekolte resimlerinden müteşekkil bir koleksiyon derlediler. Avukat Ekrem Özdene göre bu iş hiç de zor olmamıştı, zira mahcup tazenin fotoğrafçılık sanatına hizmetleri büyüktü. Arkadan, işin politika tarafı geldi. Başı derde giren her siyasi gibi Kasım Gülek de derhal, işin altında "karşı tarafın tertibi" ni gördü ve o yolda kendisini partisi büyüklerine ve mensuplarına karşı müdafaaya girişti. Kendisini mahvetmek istiyorlardı, B. yi bu maksatla başına belâ etmişlerdi! Fakat Genel Sekreter mahcup tazenin anlattıklarının doğru olun olmadığını, kendisini tanıyıp tanımadığını açıklamadı. Avukatının söylediği ve C. H. P. İstanbul ili basın bürosunun bildirdiği "bunun bir iftira olduğu, Gülekin müfteri ve müşevvikleri aleyhine" dâva açacağından ibaret kaldı. Fakat Gülekin B. yi hiç olmazsa tanıdığı, otomobiliyle hava meydanına bir kaç defa götürdüğü, mahcup tazeyle birlikte orada burada göründüğü, nihayet maceranın B. nin arkadaşlarınca bilindiği bu haftanın başında aşağı yukarı sabit oldu. Genel Sekreterin "iftira" dediği hadise, iğfal iddiasıydı. Zaten dâva mevzuu da buydu, zira "çok flört ettiğini" gazetecilere iftiharla anlatan modern Meryem Ana çocukluk yaşım çoktan geride bırakmıştı ve reşitti.. B, Gülekin kendisiyle evlenmesini istediğini, sonra boşanabileceklerini sölüyordu. Buna mukabil, ağızlarda dolaşan bir başka rivayet Gülek 50 bin lira verirse' mahcup tazenin dâvasından vazgeçeceğiydi. Fakat Güleki tanıyanlar şortlu Genel Sekreterin bu iki şarttan birini kabul zorunda kalsa tereddütsüzce birincisine yanaşacağını ifade ettiler.

Komik skandala İktidar organı gazeteler hiç karışmadılar. Bu, kendilerine yukardan gelen talimatın neticesi oldu. Ne yapılması lâzım geldiği Dr. Namık Gedike soruldu. Dr. Namık Gedik "ademi müdahale" talimatı verdi. Buna mukabil bilhassa Yeni Sabah meselenin üzerinde ehemmiyetle durdu. Eee, nabızdan anlayanların hali başka türlü okuyordu!

Fakat İstanbuldaki Emniyet ve Adalet makamları bu iste, aman bir hassas davrandılar, bir hassas davrandılar, herkes büyük iftihar duydu. Demek genç kızlarımızın bekâretleri bizzat Emniyet müdürünün, bizzat Savcının teminatı Altındaydı. Zira B. nin hakkının korunmasında kolları onlar sıvadılar. Emniyet müdür muavini Ferit Sözen -Türk Françoise Sagan'ı Suzan Sözenin eşi- böyle bir iğfal hadisesinin vukuundan haberdar olup olmadıklarını gazete muhabirlerine sordu. Aynı akşam Savcı Hicabi Dinç hadiseyi teyit etmek isteyen gazetecilere görülmemiş kolaylık göstererek B. adındaki bir kızın Kasım Gülek aleyhinde adalete başvurduğunu bildirdi. Kızların Gülekten Hiltonda aldıkları randevu meselesiyle ise -Hiltonda karşılarına Gülekin avukatları çıktı- Emniyet müdürü Cemal Tarlan meşgul oldu. Yalnız, akıllara şu sual gerdi: Acaba hakkında ihbar yapılan şahıs Kasım Gülek değil de bir başkası olsaydı aynı alâka gösterilecek miydi?

B. basın toplantısında
Fesüphanallah!

Gülek plajda güneş banyosu yapıyor
Yandı!

Gülekin hâdisedeki tek kusuru

Mamafih, İktidara birinci derecede namzet bir partinin 2 numaralı adamı olduğunu bir yandan iddia ederken, öte yandan sokak çapkınlığı yapacak, kadar hafif Genel Sekreter geçen hafta sosyetenin ve siyasi çevrelerin 1 numaralı mevzuu haline geldi. Tabii politika adamlarının büyüklüklerinin tuttukları metres sayısıyle ölçüldüğü bir devirde nihayet bekâr bir adam olan Kasım Gülekin adeta istida vererek gelmiş ve hicabının, masumiyetinin derecesi, ihbarın mahiyeti hakkında mevcut çıplak resimleri, yaptığı basın toplanyısıyle mükemmel fikir vermiş B. ile münasebetinde ayıplanacak hiç bir taraf bulunmazdı. Eğer askerlikte ve po-

litikada olduğu gibi çapkınlıkta da "faka basmak" tamiri güç, affedilmesi güç, unutulması güç bir hata sayılmasaydı.

Hele bahis mevzuu kimse, büyült ümitler bağlanan bir siyasi teşekkülün başında bulunursa.. Nitekim, hadiseyi geçen haftanın" ortasında Ankaraya gitmek üzere Adadan inerken vapurda kendisine gösterilen bir gazeteden öğrenen İsmet İnönü omuzlarını silkti ve: "-Ne olmuş, yani! Bekâr adam.. Dört metresi yok ya! Herkes kendi marifetine baksın!" dedi.

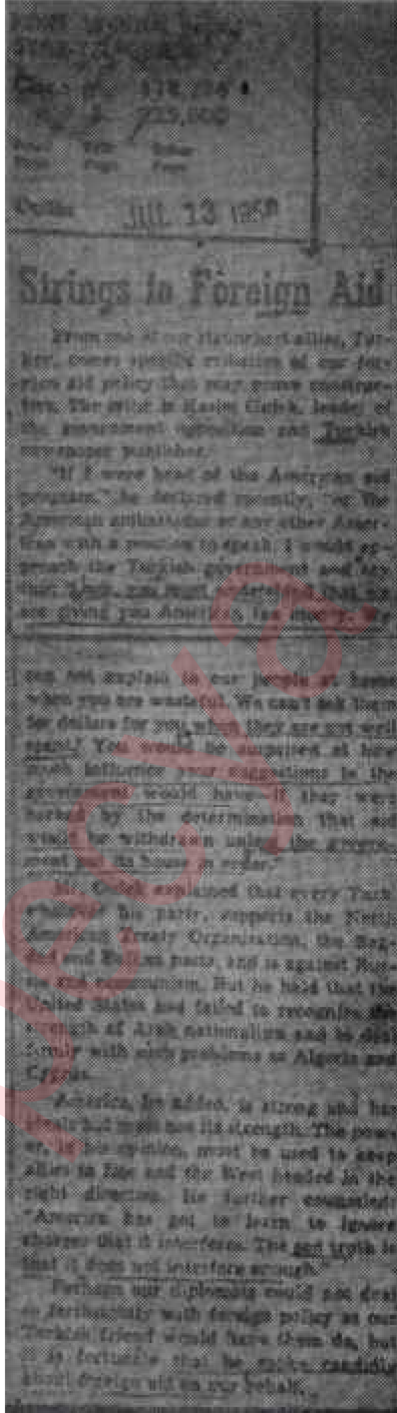
Fakat Yeşilköyde, mutad veçhile burnunun dibinden ayrılmayan ve resimlerde mutlaka yanında çıkmak için görülmemiş gayret sarfeden Genel Sekretere karşı soğuk davrandığını alınganlık gibi bir kusuru olmayan Genel Sekreter hariç- herkes farketti. Bunun sebebi İnönünün, ister İktidarda ister Muhalefette, mevki işgal eden şahsiyetlerin, devlet adamlarının hususi hayatlarında da son derece ölçülü, dikkatli davranmaları lüzumuna, zira onların hayatlarının o kısmının da her türlü dedikodudan uzak kalması gerektiğine inanmasıydı. Hadiseden dolayı çok üzülen bir başka zümre ise, hostesler oldu. Pek çoğu güzel, temiz aile kızları olan hostesler B. nin hareket tarzı karşısında adeta yerin dibine geçtiler. Ama kusur, hostes alırken dikkatli davranmayan Havayollarınındı.

Böylece C.H.P. Genel Sekreterisin; tadına ve kalitesine bakmaksızın sırf ucuz etten yahni yapmak merakı başına tatsız bir dert açtı.

Uğursuz bir hafta

Fakat Kasım Gülekin yıldızları bu hafta iyi şeyler söylüyor olmamalıydı, ki C. H. P. Genel Sekreterinin dertleri mahcup tazenin mahiyetini herkesin anladığı ithamlarıyla bitmedi. İktidarın eline Kasım Gülekin yeni bir hafifliğinin delili geçmişti. Onu İktidar fütursuzca kullanmakta mahzur görmedi. Geçen haftanın ortalarında İstanbul gazetelerinin Ankara bürolarına telefon edildi ve "Kasım Gülekin Türkiye aleyhindeki muzir faaliyetinin yeni bir delili"nin emirlerine amade bulunduğu bildirildi. C. H; P. Genel Sekreterinin Teksasda çıkan bir gazetede beyanatı intişar etmişti. Türk Genel Sekreter o beyanatında sanki bir Amerikalıymış gibi konuşuyordu. Fakat İstanbul muhabirleri gazetenin adını sordular. O gün gazetenin adı meçhuldü. Bunun üzerine gazeteciler omuz silktiler. Fakat haftanın sonlarında, cuma günü Zafer büyük manşetlerle, fotokopiler neşrederek, gazetenin adının Star Telegram olduğunu açıklıyarak meşhur beyanatı' aynen koydu. Beyanat en azından Fatin Rüştü Zorluya atfen Daily Mail'de çıkan beyanat kadar münasebetsiz patavatsız ve hafifti.

Teksaslı gazeteye göre Kasım Gülek Amerikanın Türkiyeye yardım edip etmemesi mevzuunda tıpkı bir Amerikalı gibi düşünüyor ve bu yardımın Amerikan vatandaşı-

JUL. 13 1958

Strings in Foreign Aid

Beyanatın fotokopisi
Ne ses, ne nefesi

nın verdiği vergilerle karşılandığım ileri sürerek onların hakkını koruyordu. C. H. P. Genel Sekreteri Star Telegram muhabirine demişti ki;

"Eğer Amerikan yardım programı başkam yahut Amerikan Büyük Elçisi veya konuşabilecek mevkide bir Amerikalı olsaydım Türk Hükümetiyle temas eder ve şöyle derdim:

— Şimdi bakım Bizim size verdiğimiz bu paralar, Amerikan hazinesinden, dolayısiyle de, Amerikan Vergi mükellefleri tarafından ödenmektedir. Eğer siz bu paraları is» raf ederseniz, bizim bunu, buradaki vatandaşlarımıza izah etmemize imkân yoktur. Çünkü verilen paraların yerinde kullanılmadığı bir vakıa iken, biz nasıl kendi vatandaşlarımızdan sizin için para istiyebiliriz?

Eğer bu şekilde konuşur ve hükümete (Türk Hükümetine) işlerim yoluna koymadığı takdirde yardımın kesileceğini de hissettirirseniz, sözlerinizin müessiriyeti karşısında hayretler içinde kalırsınız."

Beyanatın derin ve haklı bir infial doğurmaması imkânsızdı. Bu, B nin ithamlarıyla kıyas edilecek gibi değildi.

Gelmeyen cevap

Neşriyatın ertesi günü Kasım Gülekin, tıpkı bir zamanlar Fatin Rüştü Zorlunun Daily Mail için yaptığı gibi "Ben böyle bir şey söylet medim" tarzında bir tekziple ortaya çıkması beklendi. C. H. P. den ziyade Kasım Gülekin olduğunu artık örtmeye dahi lüzum hissetmiyen Ulusun bildirdiğine göre neşriyatın aslı ve esası yoktu. "Ortalığı bulandırmak amacım güden bu yeni tertiplere gereken cevap verilecekti". Meşhur ceridenin, birinci sayfasının tam göbeğine oturtulmuş çerçeve içindeki bu açıklamayı okuyanlar ertesi ve daha ertesi günler boş yere Ulusun sayfalarını araştırdılar. Geçen haftanın sonundan bu haftanın ortalarına kadar bir daha Ulusta bu mevzua dönüldüğünü, ne gören oldu, ne de duyan. Yalnız Gülek, yalnız Ulus değil, bizzat Gülek tarafından Ulusun başına, getirilmiş kraldan çok kralcı Gülokofiller dahi dut yemiş bülbüllerin sessizliğine bürünmüşlerdi. Demek, Zaferin Teksaslı gazeteden naklettiği sözler doğruydu. Gülek Türkiyede tıpkı bir Amerikalı gibi konuşmuştu.

Kasım Gülek Zaferin naklettiği, foto kopillerini yayınladığı sözleri söylemiş miydi, söylememiş mi? Aslında bu kadar mühim bir şey değildi. Nihayet bu sözleri söylediği iddia edilen zat, malûm ve maruf Kasım Gülekti ve sözleri sadece Gülekin sözleri olarak pek de ciddiye Alınmayıp geçilebilirdi. Ama işin üzüntü yaratan bir başka cephesi vardı. O da Kasım Gülekin C. H. P. içinde 2 numaralı adam rolünü oynaması ve sözlerinin partiyi ilzam etmesiydi. Nitekim, o günden bu yana C. H. P. aleyhinde o mevzuda şiddetli, alttan alta ve bu gibi münasebetsizliklerden hakikaten hoşlanılmadığı için tesirli bir propagandaya girişildi. Eline böyle bir silâh verildikten sonra İktidar bunu el-

Okuyucu mektupları

Dış yardım hakkında

Haftalardır malum gazetelerde bayram havası, esiyor. Hani neredeyse bolluk ve ucuzluk denizine gömülüvereceğiz!

Bu meyanda, hakikati gören ve memleketini cidden seven grup hâdiselerin hakiki mahiyetini vatandaşa anlatmaya çalışıyor. Bu arada onlara verilen cevaplar da malûm...

Lâkin hâdiseler, malûm gazetelerin davul çalmasıyla tabii seyrini değiştirmiyor. Benzin, gaz ve kâğıtta yeni fiyat ayarlamaları başladı bile..

Radyolarda her gün dinliyoruz. İki kuruşluk çengelli iğneyi üç kurusa satanlar mahkûm oluyor. Ne hikmettir ki, on para etmeyen ve iki gün sonra tam aksini beyan edecekleri fikirlerini fahiş fiyatlarla satan insanlar hesap vermezler. Acaba memleketimizde fikirlere cengelli iğne kadar ehemmiyet verilmez mi?

Turgut Sürsal — Ankara

Radyo hakkında

Devlet Radyosu anlamının tam aksine neşriyat yapan radyolarımız, mütemadiyen D. P. nin sözcülüğünü yapmaktadır.

Bize kalırsa, radyosu olan her vatandaş senede muayyen bir vergi yatırır. Bu vergi ile de o müessesenin faaliyeti temin edilir. Vergide bir tefrik yapılmadığına göre, neşriyatında niçin tefrik yapılır? Mademki Muhalefet millet oyunun yarısından fazlasını almıştır; şu halde D. P, nin sesinden çok onun sesini duymamız, dinlememiz lâzımdır. Zaten radyosu olan büyük bir kitle, onu dinlemektense gazete okumayı tercih etmektedir.

Her politikada olduğu gibi, D. P. nin Devlet Radyosunda da takip ettiği politika iflâs etmiş, vatandaş radyonun düğmesini kapatmak suretiyle oyunun hakkını vermiştir. *İ*nce Kartalkaya — Kars

Irak olaylarının ilk haberleri yurda gelirken. Millet, gazetelerin yolunu dört gözle bekliyor, radyolara, çölde kalmış bir insanın suya sarıldığı gibi koşuyordu.

Fakat radyolarını açanlar ya Kurbanoğlunun İnönüye cevabı, ya da Milli Eğitim Bakanının Adanadaki çok mühim tetkiklerinin destanlarıyla karşılaşıyorlardı.

İktidar organlarına gelince: Onlar havadisleri "memleketin ve milletin hizmetinde" bulunmaları dolayısiyle söyle bir geçiştiriverdiler. Belki banda haklıydılar da.

Fakat millet her gelişmeyi saati saatine öğrenmek istiyor, tecessüsünün tatmin edilmesini bekliyordu. Ama nerdeeee...

M. Güner Samlı — Gaziantep

Zorlunun Daily Mail'de çıkan beyanatı

Ah şu tekzip hakkı Amerikaya da şâmil olsa!..

betteki kullanacaktır. Gerçi C. H. P. de Gülekin bu sözlerine iştirak edecek başkaca bir tek insan bile bulunamazdı ama, işte İktidar bu sözleri Gülekin sözleri diye değil, C. H. P. nin görüşü diye istismar ediyordu. Doğrusu Gülek bilhassa son günlerde, C. H. P. için lüzumundan da ağır bir yük, olmağa başlamıştı. Hele yeni siyasî gafı doğrusu mahcup tazenin ithamlarıyla kıyas edilemiyecek kadar ciddiydi. Herhangi bir cevap da zamanında verilmemiş olduğundan bundan sonra ne söylenirse söylensin tahribat iz bırakacaktı.

Bu yüzden geçen haftanın sonunda cereyan eden hâdiseler, Gülekin şahsı üstünde ve Gülekin hâdiselerdeki hakiki kabahati no olursa olsun C. H. P. ye büyük zarar vermekten geri kalmadı. D. P. Muhalefet aleyhine şiddetli bir kampanya açmıştı. Şimdi bu kampanya. Gülekin ismi etrafında yazılan haberlerle kendiliğinden kuvvet kazanıyordu. Koca partiye yazık değil miydi? Bir partinin İki numaralı adamı olmak için kongre kongre dolaşıp kendisine kurutayda rey verecek delege cerrine çıkmak veya gazetecilere mevlût şekeri dağıtır gibi milletvekilliği adaylığı vaad etmek suretiyle lehte şahsî neşriyat sağlamak, demek yetmiyordu. Öyle bir makamı o makamın artık gerektirdiği vasıfları haiz olmayan bir kimsenin işgali, görülüyordu ki, bizzat partiye zarar veriyordu. Niçin böyle şeyler daima Kasım Gülekin başına geliyordu? Zira Kasım Gülek çapkınlıktan politikaya, inanılmaz hafiflikleri muntazaman tekrarladığından, hâdiselerin seviyesine çıkmakta muntazaman başa rısızlıklara uğradığından hücumlara vesile veriyordu. Niçin bir Aksalın münasebetsiz beyanatı hiç çıkmıyordu da. Gülekinkiler çıkıyordu? Niçin bir Feyzioğlu bu gibi hücumlara hiç muhatap olmuyordu? Niçin bir Barutçu aleyhinde "komplo"lar kurulmuyordu? Niçin İnönünün bir tek gafı şimdiye kadar yakalanmamıştı?

Kasım Gülek, Gülekofillere "Eee, meyvalı ağacı taşlarlar, İktidar bu yaman adamdan bizar olduğu için, ondan kurtulmak maksadıyla bu tertiplere girişiyor" diye propaganda yaptırıyordu. Ama bu masallara inanan safdillerin gittikçe azaldığı gözle görülüyordu ve C. H. P. içinde küçük teşkilât oyunlarıyla dahi kolay kolay yenilemiyecek bir "Canım, bu Gülek de!.." havası yayılıyordu.

Bu, C. H. P. için bir sıhhat alâmetidir. Zira sıhhatli partilerde, hata eden politikacı hatasının bedelim öder! Hatalarının bedeli ödetilmeyen politikacıların ise kendi partilerini ne hale getirdiklerine dair en azından bir misal gözler önündedir.

AKİS'in Yazı Müsabakası

"Milletlerin İktisadî Kalkınması Niçin Hürriyet içinde Olmalıdır?'

VII

İsmet CANBEK

İktisadi kalkınmaların hürriyet içinde yapılmasını zaruri kılan üç esaslı nokta vardır:

1. Konu ne olursa olsun, milletlerin hayatında adaletin mevcudiyeti şarttır. Konu iktisadi kalkınma olunca bu esas değişmez. Hem öyle ki, hürriyetten mahrum bir diyarda liderler giriştikleri iktisadi kalkınma hamlelerini 'başarıyla yürütmekte olsalar dahi, bilerek veya bilmeyerek bazı adaletsizliklerin husulüne engel olmaz veya olamazlarsa, milleti teşkil eden fertler kalkınma iyi gidiyor diye bu adaletsizlikleri mazur görememektedirler. İnsanların hürmet edilmesi icabeden, aksi halde en seri reaksiyon yaratan duyguları adalet duygusudur.

Liderlerin samimi gayretlerine rağmen, hürriyetin olmadığı memleketlerde, iktisadî kalkınma bir zümre kalkınması halinde tecelli ve temadi ederse buna şaşmamak lâzımdır. Çünkü böyle geniş bir faaliyet bahis konusu olunca liderlerin kontrolda zaafa düşmeleri mukadderdir. Bu mukadderat ise milletçe kalkınmanın yerine zümre kalkınmasının vücuduna kâfi gelir. Üstelik ipin **ucu** bir defa kaçırıldıktan ve kontrol hattâ liderlerden de çıkıp -ekseriya liderleri çevreleyendir muayyen zümre eline geçtikten sonra, tesadüfler iktisadî alanda mucizeler yaratsalar dahi, bu mucizeler İçtimaî hayatta husule gelen moral tahribata şifa olamamaktadırlar. Liderleri milletten tecrit edegelmiş olan bu muayyen zümreler hürriyetin olmadığı yerlerde **ses** geçirmez duvarlar vasfını kolaylıkla kazanmaktadırlar. En güvenilir liderler dahi bir defa bu duvarlarla mahpus hale geldikten sonra, öbür yanda mukadderatıyla oynanan milletin en canhıraş ve haklı feryatları bile işitilemez olmaktadır. Ama ne var ki bir -muayyen yükseklikten sonra bu feryatlar duvarları sadece yıkmakla kalmamakta, ekseriya liderlerin başına yıkmaktadır. Zümre kalkınmasına vücut verecek kifayetsiz lider kontrolü şüphesiz emin ve adaleti sağlayacak bir murakabe sistemi yaratmaktan uzaktır. Tek emin yol milletin bizzat kendisinin **kontrol ve murakabesi yoludur. Bu kontrol ve murakabelerin neticelerinin liderlere ulaşması bir ikinci şarttır. Halbuki bu neticeleri liderlere ulaştıracak yollar sadece hürriyetin hüküm sürdüğü diyarlarda' mevcuttur. Kalkınmanın adaletsizliği mazur göstermesine imkân mevcut bulunmadığına göre, adaleti temin için bu yollarda trafiği aksatmamak ve hele bu yolları tahrip etmemek lâzımdır. Daha mühimi ise kalkınmaya girişen bir millet nakil vasıtalarının gidip geleceği asfalt, ve şose yollardan önce, murakabe ve kontrolün neticelerini idare edenlere ulaştıracak bu yolları havi rejimi inşa etmelidir.**

2. Tecrübeler göstermektedir ki, bir memlekette hürriyet liderlerin otorite ve nüfuzları lehine zayıflamış veya ortadan kalkmışsa, liderler gayelerinde ne kadar - samimi olurlarsa olsunlar üstelik gayeleri milletçe benimsenmiş gayenin ta kendisi de olsa bir zaman gelmektedir ki gözleri olayları ya hiç görmemekte veya tersine müşahede etmektedir. Bu asırları doldurmuş bir gerçektir.

Baş dönmesi sadece yerden irtifa bakımından yükselmekle değil, işgal edilen mevkinin protokol yönünden ifade ettiği yükseldikle de meydana gelmektedir. Bu sebeple, milletlerin geleceğiyle İlgili iktisadî kalkınma hamlelerinin istenen neticeyi verebilmesi için, durumu pek çeşitli tesirlerin uzağında, soğukkanlılıkla müşahede eden ve kıymetlendiren münevverlerin fikirlerine liderlerin kulak vermeleri, daha iyisi önem vermeleri ihtiyacı vardır. Çünkü konu liderlerin istikbali konusu değil, milletlerin istikballeri konusudur

3. İlim realiteyi aksettirdiği için hisle hareket etmek temayülünde olan liderlere nahoş görünmekte, bu yüzden ekseriya iltifattan uzakta bulundurulmaktadır. Ama ne var ki liderlerin iltifatına hail olamıyan ilim efkârı umumiyede en büyük dayanak olmaktadır. Zaten bu yüzden değilimdir ki efkârı umumiyenin kanaatları hilâfına hareket eden idareci zümreler en sonunda hüsrana uğramaktadırlar. İlmin neticeleri nasıl kafi ve tevile istidatsız ise efkârı umumiyenin ilme dayadığı kanaat ve fikirlerinin neticesi de ilmin neticeleri vasfındadır. Liderlere ilmi ihmal ettirmemek zarureti bu yönden açıktır. Bu ise efkârı umumiyenin liderleri de içine alan çok geniş bir murakabe sahasını havi olmasını, dolayısiyle buna imkân verecek hür bir rejimin mevcudiyetini mústelzimdir.

AKİS'in Müsabaka Şartları

***— AKİS'in bu seneki yazı müsabakası için mevzu şudur: "MİLLETLERİN İKTİSADİ KALKINMASI NİÇİN HÜRRİYET İÇİNDE OLMALIDIR"**

***-Müsabakaya katılmak için gönderilen yazılar kâğıdın bir yüzüne makinayla ve orta aralıkta yazılacak, uzunluğu da 23x30 ebadındaki kâğıtlarla iki sayfayı tecavüz etmiyecektir.**

***— Gelen yazılar önce AKİS in yazı işleri kadrosundan kurulacak bir küçük jüri tarafından incelenecek, uygun görülen AKİS'te neşredilecektir.**

***— Tazıların nesrine 1 Temmuz 1958 de başlanacaktır. 30 Nisan 1959 dan sonra gelen yazılar müsabaka dışında bırakılacaktır.**

***— AKİS'te neşredilen yazılar 1959 Mayıs başında toplanacak olan selâhiyetli bir jüri tarafından incelenerek, birinciliği kazanan yazının sahibine 1.000, ikinciliği kazanan yazının sahibine 500 ve üçüncülüğü kazanan yazının sahibine de 250 lira telif hakkı ödenecektir. Bundan başka birinciliği kazanan yazının muharririnin resmi 1959 Mayısının ortasında çıkacak olan Altıncı yılımızın ilk sayısının kapağını süsliyecektir.**

***— Müsabakaya katılacak yazıların "AKİS Mecmuası, ya-ı müsabakası servisi P. K. 582 - Ankara" adresine postalanması lâzımdır.**

Fuarlar

"Döviz meselesi"

Bu günlerde - ama yalnız bu günlerde, en çok düşünen ve çalışan insanlardan biri muhakkak ki İzmirde bulunmaktadır. Yaşı elliyi aşmış, şişmanca, kır saçlı ve ve telâşlı bir kimse olan bu zatın ismi Ferruh Öreldir. Yüksek Mühendis Örel, tamir Enternasyonal Fuarının müdürüdür.

Örel, bu günlerde insan üstü bir gayretle çalışmak mecburiyetindedir. Zira her yıl olduğu gibi fuar hazırlıkları bu yıl da geç kalmış, işler son dakikaya bırakılmıştır. Bu sebeple Fuar Müdürlüğü tarafından yeniden yaptırılan Ada ve Mağara gazinolarının inşaatı fuar zamanına yetişti - rilemiyecek ve fuarı gezenler, bazan inşaatı devam eden yollardan geçmek zorunda kalacaklardır. Bu sene de bazı gafil ziyaretçilerin yeni boyanmış veya boyanmakta olan kanepeler; yüzünden elbiselerim lekelemeleri beklenmektedir.

Fuara bu yıl, 17 devlet resmen katılmaktadır. Eğer Hollanda 10 gün evvel caymasaydı bu sayı 18 e çıkacak ve son yıllar için bir iştirak rekoru kırılacaktı.

Ecnebi memleketlerdeki fuarlara nazaran, 17 devletin katılması hiç te övünülecek bir hâdise değildir. Ne var ki, Meşhur "döviz meselesi" daha fazla memleketin fuara iştirak etmesini önlemektir. Daha geçenlerde Alman firmaları, fuar satışlarından kazandıkları 3-5 yüz doların hâlâ ellerine geçmediğinden sızlanıyorlardı. Anlaşılan ecnebi firmalar, dış yardımdan sonra Türkiyenin çok zengin bir memleket haline geldiğine bir türlü inanmamaktadırlar..

Abdullah Aker

Eski lâflarla süslü yem rejim!

Fuardaki hazırlıkları dikkati çeken memleketler, Birleşik Amerika Batı Almanya, Sovyet Rusya ve Çekoslovakyadır. Amerika ile Rusyanın iştiraklerini geniş tutuşu politika ile alâkalıdır. Nitekim, Amerikan pavyonunun kapısı önüne büyük bir roket ile suni peyk maketi yapılması Rusyanın da Sputnik maketini en göz alır yere yerleştirmesi bunun bariz delilidir. Rusya, ağır ve hafif sanayi mamullerine kıymet vermiş, Amerika ise bir insanın ve cemiyetin normal ihtiyaçlarına cevap verebilecek mallar teşhirini esas almıştır Almanya ise sağlam iktisadlı bir devlet olarak Türkiye piyasasının bütün ihtiyaçlarına cevap verebilecek mallar teşhirine hazırlanmaktadır. Bu pavyonda teşhir edilmeğe hazırlanılan bir otomobil, Alman arabalarınım Amerikan arabalarından hiç te geri kalmıyacağını ispat etmektedir. Eğer söylendiği gibi bu araba bir devlet büyüğümüze aitse Ankaralılar da yakında bu arabayı seyretmek zevkine varabileceklerdir. Peyk devletlerin iştiraki, Celâl Şahinin "bizde bunlar var, sizde var mı" isimli meşhur plâğını hatırlatmaktadır.

Beklenen gün

20 Ağustos günü ticarî mahfiller tarafından merakla beklenmektedir. Zira çoktan beri lâfı edilen dış ticaret rejimi fuarın açıldığında ilân edilecektir. Geçen hafta yeni rejim - üzerinde son r ö t u ş l a r yapılmış, proje Ticaret Bakanlığından hükümete intikal etmiştir. Hükümet, projeyi iktisattan anlıyan bakanlarına yeniden gözden geçirtmiştir. Haftanın başında son şeklini alan proje, fuarın açılışım beklemektedir.

Ticaret B a k a n ı Abdullah Aker bu satırların yazıldığı sırada beklenen konuşmasını henüz yapmamıştır. Maamafih sızan haberlerden, yeni rejimin esasları az çok öğrenilmiştir: Yeni Dış Ticaret Rejimi üç listeden ibarettir: 1) İhracat listesi, 2) Lisansa tâbi ihraç listesi. 3) İthalât listesi. Bu" suretle sayısız kararların ve sirküllerin doğurduğu bürokratik anarşiye son verileceği umulmaktadır.

İthalât programının 630 milyon dolarlık bir hacme ulaşacağı ifade edilmektedir. Bu sayede yeni sistemin az çok bir serbesti içinde yürütülmesi mümkün olacak ve tahsislerin çok küçük parçalara bölünmesi

Fuarda Amerikan ve Rus pavyonları

"Devler çarpışıyor!"

önlenecektir. Bundan başka, ithalât ve ihracatın demir perde gerisine yönetmesinin büyük, ölçüde azalacağı sanılmaktadır.

Ticaret Bakanı Aker, herhalde Millî Korunma Kanunundan bahsetmeyi unutmıyacaktır. Meselâ yeni ihracat priminden sonra, götürü pamuk fiyatlarının muhafazası imkânsızlaşmıştır. Bu mevzuda İlk müjdeyi, geçen haftanın sonuna doğru Polatkan vermiş ve Millî Korunma Kanununun tadil edileceğini bildirmiştir. Aker, muhtemelen bu tadilât hakkında biraz daha fazla izahat verecektir.

Ticaret Bakanının açış nutkundan sonra, söz sırası, geçen yılki izdivacıyla Türkiye çapında bir şöhrete erişen İzmir Belediye Başkam Faruk Tuncaya gelecektir. Ne yazık ki Tunca, bu yıl "Luna Parkı daha çok zenginleştirdik" cümlesini kullanmaktan mahrum kalacaktır. Zira luna Park bu yıl, geçen yıla nazaran fakirleşmiştir. Her yıl fuarı şenlendiren sirk, buz revüsü ve ecnebi luna park tesisleri hu sene ortalıktan çekilmişlerdir. Sebebi, malûm döviz meselesidir.

Piyasa

Krediler kısılınca

Geçen, haftanın sonuna doğru Merkez Bankasının İstanbul Şubesinde Maliye Bakanının başkanlığında toplanan kırktan fazla, banka müdürü, fotoğrafçılara mütebessim pozlar vermelerine rağmen, aslında hiç de neşeli değildiler. Toplantıya Maliye Bakanını ikna edebilecekleri ve kredi dondurulması kararım yumuşatabilecekleri ümidiyle gelmişlerdi. BU ümit hiç değilse Şimdilik gerçekleşmedi. Maliye Bakam kredilerin 30 Haziran seviyesini aşmaması hususundaki kararını değiştirmedi.

Piyasada hâlen bir kredi sıkıntısı olduğu muhakkaktır. Bu sıkıntı daha son karardan evvel mevcuttu. Orta Doğudaki kargaşalıklar dolayısıyla mevduatın çekilmesi, bankaları kredileri kısmaya mecbur bırakmıştı. Kredinin nimetlerine alışan ve çok. açılan bazı tüccarlar.. banka kredisiyle altın ve mal mülk alan birçok tüccar vardı - bu durumda feryadı basmaya başlamışlardır.

Bu iş adamları Orta Doğu buhranı yatıştıktan sonra, kredi cenderesinin gevşetileceğim ummuşlardı. Halbuki Maliye Bakanlığının kararı, onları daha sıkı bir cendere içine sokuyordu. Üstelik son dış yardım dolayısıyla ithalât imkanları artmış ve devalüasyon tüccarı aynı miktar malı getirmek için eskisine nazaran Uç misli kredi teminine mecbur bırakmıştır. Bu şartlar altında ithalâtın finansmanı nasıl yapılacaktır? Yoksa ithalâtın devlet eliyle mi yapılması düşünülmektedir? Bazı işbilir tüccarlar, Kambiyo Karşılık Fonunda biriken paraların ithalâtın finansmanında kullanılması fikrin ortaya atmışlardır. Devlet baba bir elden aldığını, diğer elden verecek, bu suretle emisyona gidilmeden kredi işi hallolacaktır.

Gelgelelim Malîye Bakanı işbilir iş adamlarının bu tekliflerim şimdilik kararlı bir tebessümle karşılamaktadır. Polatkana göre, 30 Haziran plafonu cömertçe tesbit edilmiştir. Sonra bankalar bu hududu aşmamak şartıyla kredilerine istedikleri istikameti . verebileceklerdir.

GÖRÜNEN KÖY

Doğan AVCIOĞLU

İşler hiç de iyi başlamadı.. Yüz milyonlarla ifade edilen "büyük müjde"nin üzerinden daha bir hafta geçmeden sokaktaki vatandaş, refah teranesini unutmuş, evdeki bulgurun derdine düşmüştür. Resmi edebiyatın vâdettiği ucuzluk ve bolluk hayallerinin yerini, kapıyı çalan zamların korkusu almıştır. Meşhur Köylü Gazetesinin Başbakan Menderese malettiği yeni Sakarya Zaferinin on beş günlük blânçosu bundan ibarettir. Bir istikrar politikası için doğrusu bundan kötü bir psikolojik zemin tasavvur edilemez..

Büyük ölçüde dış yardım lâfının yarattığı "manevi hazine"nin bu kadar çabuk ve hovardaca harcanması, anlaşılması güç bir israf örneğidir... Halk efkârında enflâsyonist siyasete son verildiği, fiyatların bu sefer hakikaten zaptı rapt altına alınacağı intibaını uyandıracak müşahhas tedbirler sahneye konulmadan, fiilen devalüasyona gidilmesi, iktidarın psikolojik mağlûbiyetinin başlıca sebebidir.

Paranın dış değerini düşürme kararının hiç değilse tatbikat bakımından dört başı mamur bir şekilde hazırlanması beklenirdi.. Maalesef bu ümitler de gerçekleşmemiştir: Kararların ilânından bir gün sonra, Tekel Bakanlığı, yeni kurulan Koordinasyon Bakanlığının herhalde kolayca ortadan kaldıramayacağı "idarî İstiklâl'in şaheser bir örneğini vermiştir. Bu bakanlık dolar kuru resmen 2,80 de tutulmasına rağmen, gümrük vergilerinin 9 lira üzerinden alınmasını kararlaştırmıştır. Bu yetmiyormuş gibi, gayretli gümrükçüler şifahi bir emir üzerine, 9 liradan alınan gümrük vergisi dışında 6,20 lik prim makbuzu istemişlerdir. Bu sayede ne sihirdir ne keramet, 15,20 liralık komik bir gümrük doları yaratılmıştır! Benzine zam yapılmış, taksi tarifeleri unutulmuştur. Ecnebi gazeteler bir müddet hudutları aşamamıştır. Şu çoğu hayalî fakat bazıları sahici kredili ithalât taksitlerinin nasıl ödeneceğine, kurunun yanında yaş da yanar düstûruna uyarak aldırış edilmemiştir. Kaçınılmaz fiyat artışları karşısında, gelirleri az çok sabit bulunanların- ki memurlar bunların başında gelmektedir - maaş ve ücretlerini ayarlamak zaruretini kimse hatırına bile getirmemiştir. Ellerinde stokları bulunan ihracatçıların devalüasyon yükünden elde edecekleri haksız kârların ne yapılacağı meselesi üzerinde durulmamıştır. Meselâ sayısı 50 yi bulmıyan tütün tüccarları, bir kalem darbesiyle oturdukları yerden 150 milyon lira kazanmışlardır. Bu badeva kâr ne olacaktır? Kademeli prim sistemi bir müddet sonra yüz binlerce müstahsilden gelecek taziyiklere dayanabilecek midir? Kambiyo Karşılık Fonu fazlaları nasıl kullanılacaktır? Meçhuldür.

Belki de hepsinden mühimi, cömertçe biçilen ihracat primleri dolayısıyla, ihracat malları fiyatlarındaki yükselmelerin nasıl frenleneceğinin bilinmemesidir. İşbilen tüccar şimdiden stoklarını arttırmaya koyulmuş ve bu malların fiyatlarında aşırı sayılabilecek yükselmeler başlamıştır. Fiyat yükselmeleri hızlanırsa, önüne dikilen kredi tahdidi barajlarını yıkmakta güçlük çekmiyecektir.

Devalüasyondan sonra ihracat malları fiyatları elbette ki bir miktar yükselecektir. Fakat bu yükselme makul bir nisbet içinde, kalacak mıdır, yoksa dünya fiyatlarıyla iç fiyatlar arasında lehimize meydana gelen farkı yutacak mıdır? Bu takdirde fiyat yükselmelerinin sayısız sosyal ve siyasî mahzurları unutulsa bile. devalüasyondan beklenen ihracatın teşviki ümitleri kolayca hayal olacak ve yeni bir devalüasyon zarureti ortaya çıkabilecektir iktidar, pek hayali sayılamıyacak olan böyle bir tehlikeyi önlemek için ne yapmayı düşünmektedir? İhracat üzerinde bir monopol tesisine kadar gidilebilecek midir? Bilinmemektedir..

Hâlen zihinlerde bunlar gibi daha bir sürü istifham birikmiş bulunmaktadır. Ne çare ki, yarım kararlarıyla bu istifhamları uyandıranlar, tereddüt ve endişeleri dağıtacak tedbirlerle ortaya' çıkmakta pek acele etmemektedirler.

Acaba istim, her zaman olduğu gibi, bu sefer de arkadan mı gelecektir?..

	Bir dolarlık malın yeni İhracat fiyatı	Bir dolarlık ihracat malının içerdeki tutarı	Fark
Kuşyemi	902	876	526
Tiftik	902	638	264
Manganez	902	352,5	549,5
Borasit	902	366,6	535,4
Balık	902	413,5	488,5
Barsak	902	564	338
Kendir tohumu	902	452,8	449,8
Küspe	902	451,2	450,8
Mercimek	902	423	479
Palamut	902	512,7	389,3
Valex	902	535,8	366,2
Meyankökü	902	461	441
Narenciye	902	548,3	353,7
Halı - kilim	902	564	338
Şeker	902	1222	220

Kredilerini, pek âlâ ihracatın finansmanına yöneltebilirler. Bundan başka tüccarın elindeki stoku, gayrı menkulleri ye altını paraya çevirmesi fena mı olacaktır?

Polatkan Avrupa İktisadî İşbirliği mütehassıslarının "telkin" derini çabucak unutacağa benzemektedir.

İş bilenin, kılıç kuşananın

Bu haftanın başında kuş yemi, meyva vs. gibi İhracat malları fiyatlarında vuku bulan aşırı yükselmeler kimseyi şaşırtmadı. Hattâ Millî Korunma Kanununa rağmen el altından "primli" pamuk satışları bile yapıldığı rivayet olunmaktadır. İhracatçılar stoklarım arttırmak derdine düşmüşler, bu yüzden fiyatlar yükselmeye başlamıştır. Devalüasyonun ihracatı kârlı bir hale getirmesi üzerine, bunun başka türlü olmasına imkân yoktu. Nitekim yukarıdaki tablo -ki geçen haftaki tablonun devamıdır - ihracatçıların önüne açılan yeni kâr ufuklarını göstermektedir:

Hayatlarından en çok memnun görünenler tütüncüleridir! Mübayaa mevsimi çoktan kapanmış, büyük 'firmalar stoklarını yapmışlardır. Devalüasyon dolayısıyla asgari 150 milyon lira açıktan kâr temin edeceklerdir. Birçok tütün tüccarı, daha fazla stok yapamadıkları için dertlidir!..

Tablodan görüldüğü gibi yeni ihracat fiyatları, ihracat tüccarlarım çok avantajlı bir duruma geçirmektedir. Yalnız» bir tek madde, 6,20 lik cömert prime rağmen dışarıda alıcı bulamıyacaktır. Bu talihsiz madde, görülmemiş kalkınma edebiyatının başlıca incilerinden biri olan şekerdir! Son karardan sonra, bir dolar miktarında şeker ihraç eden firma, 902 kuruş alacaktır. Halbuki bir dolarlık şekerin fiyatı içeride -maliyetine bile satılsa- 1222 kuruştur!

İdare

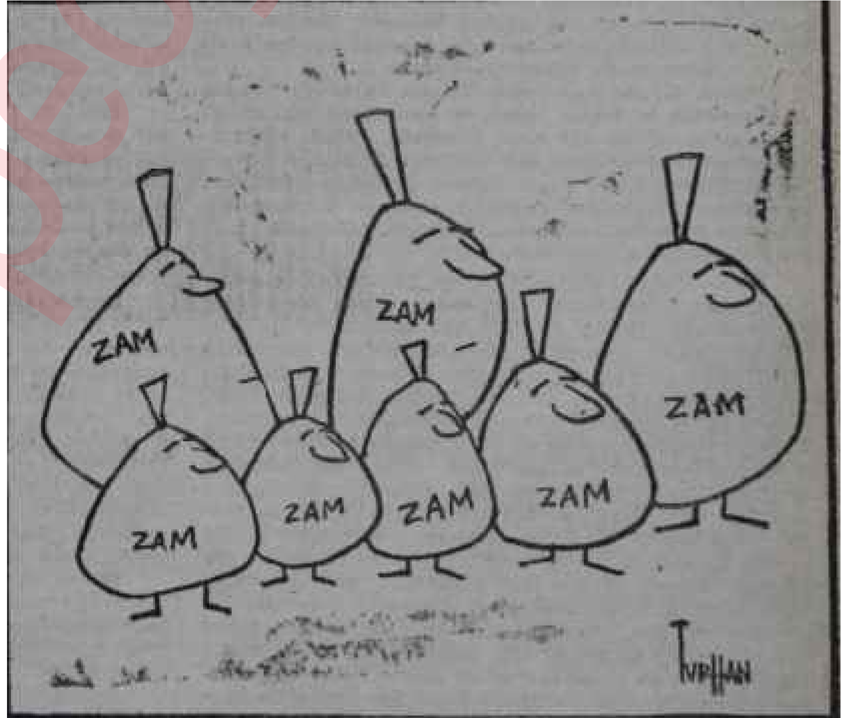
Bir istifa

Geçen hafta Çimento Sanayiinin başında bulunan Burhan mutanın istifasını vermesi, Ankara siyasi çevrelerim bir hayli meraklandırdı. Uzun müddet Hazine Umum Müdürlüğünü yapan Ulutan, görülmemiş kalkınmanın başlıca artizanlarından biri olarak tanınıyordu. Ancak D. P. Grubundaki meşhur fırtınadan sonra, Polatkan Bakanlıktan ayrılırken Hazine Umum Müdürlüğünden ayrılmıştı.

İstifanın sebepleri uzun spekülâsyonlara yol açtı. Bazıları, kredi üzerine bina edilen Çimento Sanayiinin son tahditlerden sonra çok müşkül durumda kalacağını ve Ulutanın istifasının bununla ilgili olduğunu söylüyorlardı. Fakat D. P. İktidarının haleti ruhiyesini daha iyi tanıyanlar, istifanın sebebini aramak için çok ince eleyip sık dokumaya ihtiyaç duymadılar. İstifasının sebebi, Zafer gazetesinin sütunlarında yatıyordu.

Hakikaten son iktisadî kararların ilânından sonra Ulutan coşmuş ve yeni dış yardımın ve kararların önümüzde açtığı pembe ufukları belirten bir makale kaleme almıştı. İstikbalin toz pembe olduğuna İnanan Ulutan bu makalede, yarının büyüklüğünü ifade edebilmek için, mazideki bazı ufak tefek 'kusurlardan da söz açmıştı. Ulutan Zaferde "Ariyere adı altında bir taraftan ihracat gelirlerimizin her sene mühim bir kısmını bel eden, diğer taraftan dış piyasalarda mali itibarımız üzerinde ziyadesiyle menfi tesirler icra eden gecikmiş transferler"den bahsetmişti.

Muhalefet yıllardan beri bu iddiaları tekrarlıyor dışardaki mali İtibarımızın düştüğünü söylüyordu. İktidar ise bu tenkidlere "yalan" diye cevap veriyordu! Dışardaki malî itibarımız her zamankinden kuvvetliydi! Yeni dış yardım da bunun deliliydi! Bu iddiaların mürekkebi kurumadan nasıl olur da eski bir Hazine Umum Müdürü, "mali itibarımız üzerindeki ziyadesiyle menfi tesirler" den bahsedebilirdi? Muhalefetin ağzına böyle bir sakız verilir miydi? Ulutan politik bir gaf yapmıştı. O halde gitmeliydi!

BİZİM MALİYE UZMANLARI!

Birleşmiş Milletler

Milletlerarası sosyete

Geçen haftanın ortasında Ike'ın geleceği haberi, Genel Kurulun olağanüstü toplantısına sahne olan Birleşmiş Milletlerin Manhattan'daki- camdan sarayının etrafını bir panayır yerine çevirdi. Binlerce meraklı, sıhhî durumunun pek de iyi gitmediği söylenen sevgili Ike'ı görmeye gelmişti. Ne yazık ki meraklıların bir çoğu göklere yükselen camdan evden içeri girip Cumhurbaşkanını dinleyemediler. Zira salon çoktan elbiselerinin Patisten geldiği uzaktan belli olan, birbirinden güzel kadınlar ve geveze diplomatlar tarafından doldurulmuştu.

Amerikan Cumhurbaşkanı, devlet şeflerine yapılması mutad merasimle karşılandı. Eski asker bu monden manzara karşısında biraz şaşırmışa benziyordu. Yüzü kızarmıştı. Başı hafiften yere eğik bir şekilde ilerliyerek, baş aktörlere mahsus, İsveç zevkine uydurulmuş Ondördüncü Lui stili büyük mavi koltuğa yerleşti Eisenhower biraz sonra kürsüdeydi. Yarım saat süren bir konuşma yaptı. Konuşmada ne Rusyanın ne Birleşik Arap Cumhuriyetinin ismi geçmedi. Cumhurbaşkanı günlük polemiklerin üstünde kalmak istiyordu.

Eisenhowerin sözleri sık sik alkışlarla kesildi. Alkışlar daha çok NATO memleketlerinden geliyordu. Komünist memleketler ve Asya - Afrika Grubu bu alkışlara katılmaya lüzum görmedi. Onlar alkışlarını Ike'tan sonra 45 dakika kürsüyü işgal eden Rus Dışişleri Bakanı Gromyko'ya sakladılar.

Tahlisiye ameliyesi

Başkan Eisenhower, yapıcı bir plânla ortaya çıkmaya çalışmıştı. Dışişleri Bakanlığının - gözde mütehassısları günlerdir bu konuşmanın metnini hazırlamak için uğraşmışlar ve ilk metin sekiz defa tâdil olunduktan sonra Ike'ın konuşması ortaya çıkmıştı. Maamafih bu uzun ve emek mahsulü konuşma, en ufak bir sürpriz tesiri yaratmadı. Ike'ın fikirlerinin anahatları çoktanberi biliniyordu. AKİS geçen hafta, bu fikirleri vermişti.

Yani Eisenhower doktrininin temel fikri, Orta Doğu için bir Kalkınma Fonunun kurulmasından ibarettir. Söylendiğine göre Amerika, böyle bir fona 100 milyon dolar vermeye hazırdır. Gerisini, petrol sahibi Arap memleketleri temin edecektir.

Eski Eisenhower Doktrininin de böyle bir yardım faslı vardı. Geçen yıl Cumhurbaşkanının hususi temsilcisi Richards cebinde 100 milyon dolar kapı kapı Orta Doğu memleketlerini dolaşmış, şartlarını kabul eden hükümetlere birkaç milyon dolar dağıtmıştı. Nitekim bu arada Bağdat Paktının müslüman üyelerinden dördünün hissesine 12,5 milyon dolar düşmüştü.

Yeni Eisenhower Doktrininin yardım faslı eskisine benzememektedir. İki taraflı anlaşmalara dayanan şartlı şurtlu yardım yapmayı prensip edinen Amerika, bu sefer Birleşmiş Milletlerin himayesinde, Arapların bizzat kendilerinin idare edeceği siyasî gaye gütmiyen yardım şekline yanaşmıştır. Rusya da isterse, Orta Doğu Kalkınma Fonuna katılabilecektir. Doğrusu bu Dış yardım sahasında mühim bir yeniliktir. Rus Dışişleri Bakam bile, bu fikir için "mükemmel bir şey" demek zorunda kalmıştır.

Ama, Timesin tabiriyle 'iktisatçı olmıyan" Arap milliyetçileri, " bizim petrolümüz bize yeter, yardıma ihtiyacımız yok" demektedirler! Esasen Ike'ın iyi niyetlerini Nasreddin Hocanın kuşuna döndürmekte mahir olan Mr. Dulles, koridorlarda Araplann tek başına yardım Fonunun idaresini beceremiyeceğini, iki taraflı şartlı şurtlu yardımın en iyi şekil olduğunu söylemektedir. Ike bundan başka, Rusların bir zamanlar ortaya attığı ve İngiliz İşçi Partisi tarafından da desteklenen bölgeye silâh gönderilmemesi fikrim benimsiyerek "silâhların kontrolü"nden bahsetmiştir. Fakat asıl mesele Lübnan ve Ürdündeki Amerikan ve İngiliz askerlerinin akıbetinin ne olacağıdır. Rusya ve Birleşik Arap Cumhuriyeti, bu askerlerin derhal çekilmesini istemektedir. Amerikanın ise talebi kabullenmesi imkânsızdır. Gerçi Lübnanda işler düzelmiştir ve iş sadece Lübnana kalsa, Amerika belki de Genel Kurul toplantısını beklemeden deniz piyadelerim geri alacaktır. Fakat ortada İngiliz askerlerinin uzattığı koltuk değneğiyle duran Kral Hüseyin vardır. Romantik kral kendi hâline bırakılsa, akıbetinin ne olacağı herkes tarafından bilinmektedir. Bundan başka Mr. Dulles'ın moda hâline getirdiği "bilvasıta tecavüz" tehlikesi unutulmamalıdır. Şu Kahire Radyosu ve Nasır bir türlü rahat durmamaktadır. Kuveyt Şeyhinden sonra şimdi ise Suudi Arabistanın Faysalı Kahireye gelmiş, yeni bir şeyler hazırlamaktadır. İşte bu sebepler yüzünden Amerika, derhal çekilmeye yanaşmamaktadır. Ancak Birleşmiş Milletler Kuvvetleri İngiliz ve Amerikan askerlerinin yerini alırsa, paraşütçüler ve deniz piyadeleri geri döneceklerdir. Sızan haberlere göre, Eisenhower üç bin kişilik hareket kabiliyeti yüksek bir Birleşmiş Milletler kuvvetinin teşkilim düşünmektedir. Bu kuvvetler Lübnan ve Ürdün başşehirlerine yerleşeceklerdir. Zira artık çok iyi bilinmektedir ki, hudutlar sıkı sıkıya kapansa bile, asıl tehlike içeriden -yani halktan- gelmektedir. Doğrusu şu "bilvasıta tecavüz" hudut filân dinlememekte, kapılar kapalı bile olsa pencereden içeri girivermektedir! Meselâ Kral Hüseyini "bilvasıta tecavüz"den korumak için, Birleşmiş Milletler ünüformasını taşıyan askerlerin mutlaka romantik Kralın Sarayının önünde nöbet beklemesi lâzımdır!

Eisenhower
Her şeyin başı: Yardım!

Birleşmiş Milletlerin krallara bekçilik etmesi fikri birçok delegenin hoşuna gitmedi. Fakat hiç akla gelmeyen bir mukavemet, bizzat Kral Hüseyinin memleketinden geldi. Ürdün delegesi Abdül Manen Rifaî, "şartlar ne olursa olsun, Ürdün topraklarında Birleşmiş Milletler müşahitlerinin veya silâhlı kuvvetlerinin yerleşmesine müsaade edilmeyeceği"-ni açıkladı. Anlaşılan Kral Hüseyi--n Birleşmiş Milletler kuvvetlerine itimadı yoktu. Bu sebeple Rifaî İngiliz askerlerinin kalması gerektiğini belirtti. Şu müttefiklere lâf anlatmak, aman yarabbi ne kadar da zordu! Sam Amca küçük Kral için bir kurtuluş kapısı hazırlamaya çalışıyor, ama o ille de olamaz diyordu. Galiba Çan Kay Şek, Synghman Rhee kafilesine Kral Hüseyin de karışmıştı. Sam Amcanın bu iki eski dostu, Amerika ne yapmaya kalkışsa olmaz feryadını basmaya alışmışlardı. Ellerinde kuvvetli birer tehdit silâhı vardı İşler biraz kötü gitse, Synghman Rhee Kuzey Koreye, Çan Kay Şek 600 milyonluk Çine yürüyeceklerini söylerler. Sam Am-

Bilvasıta Tecavüz

Dışarıdan tecavüze karşı hazırlanan Eisenhower Doktrininin, Orta Doğudaki büyük dostları hazan yaprakları gibi dökülmekten kurtaramadığını gören Mr. Dulles, bunun sebebini keşfetmiştir. Petrol diyarına çöken bu ince hastalığım mikrobunun ismi "bilvasıta tecavüz" dür! Hazık doktor, Lübnan hâdiselerinden beri bu kelimeyi ağzından düşürmemektedir.

Gelgelelim, ne iyi bir hukukçu olan Mr. Dulles ne de diğerleri, bilvasıta tecavüzün tatminkâr bir tarifimi verebilmişlerdir. Tâbir bir hayli yenidir ve Birleşmiş Milletlerin çatısı altında dünyaya gelmiştir. 1951 de silâha başvurma tehdidini suç sayan Birleşmiş Milletler, silâha başvurmadan da tecavüz olabileceğini, kabul etmiştir. O tarih ten beri Devletler Hukuku mütehassısları bu yeni tecavüz şeklinin dört başı mâmur bir tarifini yapmaya çalışmaktadırlar. Hukukçular iki noktada birleşmektedirler: Bilvasıta tecavüz olması için:

1 — Silâha başvurulmaması.

2 — Silâha başvurulursa bunun bir devlet tarafından yapılmaması lâzımdır. Tabi ki bu tarif bilvasıta tecavüzün nasıl teşhis edileceği hususunda en ufak bir aydınlık getirememektedir.

Bu durum karşısında birçok Amerikalı gazeteci bile sinirlenmiş, başkalarını vasıtalı tecavüzle suçlandıran Mr. Dulles'ı evvelâ kendi gözündeki merteği görmeye davet etmişlerdir! Gazeteciler, "Her türlü bilvasıta tecavüze silâhla karşı koyacaksınız. Pekâlâ. Fakat tecavüzün vuku bulduğunu nasıl ispat edeceksiniz?" demekte ve meselâ Lübnanda Birleşmiş Milletler müşahitlerinin Mr. Dulles'ın bilvasıta tecavüz iddialarını reddettiğini hatırlatmaktadırlar.

Gazeteciler bununla yetinmemekte ve bu ültramodern tecavüzün miyarınının ne olduğunu sormaktadırlar. İktidardaki rejimlerin, aleyhine yapılan propaganda mı, tecavüzün ölçüsünü teşkil etmektedir? O halde Amerikan dolarıyla işliyen Hür Avrupa Radyosu, Kahire Radyosundan farklı mı hareket etmektedir? Keza Mr. Dulles'ın Endonezya Hükümeti hakkında söylediği sözleri, bilvasıta tecavüz saymak lâzım değil midir? Yoksa bir memleketin içinde ihtilâl hazırlayanlara silâh temin etmek mi bu cins bir tecavüzdür? O halde Endonezyadaki âsilerin Amerikan silâhlarına ve Amerikalı mütehassıslara sahip bulunmasına ne buyurmalı? Guatemalada doların yaptığı hükümet darbe--ine ne isim vermeli? İranda Musaddik'ı deviren kuvvetlerin nasıl ve Hangi parayla organize edildiğini kimden sormalı?

Amerikalı gazeteciler bu kadarla da kalmamakta ve hukukçu Mr. Dulles'ın bu kadar saçma bir formüle dört elle sarılmasının sebeplerini araştırmaktadırlar. Mr. Dulles'ın maksadı nedir? Kralları tahtlarında tutmak ve Avrupadaki liberalleri silâhla çiğnemek için bir sistem kuran Meternih gibi, Mr. Dulles da yeni bir sistem mi kurmak istemektedir? Demokrasinin beşiği Amerika, Ürdünde, Suudi Arabistanda v.s. ancak zor kuvvetiyle İktidarda kalanlara, Dulles vasıtasıyla İktidarın tapusunu mu vermeyi düşünmektedir? O halde ikinci bir İncil haline gelen, Amerikan İstiklâl Beyannamesinin halkın "isyan hakkı ve vazifesi" sözlerini Amerikalıların hafızasından bilmelidir. Bundan başka, Kral Hüseyini İktidarda tutmak için, Ürdünün başkenti Ammana, Birleşmiş Milletler kuvvetleri yerleştirmeyi düşünen hukukçu Mr. Dulles, Birleşmiş Milletler Antlaşmasında yazılı "halkın kendi kaderini istediği gibi 'tâyin etme hakkı ifadesini de ilga ettirmelidir.

çayı telaşlandırırlardı. Dostları teskin için derhal Cumhurbaşkanının hususî bir temsilcisi - gönderilir, birkaç yüz milyona sulh olunurdu. Demek ki şimdi, bu Uzak Doğunun tecrübeli diktatörlerinin metodları Yakın Doğuda da öğrenilmişti. Birleşmiş Milletler askerlerine olmaz diyen genç Kral Iraka yürüme tehdidini yeniden ortaya çıkartabilir ve neticede 5-10 milyon dolara bu mesele kapanırdı. Doğrusu şu Irak ihtilâli Amerikaya bir hayli pahalıya mal olmaktadır..

Gelgelelim iş Ürdünle bitmememektedir.. Amerikanın Birleşmiş Milletler askerleri teşkili fikrinin Genel Kurulda üçte iki, ekseriyeti temin, etmesi gerekmektedir. Böyle bir şey halen imkânsız gözükmektedir. Zira komünist memleketler ve başta Birleşik Arap Cumhuriyeti olmak üzere Asya - Afrika grubu, Amerikan askerlerinin derhal çekilmesi hususunda ısrar etmektedirler. Bir ara Amerikanın baş dostu payesine yükselen Suudî Arabistan da, bu haftanın başında Kahire de yayınlanan tebliğle, bu talebe katılmıştır. Bu durumda Amerikan teklifinin hemen kabulü mümkün değildir.

Sair sözü...

Eisenhower'dan sonra kürsüye çıkan Rus delegesi beklendiğinden daha az sert konuştu. Gromyko tabii ki, "mütecaviz" lere ateş püskürmeyi unutmadı. "Petrol, petrol, yine petrol!" diye bağırdı. İngiliz ve Amerikan monopolistlerinin Orta Doğuda iştahlarını kabartan ve askeri müdahelelere sürükliyen sebep buydu. Rus Dışişleri Bakanı Türkiyeye çatmayı da unutmadı. Ama bu İthamlara rağmen Gromyko, Kızıl Çinin Birleşmiş Milletlerde temsil edilmesi meselesine dokunmadı ye Eisenhower'ın Bölge Kalkınma Fonundan iyi Ur dille bahsetti.

Gromyko'dan sonra Birleşik Arap Cumhuriyeti Başdelegesi Mahmud Fevzi kürsüye çıktı. Hemen hemen Gromyko'nun sözlerini tekrarladı ve İngiliz, Amerikan askerlerinin derhal çekilmesini istedi. Şimdiye kadar Birleşmiş Milletlerde Amerikanın sözünden çıkmıyan bazı Güney Amerika memleketleri de hu fikre taraftar görünmektedirler. Bağdat Radyosu, Rus teklifinin dünya halk efkârının hislerine tercüman olduğunu söylemektedir. Mamafih, Hür Dünya lideri pek yalnız sayılmaz. İngiltere başta olmak üzere diğer NATO memleketleri Eisenhower plânının hararetle müdafaasını yaptılar. Bilhassa Fatin Rüştü Zorlu bu işte bir hayli muvaffak oldu.

Zorlu sadece Amerikan plânım desteklemek ve Rusyanın Türkiye hakkındaki iddialarına cevap vermekle yetinmedi. Arap milliyetçiliği karşısında Türkiyenin 40 yıllık tutumunun, Üniversite hocalarını imrendirecek nefasette ve son derece lirik bir tahlilini yaptı. Zorlunun yıllardır AKİS'te ve Irak hâdiselerinden beri Ulus'ta ve diğer bazı gazetelerde çıkan fikirleri benimsemesi 'hakikaten tatlı bir sürpriz oldu!

Türk Dışişleri Bakam ekspozesine, Misak-ı Millî zamanından başladı. Misak-ı Millide, Arap memleketlerinin kendi kendilerini idareye hakları olduğunun nasıl ifade edildiğini anlattı. Lozan Antlaşması müzakereleri sırasında da Türkiye Arap Dünyasında manda sisteminin kurulmasını reddetmiş self determination prensibine olan bağlılığım tekrarlamıştı. Türkiye, 1932 de Milletler Cemiyeti üyeliğini, Arap memleketlerindeki manda idaresini tanımadığı ihtirazî kaydıyla kabul etmiştir. Türkiye bugün de, "Arap memleketlerine tam bağımsız ve hükümran olarak, dışarıdan hodgâmca müdaheleler yapılmadan, kendi kaderlerini hazırlamak fırsatı verilmesini", sulhun güvenliği bakımından temel şart saymaktadır! "Arap milletlerinin kendi arzularına uygun olarak birleşmesini görmeyi samimi olarak" istemektedir.

Bu çok doğru sözlerden sonra Iraktaki yeni rejimi geldiği vere göndermeye ve Chamoun'u kurtarmaya kalkışmaya bilmem ne demeliydi? Bereket Şarkta yaşıyorduk.. Eee Şarkta da hocanın sözü dinlenir, gittiği yoldan gidilmezdi..

Düellonun sonu

Genel Kurulun olağanüstü toplantısı, dünyanın dört bucağından gelen hatiplerin içlerim boşaltmasına vesile oldu. Bundan başka Amerika ve Rus Dışişleri Bakanları." Bir-

leşmiş Milletler koridorlarında ve Mr. H.'ın camdan sarayın en üst katlarından birindeki bürosunda, toplulukta söyliyemediklerini biribirlerine, anlatmalarına imkân verdi.

Genel Kurul toplantısında nutuklardan sonra karar suretlerinin oylamasına geçildi. Ne Amerikan askerlerinin derhal çekilmesini istiyen Rus karar suretinin, ne Amerikan karar suretinin üçte iki çoğunluğu elde etmesine imkân vardı. Bu sebeple kavganın dışında kalan ve her iki bloka da az çok sempatik devletler faaliyete geçtiler. Norveç, Hindistan *v.s.* her iki karar suretine de az çok tâvizler veren formüller bulmaya çalıştılar. Bu satırların yazıldığı sırada netice henüz belli değildi Batılıların Norveç, Kanada, Kolombiya ve Danimarkanın ileri sürdüğü ve tansiyonu azaltmak için Mr. H.'ın vazifelendirilmesini istiyen karar suretini destekliyeceği sanılmaktadır. Bu karar suretine göre, Birleşmiş Milletler, "onların mevcudiyetini lüzumsuz kılan icraata girişir girişmez İngiliz ve Amerikan askerleri çekilecektir." Maamafih Birleşmiş Milletlerden daha fazlasını beklememek lazımdır.

Beyrut sokaklarında Amerikan askerleri
Arap kızlarına sarkıntılık yasak!

Orta Doğu

Fırtınadan sonra...

Bu haftanın başında Arap Dünyasında fırtınalardan sonra görülen bir sükunet hüküm sürmektedir. Her an bir isyanın çıkması beklenen Kral Hüseyinin memleketinde bile silâhlar şimdilik susmaktadır. Sâdece, ihtilâlci genç kız Nadyayı idamdan kurtarmak için Kahire Radyosu konuşmaktadır. Kahire Radyosu Nadyayı öldürenlerin topunun asılacağını söylemektedir. Lübnanlı kızlara yan bakmamak hususunda kat'i emir adan Amerikalı deniz piyadeleri artık izinli çıkabilmektedir. Deniz piyadelerinin Lübnan plajlarını dolduran sarışın ve davetkâr ecnebi güzellere bakması ve hayran hayran ıslık çalması serbesttir. Yeni Irak Hükümeti petrol meselesi ve "hainler"-in mahkemesiyle meşguldür. Petrolden aldığı hisseleri arttırmak için British Petroleum ile temaslara başlamıştır. Maliye Bakam, İngiliz ve Amerikan Dışişleri Bakanlarının yüreğini hoplatabilecek olan petrolü millileştirmeyi şimdilik düşünmediğini söylemektedir. Fakat Maliye Bakam "asla" yerine "şimdilik" tabirini kullanmaktadır! Maamafif, Iraklılar daha çok Nuri Saidin rüfekâsının mahkemesiyle ilgilenmektedir. İşe askerlerden başlanmıştır. Geçen hafta eski Bağdat Valisinin oğlu yakışıklı General Dağıstani Abdülillahı Suriye Kralı yapmak için Nuri Saidin hazırlattığı Suriyeyi işgal plânlarının hesabını veriyordu. Bereket yeni hükümet bu dâvaya başka memleketlerin isimlerinin karışmamasına son derece dikkat etmektedir...

Hainlerin mahkemesi Iraklılara, Londradan gelen ve Arap filmlerine iyi bir mevzu olmayan namzet bir haberin tadını çıkartma imkânını ver medi. Haber, Nuri Saidin Londradaki karısının, kocasının akıbetinden bihaber, beş parasız yaşadığım bildiriyordu. Beş dil bilen, iktisat doktoru dul gelini onu teselliye çalışıyordu.

Bu haber ellerinde silâhlarla dolaşmalarına rağmen, rakik yürekti oldukları bilinen genç ihtilâlcileri herhalde çok üzecekti... Bereket Nuri Saidin evrakları ellerindeydi ve tecrübeli devlet adamının Londra bankalarında yatan servetinin değil karısına, torunlarının torunlarına bile yeteceğini biliyorlardı.

Zâten işin aslı çok geçmeden öğrenildi. Bu acıklı hikâyenin müellifi. Bayan Nuri Saidin yeğeni ve Londra sefaretinin sabık bir numaralı adamı Tarık El Askari idi. Askarî. Nuri Saidin Londra bankalarında bloke edilen paralarını çabucak ele geçirmek için hu usule başvurmuş ve merhumun karışının sefaletini öne sürerek, İngiliz Dışişleri Bakanlığının ilgili bankalara emir vermesini istemiştir. Ne var ki Foreign Office'in yaptığı tahkikat Bayan Nuri Saidin hiç te sefalet içinde bulunmadığım göstermiştir. Bundan başka Askarîye Londranin Bağdat olmadığı ve İngiliz Hükümetinin bankalara emir vermek selâhiyetine sahip bulunmadığı anlatılmıştır. Maamafih zaruri formaliteler tamamlandıktan sonra, Bayan Nuri Said ve yeğeni milyonlara kavuşacak ve "sefalet günleri" ni unutacaklardır.

Nasır, Kahirede Suudi Arabistanın fiilî hâkimi Emir Faysal ile müzakere halindedir. Arap Dünyasını iyi tanıyanlar bu müzakerelere son derece ehemmiyet vermektedirler. Nasır Faysal görüşmelerinin bir federasyonla neticeleneceği söylenmektedir. Irak da federasyonun dışında kalmıyacaktır. Nasır bu hareketin, onu tecrit etmek politikasından hâlâ vazgeçmiyen Mr. Dulles'a verilecek en iyi cevap olduğunu düşünmektedir. Bu durumda dört tarafı Nasır ve İsrail tarafından çevrilen Kral Hüseyinin Ürdününün zaten karanlık olan istikbali, en ufak şüpheye yer bırakmamaktadır. Şimdiden Nasır ve İsrail arasında Ürdün mirasının kavgası yapılmaktadır. İsrail Ürdün dağılırsa, bazı topraklan ilhak edeceğini saklamamaktadır. Kahire ve Bağdat, İsrail askerleri Ürdüne girerse, yeni bir İsrail - Arap harbinin başlıyacağını ilân etmektedirler.

Ekseriya iyi haber alan Observer'e inanmak lâzım gelirse Dulles ve Selwyn Lloyd, İsraili Ürdünün bir kısmını işgale teşvik etmektedirler. Onlara göre, Irak ihtilâlinden sonra prestiji çok yükselen Nasırla anlaşmaya imkân yoktur. Evvelâ Nasırın burnunu kırmak lâzımdır. İsrail ordusu bu iş için dünden gönüllüdür.

Anlaşılan iki Batılı ahbab çavuşlar, bildiklerini okumaktan vazgeçememektedirler.. Tevekkeli ağaç yaşken eğilir dememişler!.

T I B

Hastalıklar

Yel üfürecek, su götürecek!

Sağlık Bakanlığı, aldığı yeni bir tedbirle her türlü hijyenik şartlardan mahrum köylü vatandaşlarımızı gözettiğini bir kere daha belli etti. Artık köylü vatandaşlalar rahat edebilirler. Lâğım sularının içme sularına karışmasına, kafi derecede vitamin alamayışlarına, ilaç ve hekimin hint kumaşından daha nadir bulunmasına rağmen hastalıklar onlara dokunmayacaktır. Memleketimizde peynir gemisini lâfla yürütmenin faydalarını görmekte gecikmiyen Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı işin kolayını, bulmuştur. Derhal seyyar sağlık müzeleri hazırlanacak, bunlar yurdun en ücra köşelerine kadar gönderilecek halkın sağlığı" korunacaktır! Köy kahve ve okullarının duvarlarını süsleyen tayyare büyüklüğünde sivri sinek ve efsane ejderhalarım andıran bitlerle dolu sağlık afişlerinin yanında, takviye kuvveti olarak sağlık müzeleri de yer alınca, köylünün hiçbir hastalıktan korkusu kalmıyacaktır! Sağlık Bakanlığının yeni icad lokman hekimi, köyden köye hastalık amillerini kovalayacak ve her geçtiği köyde hastalık membalarını kurutacak, çeşitli hastalıktan mustarip vatandaşları hasret kaldıkları sıhhate kavuşturacaktır. Ama nasıl? Bu hayırlı teşebbüs, her aydın kişinin ve bilhassa hekimlerin zihninde bir istihfam doğurmaktan hali kalmamıştır. Bu gelip geçici seyyar müzeler; kaldıkları kısa bir zamanda köydeki yaşama şartlarım nasıl hijyenik şartlara uydurabilecek? Bunu neyle, elindeki hangi imkânlarla yapacak? Sıhhat nefesini üfüreceği 40-90 bin köye hangi yollardan rüzgâr gibi erişecek? İlâç dilinden başkasını bilmeyen ve anlamıyan mikroplara bu müzenin dili nasıl tercüme edilecektir? Meselâ süt, peynir, yumurta, et ve bilhassa streptomisin v.s. den başka kuvvet tanımıyan verem basili, seyyar sağlık müzesindeki delik, deşik ciğer resimleriyle nasıl korkutulacak, frengi spiroketi ucu yenmiş alçı mülâjları ile nasıl ürkütülecektir.

Okur yazar nisbeti % 36 olan memleketimizde afiş altı yazılar köylü vatandaş tarafından nasıl okunacaktır? Sağlık Bakanlığı bu meselelere orijinal buluşu "seyyar müzeler"le çare bulabilecek midir? Köylümüzün hastalıklarının tek sebebi, onların bu konudaki bilgisizlikleri midir? Sanmıyoruz, Eğer öyle olsa idi, sıhhatin ve hastalıktan korunmanın ne demek olduğunu pek iyi bilen üniversitelilerin bulaşıcı hastalıklardan tamamen kurtulmuş olmaları gerekirdi. Oysaki üniversitede yapılan muayenelerde 1000 de 20 aktif tüberküloz tesbit edilmiştir. Talebelerin bilgisini geliştirirken, hayat şartlarının da düzeltilmesinin şart kabul edildiği Fransada üniversiteliler arasında veremli adedi 1000 de 2,6 dır.

Bu gemi lâfla yürümez

Sağlık Bakanlığı, zaten sembolik derecek kadar dar olan bütçesinden ayırabileceği cüzi bir miktarla bütün vatan sathını kaplıyan köylerimizin sağlık meselelerini, dostlar alışverişte görsün kabilinden ele alamaz. Hiç şüphesiz, halk sağlığının korunmasında . sağlık propagandasının rolü büyüktür. Daha iyi şartlarda yaşama, daha iyi gıda, bol ve çeşitli ilâç temin edilmedikten sonra bu propagandanın tek başına vatandaşları hastalıklardan koruyamayacağı aşikârdır. Meselâ verem savaş haftasında radyoda her saat başı, "Vatandaş, vereni tedavisi kabil bir hastalıktır" demekle veremli vatandaşın ölümüne mam olunamaz. Bunun böyle olmadığının en sağlam delili bu vecizenin en çok tekrarlandığı 1955 senesinde 100.000 nüfusta verem ölüm nispetinin İstanbulda 77,4, Ankarada 75,2 tamirde 168, Adanada 71, Borsada 174,3, ve Sinopta 400 gibi çok yüksek seviyelerde bulunmasıdır. Aynı hastalık 1954 senesinde 100.000 nüfusta Fransada ancak 31,9 İrlandada 35,3 Almanyada 20.3, Danimarkada 7,7, Hollandada 7,5 kişiyi öldürebiliyordu. Bu memleketlerde sağlık propagandası yapıldığına göre, memleketimizdeki ölüm nispetinin yüksek bulunmasının sebebi sağlık propagandasının eksikliği olamaz. Sebep, bu memleketlerde yardımcı, tamamlayıcı vasıta olarak kullanılan sağlık propagandasını, veremle ve her türlü hastalıkla savaşta tek ve yeter savaş Olarak kullanmıya kalkışmâmızdır.. Bütçenin yarısından çoğu Görülmemiş İmara Görülmemiş Kalkınmaya harcanınca verem basiline karşı elde tatlı dilden başka bir şey kalmamaktır. Bu yüzden de, verem basilinin yılan olduğunu unutmak zorunda kalınmaktadır.

Sağlık Bakanlığının kapısı
Broşürlü kalkınma!

Hal böyleyken

Danimarkada. veremden ölüm nispeti binde 7,5 a düşmüştür. Ama yaptığı verem savaşında bu memleket her nüfus başına senede 14 Kuron -2 dolar, harcar. Hollandalı vatandaş ise sanatoryum kuyruklarında senelerce beklemez, her an yatağı hazırdır. Hollandada sağlık propagandası, yüksek' hayat standardı, hastahane, hekim ve ilâç sağlandıktan sonra başlar. Orada da sağlık müzeleri vardır ama, Hollandalılar onları sırf dede ve babalarının hastalıklar karşısında ne derece zavallı kaldıklarım tarihi bilgi kabilinden öğrenmek için gezerler. Yoksa tedavi görmek için değil!

Yüsek hayat standardı yerine yüksek fiyat politikası güden Demokrat Parti iktidarından yolları meydanlaş tırmak, meydanları yol yapmak gibi işler için milyonlara ihtiyacı bulunduğu bir sırada Senede nüfus başına iki dolar sarfederek verem savaşına girişmesi, yani senede 50 milyon doları bu sahada harcaması elbette beklenemez. Bu D. P. genel politikasının, hususiyle sağlık politikasının hudutlarını aşan bir şeydir.

Demek ki Sağlık Bakanlığının Önemle ele alması lâzım gelen meselesi, sağlık propagandası değil, temin edilecek yüksek hayat standardına uygun hastahane, hekim ve ilâç meselelerini halletmektir. Sağlık propagandası ise sadece araçları kullanmayı öğretmek gayesini güder. İyi hayat şartları, hastananeler tıbbi personel ve kolay bulunabilen ilâçlar temin edilemedikten sonra vatandaştan hasta olmamasını, başkalarını hasta etmemesini istemek, ona silâhsız cepheye sürüp arkasından "hadi aslanım" demekten farksızdır.

Hele halkının yarıdan fazlasının okuma yazma bilmediği, veremin kara sevdadan, birçok hastalıkların cin çarpmasından ileri geldiği zannedilen memleketimizde din adamlarının sağlık işlerine karıştırılmak istenmesi, işlerin artık Allaha bırakıldığım gösterir.. Bu hâl aydınlarımızı "seyyar müzeler" in faydaları hususunda büsbütün karamsar kılmaktadır. Kısaca, yokların yerine Sağlık müzelerini koymak, sağlık eğitimine din adamlarım karıştırmak, muzdarip vatandaşlarla alay etmek, ilmi hiçe saymak demektir.

K A D I N

Sosyal Hayat

Kimsesiz çocuklar

Sıcak bir gündü Galatasaray lisesinin emektar kapıcısı kapıdan içeriye doğru süzülen şık hanımları görünce yerinde doğruldu ve hayretle "nereye"?" diye seslendi. Hanımlar da en az kapıcı kadar şaşırmışlardı: "Konferans yok mu?" diye sordular. Kapıcı o zaman haltırladı, yolu tarif etti, tekrar yerine oturdu.

Hanımlar büyük konferans salonuna girdikleri zaman konferans başlamak üzere idi. Pedegoji Kongresinde muhtelif hatipler tarafından "korunmaya muhtaç çocuklar" hakkında yapılan tebliğler meslekle ilgisi olmıyan hanımları da o gün toplantıya celbetmisti. Konu o gün, Halil Vedat Fıratlı tarafından ele alınacaktı.

O gün Halil Vedat Fıratlı, 1957 senesinde yürürlüğe giren 6972 numaralı kanun maddesinin korunmaya muhtaç çocuklar çerçevesi içine hangi çocukları aldığını açıkladıktan sonra kendi görüşüne göre, bu kanunun eksik kalan taraflarım izah ve korunmaya muhtaç çocuğun hangi çocuk olduğunu iyice tespit ettikten sonra memleketimizdeki korunmaya' muhtaç çocukların istatistik rakamlarını bölgelere ayırarak verdi. Bundan sonra, bugünkü anlayışa göre korunmaya muhtaç çocuğun nasıl korunacağım da anlatmaya çalışan hatip bu konuda hüsnüniyetle, fakat bilgisizlikle hareket eden bir

Kimsesiz çocuklar
Bu derdin devası yok mu?

Kongreler ve gazeteci

Jale CANDAN

Bir yazar, hiç farkına varmadan memleketimizde sayısı bir hayli kabarık olan cemiyetlere büyük bir iyilik yapmış bulunmaktadır. Yazar, İstanbulda tertip edilen pedegoji kongresinin bir toplantısına giderek o gün ele alınan konulardan bir tanesini işlemiş ve gazetesinde beş sütun üzerinden vermiştir. Gazeteci iyi bir iş yaptığından emindir.. Seçtiği başlık okuyucuyu celbetmiş, ilgi çekmiş, ilmi bahislerle ilgilenmiyen birçok kimseler, hu vesile ile Pedegoji Cemiyet nin faaliyetinden haberdar olmuştur. Cinsiyet eğitimi konusu, elbette ki hafife alınacak bir konu değildir. Cemiyetin temel taşı olan aile müessesesinin kuruluşunda cinsî eğitimin mühim bir rol oynadığı bugün bilinen hakikatlerdendir,

Pedegoji kongresinde ele alınan çok güzel konuların ve mühim dâvaların yanında, cinsî eğitim meselesine de yer verilmesi gayet tabii idi ve bir yazarın bunu gazetesine aksettirmiş olması yadırganmamalıydı ama, yazar o gün kongrede çok daha muvaffakiyetli şekilde işlenen mühim diğer konulardan hiç bahsetmemiş yalnız cinsî eğitim konusunu ele almış ve birkaç espriyi de ihmal etmemişti. İşte bu, cemiyetin idare heyetini olsun azalarını olsun fena halde üzmüştü. İçlerinde, bu vesile ile gazetecilere ateş püskürenler vardı. Daima sansasyonel haber peşinde koşmanın mânası var mıydı? Yazı cemiyetin ciddiyeti ile bağdaştırılamazdı, gazeteye derhal bir tavzih göndermek, bunu aynı sütunlarda çıkartmak şarttı! Hattâ bu yazıda kasıtlar sezerek, bunu "suikast" kelimesi ile sıfatlandıran değerli kimseler de vardı. Böyle münevver bir muhitte, bu reaksiyonu görmek doğrusu insana Basın Kanununun İstikbali hakkında pek te pembe düşünceler vermiyordu. Yazar, konuyu iyi veyahut fena şekilde işlemiş olabilirdi. Ama, yanlış birşey yazmamıştı. Zaten kongreye hakim olan şey nihayet sağduyu olmuş, ortalık yatışmıştı. Bundan böyle konuşmaları takip edecek olan gazetecilerin eline matbu izahatlar verilecek ve kongrelerin sonunda iyi tertip edilmiş bir basın toplantısı yapılarak cemiyetin gayesi, işlenen konular, yapılan tebliğler hakkında açıklama yapılacaktı. Ondan sonra da tabii, yazar vazifesi ile başbaşa bırakılacaktı. Haber alma hür niyeti yanında elbette ki bir de haber verme hürriyeti vardı.

Hakikaten Pedegoji Cemiyetinin 7 nci kongresinde çok mühim konular ele alınmış ve Avni Akyol gibi genç, iman dolu, ülkücü köy Öğretmenleri ülkülerinden bir katre kaybetmeden, acı hakikatlere parmak basmasını, hattâ dertlere çare olabilecek yollar göstermesini bilmişlerdi. Pedegoji Kongresinin ilk gününde memleketimizde konuşulan dilleri nazarı itibare alarak okur - yazarların yüzde nisbetini kongreye bildiren ve "Analfebetizm" hakkında ilgi çekici bir konuşma yapan Halil Vedat Fıratlıyı dinledikten sonra, Avni Akyol gibi altı sene bilfiil köyde çalışmış olan genç bir öğretmenin köylü çocuğunun neden okutulamadığını dile getirmesi cidden alâka çekici olmuştur. Avni Akyol devlet formalitesinden şikâyetçidir. Bu formalite yüzünden öğretmen okula gönderilmeyen çocuğu takip edememektedir. Avni Akyol köyde öğretmene, biç olmazsa bir köy jandarması kadar otorite tanınmasını istemektedir. Çünkü Avni Akyola göre köy öğretmeni yalnızca öğretmen değildir, köyü her bakımdan kalkındıracak, köylüye yol gösterebilecek kimsedir. Ancak köy öğretmeninin de buna göre ülkücü olarak yetiştirilmesi lâzımdır. Ama ülkücülük, insanları hakikatleri görmekten uzak tutmamalıdır. Bugün köy öğretmem, tam bir maddî imkânsızlık içindedir. Başöğretmen sıfatını taşıyan bir öğretmen 10 lira makam maaşı almaktadır!

Gazete sütunlarına yalnızca cinsî eğitim meselesinin aksedişi cemiyet üyelerini tatmin etmemiştir ama, doğrusu tatmin olmamakla öfkelenmek arasında fark vardır. Memleketimizde aynı mahiyette birçok ilmi kongreler yapılmakta, bunlarda daima mühim dâvalara temas edilmektedir. Ancak bunlar ekseri gazete sütunlarına aksetmemekte böylece umumi efkârın alâkasını çekememektedir. Dâvaların dâva şekline getirilmesi ancak basının yardımı ile mümkündür. Kongrelere gazetecileri cezbetmek ve basın toplantıları tertip etmek bu bakımdan çok faydalı olacaktır. İğfal edildiğini iddia eden bir genç kızın veyahut çıplak sahneye çıkan dansözlerin basın toplantıları yaptıkları bir memlekette, yoksa ciddi müesseselere fırsat mı kalmıyor?

Galatasaray Lisesindeki kongrede delegeler

Sinirlenenler!

zihniyetin faydalı olmaktan ziyade zararlı olacağına da işaret etti. Eski İstanbul Valisi Mümtaz Tarhan tarafından Bakırköyde açılmak istenen kimsesiz çocuklar çiftliğinin nasıl bir yanlış pedegojik temel üzerine oturtulmak istendiğini açıkladı. Halil Vedat Fıratlı, Pedegoji Cemiyetinin ilgisini gocuk mahkemeleri ve çocuk ıslahhaneleri konusuna teksif etmesini istedi.

Rakamlar der ki...

200.000 kimsesiz çocuk, bulunduğu yolundaki istatistik, bir Amerikalı tarafından yapılmış ve memleketimizde bugün en aşağı 200.000 korunmaya muhtaç çocuk bulunduğunu bize göstermiştir. Bunların en kesif halde bulundukları yer İstanbul ve Trakya bölgesidir. Yalnız İstanbulda 20.000 in üstünde korunmaya muhtaç çocuk vardır ve bunların ancak birkaç bini korunabilmektedir. İzmir ve Ege bölgesinde korunmaya muhtaç çocuklar, bilhassa yaş ve beden teşekkülâtı bakımından zamansız olarak muhtelif endüstrilerde gayri - kanuni olarak çalıştırılan çocuklardır. Bu şekilde tütün ameleliği yapan çocukların hayatı tehlikededir. Gene Çukurova ve Hatay havalisinde tarım işlerinde gizli olarak çalıştırılan çok küçük körpe çocuklar cemiyet için büyük bir yara teşkil etmekte, yalnız sıhhatlerini değil, insanlık şereflerini kaybedecek büyük tehlikelere maruz kalmaktadırlar.

Tarım zamanı tarlalarda beşer, onar kişilik gruplar halinde yatan bu çocuklar içkiye, sigaraya seksüel anormalliklere alışmaktadır. Orta Anadoludaki korunmaya muhtaç çocuklar adedi mahsulün bolluğuna veya kıtlığına göre değişmektedir! Karadeniz bölgesinde yardıma muhtaç çocuklar, çetin hayat şartlarından ve mecburi hicretlerden doğmaktadır. Doğuda ise sebep iktisadi durum ve yokluktur!

Kim korunmalıdır?

Korunmaya muhtaç çocuk, iki devrede ele alınmalıdır. Birinci devre bir yaşından yedi yaşına kadar olan devredir. Bu devrede çocuk, herşeyden çok sevgiye muhtaçtır. Ana sevgisini kendisine verebilecek bir kimse tarafından, bir yuvada korunmalıdır. Bu devrede çocuğun zekâsı, karekteri, şahsiyeti teşekkül edecek, çocuk ya faydalı sağlam kafalı ve sağlam ruhlu bir vatandaş olmak üzere hayata ilk adımlarını atacak, ya da kompleks sahibi bir insan olacaktır. Bu devrede çocuğu kalabalık bir yurda kapayıp yalnızca midesini düşünmek, yalnızca onu soğuktan korumak kâfi değildir. Bu bakımdan bu devrenin yurtlardan ziyade bir teşkilâtın kontrolü altında evlerde geçirilmesi çok daha faydalı olacaktır. Bu devre ferdi ihtimam devresidir.

İkinci devre okul çağı devresidir. Çocuk artık 'fertten cemiyete geçmiştir. Okullarda gününü geçirdikten sonra müşfik kimselerin bulunduğu yurtlarda bir yuva ihtiyacım giderebilecek aksi takdirde yurt bir hapishane hissi verecektir. Bu çağda çocuk, bazı mesuliyetlere de alıştırılmalı, analı babalı çocuk gibi bulunduğu yuvanın işlerine, ölçü dahilinde iştirak ettirilmelidir.

Korunan çocuk yalnız almaya, istemeye alışmamalı, çalıştıkça aldıklarını verebileceğine kanaat setirmeli, izzeti nefsi bu yolda tatmin edilmelidir.

Mesut insan

Çocuğa bakmak, onu alıp yedirmek içirmek demek değildir, onu mesut insan ve cemiyete faydalı insan yapmak demektir. Bu bakımdan, Bakırköyde tesis edilmek istenen çocuk çiftliğinin dayandığı projeyi tasvip etmek imkânsızdır. Bu projeye göre İstanbulu zengin tekstil fabrikatörleri, büyük bağışlar yaparak bir çocuk çiftliği kuracaklar ve muayyen bir yaştan sonra çocukları fabrikalarda çalıştıracaklardı. Böylece çocuklar, bir nevi mecburi hizmete tâbi idiler. Çocuğu doyurmak, giydirmek pahasına onu belki sevmeyeceği bir işi yapmaya sevketmek, borç altına sokmak yeni pedogoji anlayışı ile bağdaştırılamaz. Çocukları korumak için kuracağımız müesseseleri daima sağlam temeller üzerine oturtmamız ve yeni pedegojik ve psikolojik usulleri daima göz önünde tutmamız lâzımdır.

Çocuk mahkemeleri

Memleketimizde çocuk mahkemeleri ve bunlara bağlı çocuk gözetleme teşkilâtı, çocuk ıslahhaneleri yoktur. Bunlar olmadığı gibi, bu konuda henüz en ufak bir adım dahi atılmış değildir. Suç işliyen çocuk, büyük insanı muhakeme eden mahkemelerde, aynı kuru ve katı hükümlerle sorguya çekilmekte, büyükle küçük arasında hiçbir fark gözetilmemektedir. Bunun neticesinde, çocuk hapishanelerine giden çocuk, maalesef oradan cemiyete kazanılmış insan olarak değil, tamamile kaybedilmiş insan olarak, profesyonel bir hırsız, bir kaatil namzedi olarak, birçok mevcut hasletlerini kaybederek ve cemiyet düşmanı bir hüviyetle çıkmaktadır.

Pedegoji Cemiyetinin bu konu üzerinde durması, gayretlerini bu yola teksif ederek memlekette çocuk mahkemeleri lüzumunu kabul ettirmesi hiç olmazsa ilk adımları atması lâzımdır. Suç işliyen çocukları cemiyete kazandırmak, hem de bunlardan faydalı, kıymetli vatandaşlar meydana getirmek mümkündür.

C E M İ Y E T

Geçen haftanın sonunda İstanbuldaki Çınar Otelinin resmen açılışı zira daha evvel işletmeye açılmıştı- pek mutantan bir törenle yapıldı. Verilen şahane açılış balosunda Cumhurbaşkanı Bayar, Server Somuncuoğlu ve eşi ile, İstanbulun bekar Valisi Ethem Yetkiner ve Belediye Başkanı Kemal Aygün de hazır bulundular. Balonun tek kayda değer tarafı Cumhurbaşkanı Bayarın yemek yerken resini çektirmekte hoşlanmadığını bilmeyen bir foto muhabirinin. Burhan Tanın resim çekmeye kalkışması oldu. Ama Burhan Tanın flâşının parlaması ile de sivil polisler fotoğrafçıyı yaka paça dışarı sürüklediler.

Cumhurbaşkanının yakışıklı yaverlerinden biri durulma müdahele etmesiydi, Burhan Tanın karakoldaki hali ne olurdu bilinemez.

Kore Cumhuriyetinin onuncu yıldönümü şerefine verilen parti Karede bulunmuş bir çok Türk generalini bir araya getirdi. Sivil elbisesile güç tanınan Tahsin Yazıca, Kore sefiri Ekselans Chung'la sarmaş dolaş olunca Amerikalı generaller pek mütehassıs oldular. Askerler büyük bir grub olarak Kore hâtıralarını yâd ettiler. Boğazın nefis manzarasına karşı, ellerinde buzlu viski bardakları ile neşeli neşeli çene çalan davetliler Kore sefirinin yeşilaycılıktaki inadına pek merak edip sorunca sefir: "Kendi davetlerimizde içmemiz yasaktır" diye cevap verdi... İstanbul valisi Ethem Yetkiner, evli olup olmadığını soran bir gazeteci hanıma şu cevabı verdi: "Dulum. Altı aylık bir evlilikten sonra boşandım Ve bir daha evlenmemeye karar verdim." Gazeteciler, "madem ki çocuğunuz yok, dul değil bekâr sayılırsınız beyefendi" diye cevap verdiler... Başbakanla o gün 75 dakika görüşen İngiliz Büyük Elçisi Bowker, açık gri elbisesile hemen nazarı dikkati çekiyordu. Protokola bu kadar dikkat eden Sir Bowker, her halde, resmî davet için eve gidip elbise değişecek vakit bulamamıştı... Partinin en enteresan çifti sabık Çin Generali Liu ile Çinceyi bülbül gibi konuşan Türk eşiydi. Ankarada bir Çin lokantası asmak tasavvurunda oldluklarını da burada açıkladılar. Partinin en şık kadını ise, Amerikalı Albay Steele'nin sarışın ve güzel eşi Zeene'ydi. Su gibi viski içen Mrs. Steele: İstanbulda bu hava, bu gıda varken kilo almamaya imkân yok, hele Boğaza bayılıyorum" diyor.

Bir polis müdürünün eşi olan güzel romancı Suzan Sözenin son zamanlarda çok durgun olduğu ve münzevi hayatından sıyrılarak yakında ufak bir Avrupa seyahati yapacağı söyleniyor. Güzel romancının yakınları Suzan Sözen için acaba rahatsız mı diye endişe ediyor, ve "inşallah bu durgunluk gelip geçicidir" temennisinde bulunuyorlar.

Orta Şark Hava Yollarının Umum Müdürü Vefik Ajouz kurtlarını dökmek üzere Viyanaya gitti. Güzel gözlü karısı, acaba İstanbulda doktor yok muydu diye düşünmekten kendini alamadı... Halbuki oturdukları apartmanda dört tane ünlü doktorun tabelâsının bulunduğunu bizzat kocası kendisine anlatmamış mıydı? Mamafih bir kaç gün sonra, kocasından aldığı bir telgrafla Viyanaya giden genç kadın, eşini Viyanada bir hastahanede buldu. Avusturyalı doktorlar, Vefik Ajouzun kurtlarını dökmesi **için** bir kaç **haftalık** bir tedaviye lüzum görmüşlerdi...

Sabık Mısır Kraliçesi Feride, her yaz İstanbula yalnız olarak gelir. Boğazda, muhteşem bir bahçe içinde gizlenmiş bir yalıda, genç kızlığından beri kendisine âşık olan bir Mısırlı prensle buluşur, yazı baş başa geçirirler, sonra ikisi de, ayrı ayrı uçaklarla Kahireye dönerler. Haklarında yazılan söylenen herşeye kızarlar. İstanbuldaki Mısırlıların bazısı bu çiftin evlendiğini ve münzevi hayatı tercih ettiğini söylerken, diğer bir kısmı da, sabık kraliçenin sevdiği adamla evlenemediğini buna sebep de Mısırlı prensin çoluk çocuk sahibi olduğunu söylüyorlar... Kahirelilerin dilinden kurtulmak için İstanbulda her sene bir kaç ay için buluşan çift burada da basının ve halikın dilinden kurtulamıyor.

Türkiyede film çevirmeye gelen yabancı artistler gittikçe artıyor. Bu sefer de Alman güzellik kraliçeleri ve figüranlarından mürekkep bir grub İstanbula gelmiş... **Bizim** filmciliğin kalitesi mi yükseldi, yoksa yabancı artistler dışarda işsizliğe mi uğradı?

Suudî Arabistan sefiri, davet ettiği Türk dostlarına pikabını pek methetmiş. Kilyosta bulunan davetliler, sefir beyden' pikabını çalmasını rica etmişler. Bunu bilhassa arzuluyan da, genç güzel bir Türk kızı imiş.. Ancak pikabın fişini pirize sokan sefir, müthiş bir gürültü ile atan fişe bakakalmış. Muhtelif şehirlerin değişen voltajlarını nazarı dikkate almıyan sefir, boş yere hem kendi korkmuş, hem de misafirleri korkutmuş...

Prenses Dürrüşehvarın çapkın oğlu Prens Bereket bu yazı pek sakin geçiriyor. Yeşil gözlü sevgilisinin başkasile nişanlanmasına üzüldüğünü söyleyenler var. Halbuki İstanbulda Prens Bereketin gözünün içine bakan öyle çok yeşil gözlü genç kus var ki..

Hiltonda sarhoş vaziyette nara atan küfün eden bir İstanbullu dansöz polis tarafından yaka paça dışarı atıldı... Ayni durumda olan pek çok yabancı, daha nazik muamele görüyor. Acaba bu iş pasaporta mı bağlı dersiniz?

Çınar otelinin açılışında Bayar ve Yetkiner

Fotoğrafçı meydanlarda yok

S İ N E M A

Filmcilik

Kara haberler

Döviz üzerinde tatbik edilmeye başlanan yeni prim usulü sinemalara da tesir etmiş bulunmaktadır. İthal malı filmlerin fiyatlarının bu yeni primle birden bire üç misli artması karşısında sinema sahiplerinin bazı tedbirler aramaya koyuldukları görülmektedir. Kulağa gelenlere bakılacak olursa, sinema sahiplerinin düşündükleri bu tedbirlerin başında sinema duhuliye ücretlerine de üç misli zam yapılması hususu gelmektedir. Sinema fiyatlarının üç misli "arttırılması ile yeni filmler ithal ve sinemalarında geçebilme imkânına sahip olabileceklerini' belirten, sinema sahipleri aksi takdirde geçmiş yılların filmlerini yeniden piyasaya çıkarmaktan başka birşey yapamıyacaklarım ileri sürmektedirler. Gerçi sinemacıların ellerinde, geçen sezondan bakiye bir miktar film mevcut ise de bunlar sezonun ancak birkaç haftasını kaplayabilecek miktardadır.

Sinema fiyatlarının 5 veya- 6 liraya çıkması ile filmlerin eski alâka ve rağbete mazhar olup olamıyacağı da üzerinde ehemmiyetle durulması lâzım gelen bir husustur. Bu Önemli noktanın da sinemacıları düşündürdüğü pek aşikârdır. Bütün bu durumlar muvacehesinde sinema sahiplerinin alacakları karar merakla beklenmektedir.

Döviz üzerinde tatbik edilen yeni primlerin ithal malı filmlere olduğu kadar yerli filmlere de tesir icra edeceği muhakkaktır. Zira bu yeni kararla Türk filmlerinin maliyetleri de ortalama olarak yüzde 40 nisbetinde artmış olacaktır. Bu da yerli film âmillerimizi düşündüren bir husustur.

Silvana Pampanini
Rejisör!

Yıldızlar

Yıldızlıktan rejisörlüğe

1946 yılında İtalya güzeli seçildikten sonra intisap ettiği beyaz perdede "O. K. Neron" filmi ile ilk şöhretini yapan ve çok kısa bir zaman içinde İtalyan sinemasının en tanınmış yıldızları arasına karışan Silvana Pampanini beyaz perde alemindeki muvaffakiyetini yem bir sahada idâme ettirmek kararındadır. Güzel yıldız bugünlerde Cine Citta'da çevrilmekte olan "Guiseppe Verdi" filminin rejisörlüğünü yapmaktadır. Büyük musikişinasın hayatını canlandıran bu kısa metrajlı filmde Silvana'nın başarı göstermekte olduğu da kaydedilmektedir.

Tavaya dönüş

İtalyan filimciliğinin en son bombalarından Marisa Allasio, vatanında birbiri peşi sıra çevirdiği seri halindeki filmleri ile pek kısa zamanda büyük bir şöhrete eriştikten sonra Hollywood, Cine Citta'nın bu güzel yıldızını derhal kendisine cezbetmişti. Amerikada tanınmış yıldızlarla arka arkaya birkaç film çeviren Marisa Allasio, Allan Ladd ile oynadığı son filmini de ikmal ettikten sonra geçen hafta içinde memleketi olan İtalyaya dönmüştür. Hollywood'un yeni bazı tekliflerini tatilinden sonra vereceği karara bırakan genç yıldız hâlen Romada annesi, babası ve kendisinden iki yaş küçük kız kardeşi ile birlikte yaşamaktadır.

Marisa Allasio ile birlikte babasının da şansı dönmüştür. İtalyan (B) liginin en kuvvetli takımlarından biri olan "Bari" nin antrenörü bulunan babası Frederico Allasio, birinci ligin ve İtalyanın en maruf klüplerinden biri olan namlı Torinodan parlak bir teklif almıştır. Bugünlerde imzalanması beklenen bu anlaşmadan sonra maruf yıldızın babası namlı bir takımın hocası olarak alkışlanacaktır. Marisa'dan sonra baba Allasio'nun bu başarısı anne Allasio Lucia ve küçük kardeş Mercello'yu da ziyadesiyle sevindirmiştir.

Filmler

Bardot II. geliyor

Fransız filmciliğinin namlı bombası meşhur (B. B.) den sonra Bardot ailesi ikinci bir rüknünü de beyaz perdeye hediye etmiş bulunmaktadır. Bu İkinci Bardot, Brigitte'nin üç yaş küçük kız kardeşi

Mijanou Bardot
... Ve Allah ikinci kadını yarattı..

Mijanou Bardot'dur. Ablası kadar güzel ve onun kadar kuvvetli bir seks'e sahip bulunan Mijanou'nun en kısa bir zamanda ablasına en kuvvetli bir rakip olabileceği bildirilmektedir. Buna rağmen Mijanou büyük bir tevazu içinde:

"— Ablam Bardot'dur; ben ise sadece Mijanou'yum..." demektedir.

Bugünlerde Cine Citta'da ilk filmini çevirmekte olan Mijanou'yu İtalyanların parlatacakları anlaşılmaktadır. Renkli ve süpersinemaskop bir film olan "II pirata dello sparviero nero" nun baş kadın rolünü oynayan Küçük Bardot'nun büyük bir sanatkâr olmaya namzet olduğu bu işten anlıyanlar tarafından bilhassa tebarüz ettirilmektedir.

Yeşilçamdan yeni haberler

Amerikan yıldızı Mary Blanchard'ın başrolünü oynadığı "Karasu" adlı Türk filminin çevrilmesi sona erdikten sonra güzel yıldız memleketine dönerken, yeni bir yerli film için, yeni yabancı artistler İstanbula ayak bastılar. Bir film şirketimizin Almanlarla müşterek olarak hazırlıyacağı "Hatalı Yol" kurdelâsı hayli alâka toplamış bulunmaktadır.

"Hatalı Yol" filminde baş kadın rolünü 1957 yılının Almanya ikinci güzeli seçilen Biancâ Brennecke oynayacaktır. Bu kurdelâda güzel yıldızın karşısında yepyeni bir Türk jönprömiyesi yer alıyor. Fransızların meşhur yıldızı Jean Marais'ye pek benzetilen bu genç jönprömiyenin adi Orhan Günşiraydır. Filmdeki diğer rollerde Alman artisti Hannelore Elstner ve genç yıldız namzedi Sumru Tuğman bulunmaktadırlar. Çevrilmesine bugünlerde başlanacak olan "Hatalı Yol" un âmilleri meydana getirecekleri eserin Avrupa filmleri ayarında bir kurdela olacağından bahsetmektedirler.

R A D Y O

Programlar

Bilgi kraliçesi

Artık "canlı kütüphane" diye anılmıya başlanan Nazan Aslantepe, İstanbul Radyosunun geçen haftaki "21 Puan Bilgi Yarışı" programında, seçtiği bir puanlık sorularla, ikinci defa 21 puan doldurdu. Genç ve sevimli yarışmacı, bu defa da, yalnız iki soruya cevap yerip üçüncüde takılan rakibini 19 puan astı. Aradaki farkın karşılığı 950 lirayı kendisine ödeyen Eczacıbaşı Firması, bu paranın sağlıyabileceğinden çok daha tesirli bir reklâmı Nazan Aslantepenin başarısı sayesinde yapabilmiş olduğu için memnundu.

Stüdyoya girmeden, önce Nazan Aslantepe, musiki ve edebiyat sualleri için kendini bilhassa kuvvetli hissediyor, en çok coğrafya suallerinden korkuyordu. Oysa çektiği zarfta edebiyat suali hiç yoktu ve ancak bir tane musiki, suali vardı. Bununla beraber genç yarışmacının başarısını perçinliyen yirmi birinci sual, bir cografya sualiydi. "Yalta hangi yarımadadadır?" ve rahatça cevaplandırıldı. Fakat Nazan Aslantepeye ter döktüren sualler yok değildi ve yarışmacı bocaladıkça halkın heyecanı da artıyordu. "Işığın hızı nedir?" suali, programı idare eden Erdem Burinin imaları sayesinde cevabım buldu. Bu gibi bir iki tehlikeli an dışında, Nazan Aslantepe çok kere leb demeden leblebiyi anlıyor, sualin daha iki üç kelimesi okunmuşken cevabım veriyordu.

Güç sualler

Gerçekten, yalnız Nazan Aslantepenin değil, diğer yarışmacıların sualleri' arasında da, puan seviyesiyle mütenasip olmıyan güçlükler vardı. Artık "Bilgi Yarışı" programlarına katılanlar, bir puanlıktan yukarı derecedeki suallere itibar etiniyorlardı. Arada bir , iki puanlık sual seçenler oluyordu ama, • son programa girenlerin hepsi birlik sual seçmişlerdi. Hele üç ve dört puanlıklara cevap verecek cesareti kendilerinde görenler hiç kalmamıştı. Yalnız, bir puanlıklar arasında öyle güç sualler Çıkıyordu ki, sual hazırlıyanların kolaya gelsin diye, üç veya dört puanlık listelerdeki sualleri bir puanlıklar arasına karıştırmış olup olmıyacakları bile akla gelebilirdi. Meselâ "Addis Ababa hangi devletin başşehridir?" gibi bir puanlıklar arasında yer alması uygun, kolay bir sualin yanında, "Ondokuzuncu yüzyılda yaşamış, a y n ı zamanda kont olan bir Fransız ressamı" (Toulouse-Lautrec), yahut "İkinci Dünya Savaşında, içinde bulunduğu uçağın düşürülmesiyle ölen İngiliz aktörü" (Leslie Howard) gibi, genel kültürün ilk basamağını temsil etmiyen, iki yahut üç puanlıklar listesinde yer alması daha uygun görülebilecek suallerin sorulması, herbir katagorinin sualleri arasında seviye beraberliğine, hazırlayıcıların pek de dikkat etmediğini düşündürüyordu.

Bir tartışma, bir emir

Geçen haftaki programın hazırlanışında -tabii mikrofona çıkarılmayan- bir de tartışma oldu. Bir yanda program idarecisi Buri ve jüri heyeti, öte yanda hakkının çiğnendiğini iddia eden bir yarışmacı ve onu tutan halk, hafif tertip çatıştılar. Tartışma "Bikini adası hangi denizdedir?" sualinden çıktı. Yarışmacı, Büyük okyanus demesi gerektiği yerde "Atlas Okyanusu" deyince, derhal kaybettiği ilân edildi. Hem yarışmacının, hem bazı dinleyicilerin iddialarına göre, başka yarışmacılar yanlış bir cevap verdiler mi kendilerine yardım ediliyor, hattâ doğrusunu bulabilmeleri için bir kaç yanlış cevap sıralamalarına göz yumuluyordu. Gerçekten de durum buydu. Şu var ki sual hazırlayıcıları, hangi suallerin bu müsamahayı kaldırabileceğim, hangilerinde ise yarışmacının tek bir yanlış cevapta devam hakkım kaybedeceğini tesbit etmişlerdi. Onlara göre "Bikini" suali, ikinci çeşit suallerdendi. Çünkü, yarım dakikalık cevap süresinde, doğru cevabı bilmiyen bir yarışmacı, dünyanın bütün başlıca denizlerini sayabilir ve doğru cevabı rasgetirebilirdi. Zaten sual sorulurken, program idarecisi tarafından yarışmacıya ancak tek bir cevap verebileceği hususunda ikazda bulunulmuş, düşünme süresinden faydalanması bildirilmiş, buna rağmen yarışmacı hiç düşünmeden yanlış cevabım vererek devam hakkını kaybetmişti.

Bu onaltıncı program, İstanbul Radyosu stüdyosunda, halk önünde yapılan son Bilgi Yarışı programıydı. Geçen hafta gelen bir emirle, radyoevleri stüdyolarında halk önünde program hasırlanması yasak edilmişti.

S E R A P

İlhan K. MİMAROĞLU

Devlet radyolarını iktisadi devlet teşekkülü haline getirecek tasarının bir çıkmazda olduğu anlaşılıyor. Öyle bir çıkmaz ki, büyük ümitlerin suya düştüğü, güzel hayallerin söndüğü söylenebilir. "Havada bulut, sen onu unut!". Teşkilât tasarısının akıbeti, Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünün Radyo Dairesi yetkililerince, artık bu tekerlemeyle anlatılıyor.

Çıkmaz sokağın ağzında bir levha var. Üstünde "Maliye Bakanlığı" yazıyor. Zaten bugüne kadar, radyoları ıslah yolunda en ufak kıpırdanmalar Maliye Bakanlığınca durdurulmuştur. Kesenin ağzını biraz daha açıvermek... Haznedar psikolojisi gereğince, bu en son ve en isteksizce yapılacak iştir. Hele, büyük bir gelir kaynağının göz göre göre yokoluvermesine eyvallah demek... Yok! Bu derecesi artık fazla safdillik olur.

Meclise sunulmadan önce bakanlıkların tasvibinden geçmesi gereken teşkilât tasarısı, Maliye Bakanlığında takılıp kalmıştır. Paçasını kurtarabileceğini sanmak için de şimdilik görünürde hiçbir iyi belirti yoktur. Maliye Bakanlığının, radyoların iktisadî devlet teşekkülü haline getirilmesine itirazdan vazgeçmesi, yılda onbeş milyon lira civarında bir gelirden de vazgeçmesi demektir. Bu paranın sekiz milyon lira kadarı abonelerder -radyo vergilerinden-, geri kalan yedi milyonu da, Ankara, İstanbul ve İzmir radyolarına verilen reklâmlardan gelmektedir. Maliye, bu onbeş milyonun yalnız beş milyon kadarını radyolara -işletme ve personel masrafı olarak, tahsis etmektedir.

İktisadi devlet teşekkülü oldukları takdirde radyoların kendi yağlarıyla kolayca kavrulabilecekleri bu durumdan anlaşılmaktadır. İstanbul radyosunun bugünkü bütçesi 1 milyon 250 bin lira olduğu halde yalnız bu istasyon, reklâmlardan 3,5 milyon lira kadar kazanmakta, tabii bu paranın bir kuruşundan bile doğrudan doğruya faydalanamamakta, hepsini Maliyeye devretmektedir. Ankara radyosu da, iki milyon lira civarındaki bütçesine karşılık, ilânlardan yılda 2,5 milyon lira kadar bir gelir sağlamaktadır. İktisadî devlet teşekkülü oldukları anda radyoların, daha ilk ağızda, bugünkü bütçelerinden daha fazla gelir sağlıyabilecek duruma geçecekleri, personeli maddî bakımdan çok daha iyi tatmin edebilecekleri, bunun neticesinde de yayınların kalitesinde bir yükselme olabileceği ortadadır. Gel gelelim Maliyenin, onbeş milyon lirayı gözden çıkarmasına ihtimal yoktur.

O derece ihtimal yoktur ki, Basın Yayın ve Turizm Umum Müdürlüğünde iktisadî devlet teşekkülü olma hayallerinden ve olmıyacak duaya amin demekten vazgeçilip, bugünkü barem dahilinde yeni bir teşkilât tasarısı hazırlanmıya başlanmıştır bile!

Besteciler

Giderayak başarı

Besteci İlhan Usmanbaşın, Rockefeller Vakfı davetlisi olarak Amerikadaki bir yılı, sona ermek üzeredir. Amerikan konservatuvarlarının ve bilhassa New York'taki Juilliard Musiki Okulunun çalışmalarını, öğretim metodlarını incelemek -Usmanbaş aynı zamanda Ankara Devlet Konservatuvarı öğretmenlerindendir- musiki çevreleriyle ve bilhassa besteci teşekkülleriyle temasa geçmek üzere, eşi Devlet Operası sopranosu Atıfet Usmanbaş ile birlikte, yeni kıtaya giden besteci orada başarı üstüne başarı kazanmış, yaratıcılık değerini dünyasın en ileri musiki memleketinde önemli kişilere kabul ettirmiştir. Değerli bestecimizin Amerika başarılarında, eşi Atıfet Usmanbaşın da yardımı büyük olmuştur. Amerikadaki çalışmalarına geçen Ağustos ayında, Massachusetts eyaletinin Tanglewood kasabasında her yıl kurulan Berkshire Musiki Merkezinde başlıyan Usmanbaş, yeni kıtadaki bir yıllık ikametini gene Ağustos ayında ve gene aynı yerde bitirmiş ve bu defa, başarılarla dolu meslek hayatını taçlandıran bir şeref kazanmıştır: Kussevitzky Beste Mükâfatı.

Usmanbaşlar, 1957 yılı Ağustosunda Amerikaya ayak bastıklarında doğruca Tanglewood'a, Berkshire Musiki Merkezine girmişlerdi. Orada, ilk ağızda, bestecimizin, Ertuğrul Oğuz Fıratın şiirleri üzerine oniki ton sisteminde bestelemiş olduğu "Müzikli Üç Şiir" soprano Usmanbaş ve piyanist Lionel Nowak tarafından icra edilmiş, büyük ilgi görmüştü. Aynı eser, aradan geçen bir yıl süresince, çoğunlukla New Yorkta olmak üzere, soprano Usmanbaş tarafından, defalarca halk huzuruna çıkarıldı, gittikçe artan bir ilgi görmeğe başladı, tenkidçilerin parlak övgülerini kazandı. New York'ta "Çağımızda Musiki" adlı teşekkül tarafından verilen konser de icra edildiği zaman, Amerikan Musiki tenkidçiliğinin kilit mevkilerini işgal eden, New York Times ve Herald Tribune tenkidçileri tarafından üstün değerde bir eser olarak görüldü ve Herald Tribune tenkidçisi Usmanbaşı bestecilik sanatının en ön safında yer alan bir yaratıcı olarak vasıflandırdı.

Atıfet ve İlhan Usmanbaş

Başarı zincirinde altın halka

350 yarışmacı

İlhan Usmanbaş, 1958 Berkshire festivaline de katıldı. Berkshire Musiki Merkezi, Boston Senfoni Orkestrasının birkaç yıl önce ölen ünlü şefi Serge Kussevitzky tarafından kurulmuştu. Sadece Amerikanın değil, bütün dünyanın en önemli musiki eğitim merkezlerinden biriydi. Bu teşekkül yalnız yaz mevsimlerinde faaliyet gösterirdi. Onaltı yıldan beri her yaz, dünyanın dört bucağından musikişinaslar, durumlarına göre, ya öğret mek, ya da öğrenmek için orada toplanırlardı. Tanglewood çalışmaları sadece öğretim faaliyetleriyle kalmazdı. Aynı zamanda birçok konser de verilirdi. İlhan Usmanbaş ilk olarak 1951 yılında, Fulbright fonundan Amerikayı ziyaret ettiği zaman Tanglewood'a gitmiş ve ünlü İtalyan bestecisi Luigi Dallapiccola'dan ders almıştı. Bu yakınlığın neticesi, iki besteci arasında bir dostluk doğmuş, Usmanbaş "Müzikli Üç Şiir"ini İtalyan Meslekdaşına ithaf etmiş, o da eserin İtalyada basılıp yayınlanmasında yardımcı olmuştu.

Usmanbaş bu defa, Princeton Üniversitesi musiki öğretmenlerinden Milton Babbit ile birlikte çalışmak için Berkshire'a gitmişti. "Müzikli Üç Şiir'in geçen bir yıl boyunca yapılan icralarında gördüğü ilgi, eserin Berkshire festivalinde yapılan "Besteciler Fonunu" konserinde icra edilmek üzere yeniden seçilmesini sağlamıştı. Şiirleri pek tabii olarak gene Atıfet Usmanbaş söylemiş, sıcak ve rutubet yüzünden akoru bozulmuş piyanoya rağmen, eserin değeri ve soprano Usmanbaşın tegannisindeki kalite, bu musikinin gene lâyık olduğu büyük ilgiyi görmesine İmkân vermişti.

Fakat İlhan Usmanbaşı, bir yıl içinde yaptığı bu ikinci Tanglewood ziyaretinde meşgul eden daha önemli bir iş vardı. Bundan önce olduğu gibi, bu defa da Berkshire Musiki Merkezinde, çeşitli musiki, yarışmaları açılmıştı. Merkezin çalışmalarına bu yıl, Birleşik Amerikanın 36 eyaletinden ve bunun dışında 15 yabancı memleketten, 350 musikişinas katılıyordu. Bunlar, musiki sanatının çeşitli dallarında açılan yarışmalara katılmağa hazırlanıyorlardı. Koro şefliği, orkestra şefliği, piyanistlik, viyolonselcilik yarışmaları ve bir çok burs için yarışmalar vardı. İlhan Usmanbaşı -ve Berkshire çalışmalarına katılan diğer bestecileri- ilgilendiren Kussevitzky Kompozisyon Mükâfatı yarışmasıydı. Bu mükâfat, bestecilik âleminde en çok önem ve değer verilen, bir bestecinin meslek hayatının en büyük şeflerinden biri olabilecek bir mükâfattı İlhan Usmanbaş, mükâfat için şansını denemek üzere çalışmalarına başladı.

Yeni *eser*

Bestetimiz yarışmaya "Müzikli Üç Şiir"le iştirak etmiyecekti.

Yeni bir eser hazırlıyacaktı. Usmanbaş, bundan önce bir mükafat kazanmıştı: Fromm Mükâfatı. Bu neticeye ulaşan eseri, "New Music" kuarteti tarafından icra edilmiş olarak Epic plak firması tarafından yayınlanan Yaylı Kuartetiydi. Tanglewood konserlerinde, mükafatı koyan Paul Fromm da hazır bulunmuş, "Müzikli Üç Şiir" i dinledikten sonra Usmanbaşla konuşmuş ve "çapınız daha da genişlemiş" diye iltifatta bulunmuştu. Çapı gerçekten genişliyen -fakat çapının genişlediğini ispat eden eserleri ne yazık ki Türkiyede henüz tanınmayan. İlhan Usmanbaş, Kussevitzky yarışması için yeni bir eser bestelemeğe koyuldu.

Bu, mezzo ses, flüt, klarinet, fagot ve iki keman için yazdığı bir oda musikisi eseriydi, Genç besteci partisyonu, birlikte çalıştığı Milton Babbit'e gösterdi. Babbit'in edindiği intiba gerçekten çok derindi. Eserin, Kussevitzky yarışmasını kazanacağına güveniyordu. Bu güvenle yeni eser, yarışma jürisine sunuldu.

9 Ağustos günü Verilen bir konserde yarışmanın neticesi, Berkshire Musiki Merkezi Başkanı, tanınmış Amerikan bestecisi Aaron Copiand tarafından, 2.000'i aşan bir dinleyici topluluğuna ilân edildi. İlhan Usmanbaşın eseri birinciliği kazanmış, Kussevitzky Beste Mükâfatını ve karşılığı olan 250 doları, almıştı. Bir Türk bestecisi, pekçok besteciyi kıskandıracak büyük bir başarı kazanmıştı.

Usmanbaş yurda, bir kahraman gibi dönüyordu. Fakat -Moskovada Çaykovski yarışmasını kazanan Amerikalı piyanist Van Cliburun'e kendi yurdunda yapıldığı gibi. bir kahramana lâyık bir şekilde karşılanmıyacağı şüphesizdi. Hattâ bu başarıya, yabancı memleketlere giden güreş veya futbol ekiplerimize gösterilen ilginin yüzde biri bile gösterilmiyecekti. Ne yazık ki, üstün değeri haiz Türk musikişinaslarına lâyık oldukları değer, kendi yurtlarında değil, yabancı ülkelerde, musikiye, sanata, manevi değerlere gerekli yeri vermesini bilen Ülkelerde, tanınıyordu. Usmanbaşın yaptıkları gazetelerimizin çoğunda, ikinci veya üçüncü sayfalarda, üç dört satırlık yalan yanlış bir haber halinde ya yer alacak, ya da almıyacaktı. Önümüzdeki hafta başında İlhan Usmanbaş Ankaraya döndüğünde, Devlet Konservatuvarında gülünç bir maaşla ifa ettiği öğretmenlik görevine yeniden başlamaya hazırlanacak, yurdumuzda belki hiçbir zaman icra edilemiyecek yeni eserleri üzerinde çalışacak, herşeyi acı bir tebessüm ve tevekkülle karşılıyacak, günün birinde gene yurt dışına çıktığı zaman kazanacağı şüphesiz olan başarılara kendini hazırlıyacaktı. Bu ara unutmamalıydı ki, Brüksel Sergisinde verilen modern Türk musikisi konserlerinde, İlhan Usmanbaşın hiçbir eseri çalınmamıştı!

K İ T A P L A R

AYAŞLI İLE KİRACILARI

(Memduh Şevket Esendal'ın romanı, Dost Yayınları sayı 7, Ankara Yeni Matbaa 1958, 255 sayfa 400 kuruş).

Memduh Şevket Esendal adı, edebiyat çevrelerinden çok siyaset çevrelerinde bilinen bir addır. Memduh Şevket Esendal politika çevrelerinde çok bilinen adım bir gün bile edebiyat dünyasında kullanmaya yanaşmamıştır. Edebiyatçılar onu ancak M. Ş. E. veya M. Ş. diye bilirler. Edebiyatçı ve politikacı hüviyetlerini böylesine birbirinden ayıran Memduh Şevket Esendal 1883 yılında Çorluda doğmuş, 1952 yılında Ankarada ölmüştür. 73 yıllık hayatı boyunca daima örnek bir insan olarak tanınan Memduh Şevket, Rumeliden göç eden bir ailenin çocuğudur. Babasının adı Mehmet Şevkettir. Memduh Şevket, devamlı bir tahsil yapamamasına rağmen, kendi kendini yetiştirmiştir. Fransızcayı, rusçayı, farsçayı öğrenmiştir. Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadoluya ilk geçenlerden, biridir. Gazetecilik, öğretmenlik yapmış, Azerbeycan, İran, Afganistan ve Rusyada büyük elçi olarak bulunmuştur. Devrin İktidar Partisi içinde Genel Sekreterliğe kadar yükselen ve herkese saygı telkin eden bir insan olan Memduh Şevketin bu günkü' Türk edebiyatının gelişmesinde pek büyük payı olan hikâyeleri romanları vardır. Eğer bu gün **Türk** Romanı altın çağının eşiğindeyse, Türk Hikâyesi bir ara altın çağım yaşamışsa, bunlarda Memduh Şevket Esendalın hiç bir şekilde inkâr edilemiyecek bir rolü olmuştur. Mumdun Şevket Esendal. . edebiyat dünyasındaki adıyla M. Ş. E., bundan kırk yıl önce başladığı yazı hayatında, bugünün edebiyatçılarının pek çoğunun hâlâ aradıkları halde erişemedikleri bir seviyeye erişmiş, bugün muvaffakiyete ermiş bazı romancı ve hikayecilerimizin yazmağa muvaffak oldukları seviyede hikâye ve romanlar yazmıştır. İşin en hoş ve inanılması güç tarafı da, M. Ş. E. nin bundan kırk yıl önce yazdıklarının dahi; bugün yazılanlardan daha farklı bir dil ve canlılık taşımamasıdır. Memduh Şevketin yazdıkları gününde ne kadar taze ve ileri ise, bu gün de ayni derecede taze ve ileridir. Dünden bu güne sadece adları kalmış yüzlerce edebiyat büyüğünün yanı başında, M. Ş, nin adı ile birlikte -bu gün de rahatça okunabilecek- eserleri de dimdik ayakta durmaktadır.

Memduh Şevket Esendal
Hiç bir zaman eskimeyen yeni

Dost Yayınevi, günümüz edebiyatına kılavuzluk eden Memduh Şevket Esendalın en meşhur romanı olan Ayaşlı ile Kiracılarını bir defa daha yayınlamakla gerçekten yerinde bir iş yapmış ve kadirbilirlik göstermiştir. Kurtuluş Savaşının ilk yıllarının Ankarasını anlatan Ayaşlı ile Kiracıları, edebiyatımıza yepyeni bir hava getiren ve gerçekten tesiri büyük olan bir eser olmasına rağmen, ilk defa mahdut sayıda basılması, bu kitabı arayan pek çok okuyucuyu Ayaşlı ile Kiracılarını okumak zevkinden mahrum etmiştir. Aradan yıllar geçtikten sonra Dost Yayınevinin Ayaşlı ile Kiracılarım okuyucu karşısına çıkarması övülecek bir harekettir.

Memduh Şevket Esendal Ayaşlı ile Kiracılarında, pek basit, pek sade ama o derecede de sağlam bir hikâye anlatmaktadır. Romanın kahramanı M, Ş.'nin belki kendisi, belki de bir başkasıdır. Ama bu öyle bir kahramandır ki, romanın yazılmasından bu yana aradan yıllar geçtiği halde bu kahramanda her insan biraz; kendini ve diğer kahramanlarda etrafında tanıdıklarından bir veya bir kaç kişiyi bulabilir.'

SPOR

Teşkilât

Ceza Heyetine Havale

Geride bıraktığımız haftanın pazartesi günü idi. Demirspor lokalinin çok güzel tanzim edilmiş olan bahçesinde, Başargan orkestrasının çaldığı parçaya ayak uyduran çiftler, pistte dönerken, uzunca masanın iki tarafına dizilmiş olan davetliler de tatlı bir sohbetin havasına kendilerini kaptırmışlardı. Gecenin bir hayli ilerlemiş saatinde, kafalar oldukça tutulmuş, yer yer münakaşa halini alan spor hasbihalleri ve hattâ bahisleri yapılıyordu.

Beden Terbiyesi Bölge Başkanı ve Ankara Valisi Dilâver Argun, kulüp idarecileri ile tanışmak maksadiyle bir yemek veriyordu. Uzun masanın etrafını çevreleyenler kulüp idarecileri ve spor yazarlarıydı. Demirspor kulübü başkanı Güneş kulübü genel kaptanı ile liglerin ilk maçı için bahse giriyordu. Bir gün sonra, dairesinden görevli olarak Finlândiyada yapılacak kongreye katılmak üzere hareket edecek olan Demirspor kulübü başkanı, takımına çok güveniyor olmalıydı ki, Güneş kulübü idarecisi ile ilk maç için oldukça büyük bir iddiaya girişti.

"— Sen 1500 lira koy, ben 4500 lira koyuyorum".

Karşı taraf daha iddiasız olmasına rağmen buna hemen rıza gösterdi. Bir spor yazarından anlaşmayı kaleme almasını istedi. Beriki, iddianın kaleme alınması mevzuu bahis olunca, "mukavele yapılsın" dediyse de etrafın ısrarı üzerine özel anlaşma kaleme alındı. Taraflara okundu ve ilk olarak Demirspor kulübü başkanı, arkasından Güneş kulübü genel kaptanı imzalarını attılar. Anlaşmanın altında şahit olarak, bir spor yazarı ile Futbol Federasyonu Başkanının isimleri vardı. Federasyon Başkanının anlaşmayı imzasından sonra kâğıt katlandı ve anlaşmayı kaleme alan spor yazarının cüzdanına kondu.

Ancak davetliler bir müddet sonra dağıldıkları sırada olan oldu. Kâğıt çıkarıldı ve bakıldı ki, Federasyon Başkanı imzasının üzerine "Ceza Heyetine" diye bir havale yapmış. Espri hakikaten güzeldi. Federasyon Başkam, ikinci defa başkan olalı böyle yerinde bir hareketi, espri mahiyetinde de olsa ilk defa yapıyordu. Öyle ya idarecilerin bir lig maçı üzerinde alenen paralı iddiaya girişmeleri karşısında Federasyon Başkanı başka ne yapabilirdi ki?

Karagümrük onbiri
Galip sayılır bu yolda mağlûp

Fenerbahçe sezona bu kadroyla girdi
Durum pek de parlak değil

Futbol

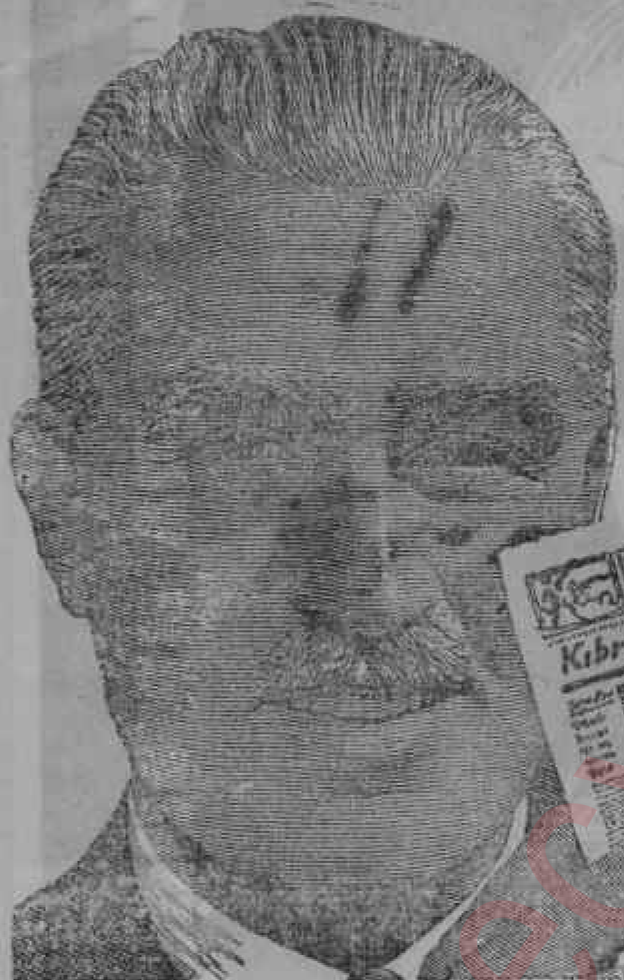
Hazırlık maçları

Geçen haftanın sonunda pazar günü, Kadıköy semti bir bayram, daha doğrusu bir panayır manzarası arzediyordu. Kadıköye İstanbuldan vapurlarla seller gibi insan akıyordu. Bu yetmezmiş gibi boğazdan, Üsküdar tarafından ve civardan da otobüsler, taksiler adam taşımaktan âdeta usanmışlardı. Bütün bu hareketin merkez sikle ti. Fenerbahçe stadı idi. Vakit ilerledikçe, kalabalık kesifleşiyor, stadın etrafı bir miting meydanını andırıyordu. Dondurmacıların, simitçilerin ve kuruyemişçilerin bağırmaları ile meydan daha çok renkleniyordu.

Pazar günü Fenerbahçe stadında yapılan karşılaşma Fenerbahçe ile yılın transfer takımı Karagümrük arasında oynandı. Fenerbahçe bu ilk deneme maçını, birinci devrede Canın attığı tek golle kazanırken asıl kazancı hasılatta, oluyordu. 25 binin üstünde meraklının Fenerbahçe stadının gişelerinde ödediği para 70 bin lirayı aşıyordu. Bir deneme maçı ve 70 bin lira... Bu demekti ki, yeni yılın lig maçlarında hasılat rekoru hemen her hafta yenilecektir.

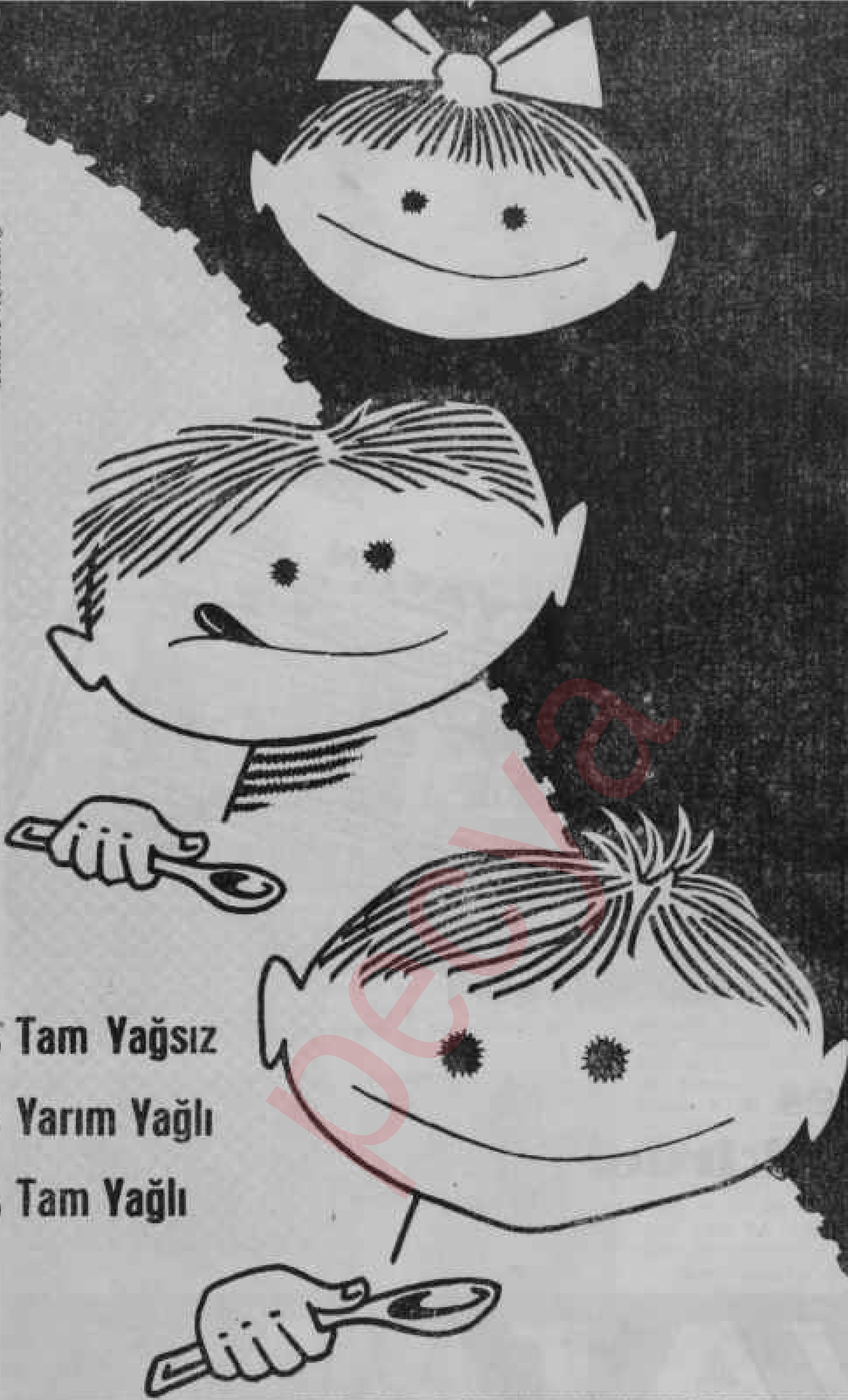
Fenerbahçenin kadrosunda yenilerden Emniyetli Osman Ortahaf, Güneşli Yüksel sağaçık. Vefalı Özcan da kaleci olarak oynuyorlardı. Basri de solhafta yerini almıştı.

Hırslı Karagümrüklüler ise, bu yıl birinci profesyonel lige hazırladığı kadrosunda eski Galatasaraylı ve İstanbulsporlu Kadrilerden başka, eski Fenerbahçeli Turan ve Orhana, Güneşli Zekâiye ve Jandarmagüçlü kaleci Sümere yer veriyordu. Oklukça çetin geçen mücadele, Canın ilk devrede rakip müdafaanın tereddüdünden faydalanarak kaydettiği tek golle 1 . 0 Fenerbahçenin galibiyeti ile sona erdi.

VATAN
VATAN
Kıbrısta çarpışmalar oluyor

anne sütüne en yakın mama
Radar Reklam
• Tam Yağsız
• Yarım Yağlı
• Tam Yağlı
LAITGOZ
IDEAL